

ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรมพบว่า ชุมชนท่ากระทุ่มมีปัญหา ยาเสพติด (ยาบ้า) โดยมีทั้งผู้เสพและผู้ขาย ปัญหามารยาทส่งผลให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา เนื่องจากผู้ปกครองถูกจับติดคุก ไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน ทำให้เด็กขาดความอบอุ่น

ปัญหาด้านทรัพยากรท้องถิ่นพบว่า ชุมชนมีปัญหาดาดแคลน ไม้ไผ่ที่นำมาสานห่อ ทำให้คนในชุมชนไม่สามารถทำอาชีพเสริมนี้ได้ต่อไป นอกจากนี้ยังมีปัญหา น้ำกร่อย น้ำเค็ม ทำให้ขาดแคลนน้ำที่จะนำมาใช้ในการเกษตร

3.1.2.2 สภาพและปัญหาของโรงเรียนวัดสมานกิจ

1) สภาพทั่วไปของโรงเรียนวัดสมานกิจ

โรงเรียนวัดสมานกิจ ตั้งอยู่หมู่ 4 ตำบลท่ากระทุ่ม อำเภอ ปากท่อ จังหวัดราชบุรี โรงเรียนตั้งอยู่ติดกับวัดสมานกิจ โดยมีถนนเข้าหมู่บ้านผ่านหน้า โรงเรียน และมีคลองชลประทานอยู่ไกลออกไปทางด้านหลังโรงเรียน พื้นที่ในเขตบริการของ โรงเรียนประกอบด้วยหมู่ 2, 4, 5 และ 7

โรงเรียนวัดสมานกิจ เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2482 สถานที่เรียนใช้ศาลาการเปรียญวัดสมานกิจ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นเตรียมประถม ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาในปีพ.ศ. 2517 มีการขยายการศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และปีการศึกษา 2522 ได้เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา 1 ห้องเรียน โรงเรียนวัดสมานกิจเคย มีชื่อเสียงเด่นในด้านกีฬาอเนกกีฬาบอล ในปีพ.ศ. 2536 โรงเรียนได้ถวายพระราชทานทองสมเด็จ พระเทพรัตนราชสุดาฯ ในรุ่นอายุ 12 ปี และได้ไปแข่งขันกะลับมิตรที่ประเทศฟิลิปปินส์ หลังจากนั้นนำศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันมาร่วมกันทำการแข่งขัน ได้รับรางวัลชนะเลิศเป็นแชมป์ แห่งประเทศไทยในรุ่นอายุ 14 ปี นอกจากนี้จากด้านกีฬาก็แล้วโรงเรียนยังได้จัดทำโครงการ ข้าวซ้อมมือโดยร่วมกับเกษตรอำเภอปากท่อขึ้นในปีการศึกษา 2541 เพื่อฝึกอาชีพให้กับนักเรียน เฝื่อนแก้ไขปัญหาคความยากจนและขาดแคลนทุนทรัพย์ในการศึกษา รวมทั้งการแก้ไขปัญหานักเรียนมีภาวะทุพโภชนาการและขาดแคลนอาหารกลางวัน โดยทำเครื่องใส่ข้าว ครอบกระเดื่อง ทำข้าวซ้อมมือส่งโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนและจำหน่ายให้กับประชาชนทั่วไป ซึ่งโครงการนี้ได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก ทำให้โรงเรียนวัดสมานกิจเป็นที่ รู้จักของคนในจังหวัด

โรงเรียนวัดสมานกิจ ปัจจุบันอยู่ในกลุ่มโรงเรียนท่ากระทุ่ม- ชุมไผ่ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นละ 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 6 ห้องเรียน ในปีการศึกษา 2542 โรงเรียนวัดสมานกิจมีจำนวนนักเรียนรวม 151 คน มีจำนวน นักเรียนที่มาจากครอบครัวแตกแยกถึง 1 ใน 5 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด โรงเรียนวัดสมานกิจ มีจำนวนครูและอาจารย์ใหญ่รวมทั้งสิ้น 9 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี 6 คน สำเร็จปริญญา

3 คน ครูส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 34-48 ปี มีครูที่เป็นคนในท้องถิ่น 6 คน ครูทุกคนในโรงเรียนมีประสบการณ์ด้านการสอนมากกว่า 10 ปี ไม่มีครูที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมาก่อน

โรงเรียนแบ่งการบริหารงานออกเป็น 8 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ งานอาคารสถานที่ งานสัมพันธ์ชุมชน อาจารย์ใหญ่ มอบหมายงานตามความสามารถของแต่ละคน การบริหารงานของโรงเรียนวัดสมานกิจ นอกจากจะประกอบด้วยบุคลากรในโรงเรียนแล้ว ยังมีกรรมการโรงเรียน เจ้าอาวาสวัดสมานกิจเป็นผู้ให้คำปรึกษาและสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน มีสภานักเรียนเป็นผู้ร่วมให้ความคิดเห็น และมีคณะกรรมการโรงเรียนฝ่ายปฏิบัติการ

ผู้นำอย่างเป็นทางการภายในโรงเรียนคือ อาจารย์ไพรัช เจริญบุตร ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่ อายุ 45 ปี เข้ามาบริหารโรงเรียนแห่งนี้เมื่อปีพ.ศ. 2540 มีประสบการณ์ในการบริหารในโรงเรียนนี้ 3 ปี เป็นผู้บริหารที่มีความเป็นประชาธิปไตย ฟังเสียงส่วนใหญ่ แต่ก็มีการตัดสินใจที่เด็ดขาดในบางครั้ง เช่น การพิจารณาสั่งการมอบหมายให้รับผิดชอบงานด้านอาคารสถานที่ซึ่งไม่มีผู้ใดสนใจที่จะรับผิดชอบ และกันไม่ให้การสนับสนุนครูในโรงเรียนให้มีความก้าวหน้า กระตุ้นให้ครูเข้าร่วมการประกวดครูดีเด่น และถ้าใครมีแนวความคิดที่จะพัฒนาการเรียนการสอน ดำเนินการโครงการใด ๆ ขึ้นในโรงเรียน ล้มเหลวเห็นว่ามีประโยชน์กับนักเรียนจะให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ อาจารย์ไพรัชยังจัดได้ว่าเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถในด้านประชาสัมพันธ์ ทำให้โรงเรียนเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป เช่น เมื่ออาจารย์ศักดิ์สิทธิ์เริ่มโครงการทำข้าวซ้อมมือขึ้นมาก็จะให้การสนับสนุนโดยการให้คำปรึกษาหาเงินงบประมาณมาสนับสนุนโครงการ และผลักดันโครงการข้าวซ้อมมือให้เป็นที่ยอมรับของทุกคนทั่วไป ส่วนผู้นำอย่างไม่เป็นทางการในโรงเรียนตามสายตาของครูและอาจารย์ใหญ่นั้นคงมีความเห็นว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีอำนาจ

ในเรื่องการจัดการเรียนการสอน บุคลากรส่วนใหญ่ยังยึดรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิมที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง มีครูบางคนจัดการเรียนการสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางแต่ทำเป็นบางวิชาเท่านั้น ยังไม่ได้ดำเนินการแบบเต็มรูปแบบ โดยเริ่มให้เด็กได้มีส่วนในการวางแผนการเรียนเอง และกระตุ้นให้เด็กได้รู้จักคิด ไม่เรียนโดยการท่องจำเพียงอย่างเดียว มีการแบ่งกลุ่มนักเรียนออกไปสำรวจรอบ ๆ โรงเรียน และทำการบันทึกลงในใบงาน พร้อมทั้งให้นักเรียนมีโอกาสที่จะประเมินตนเองว่ามีความพอใจในผลงานครั้งนี้ของตนเองเพียงใด ร่วมกับการประเมินของครู โรงเรียนวัดสมานกิจไม่เคยมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมาก่อน มีเพียงอาจารย์ศักดิ์สิทธิ์ที่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทำข้าวซ้อมมือในลักษณะการบรรยายละเอียดของเนื้อหา และนำมาบูรณาการในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

บุคลากรในโรงเรียนโดยส่วนรวมมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
รับประทานอาหารกลางวันร่วมกันทุกวัน ยกเว้น ครูบางคนที่ยกเลิกไปทานหัวที่บ้านเนื่องจากบ้าน
อยู่ใกล้โรงเรียน ครูในโรงเรียนมีความร่วมแรงร่วมใจกันทำงานของโรงเรียนให้สำเร็จไปได้ด้วยดี
เมื่อมีการประชุมหรือการทำงาน หากมีการขัดแย้งขึ้น จะมีฝ่ายที่ยอมประนีประนอมเพื่อให้
การทำงานนั้นสำเร็จ บุคลากรเป็นคุณนรกราวเดียวกัน มีความแข็งแกร่ง อยู่กันแบบพี่น้อง
และรับฟังเหตุผล หากมีการนี้ที่ผู้บริหารไม่มีเหตุผล และครูในโรงเรียนมีการรวมตัวกันเพื่อขอ
เปลี่ยนตัวผู้บริหารได้สำเร็จ ความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียนวัดสมานกิจที่ร่วมแรงร่วมใจ
มีความสามัคคีกันทำงานจนประสบความสำเร็จ เป็นที่ยอมรับของบุคคลภายนอกโรงเรียน

2) ปัญหาของโรงเรียนวัดสมานกิจ

โรงเรียนวัดสมานกิจมีปัญหาสำคัญ 6 เรื่องคือ

ปัญหาด้านนักเรียน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน
พบว่า นักเรียนมีปัญหาครอบครัวแตกแยก ยากจน และปัญหาสุขภาพการเป็นจำนวนมาก
ประกอบกันในชุมชนมีปัญหาสุขภาพจิตแพร่หลายทั้งในรูปของสุราและยาเสพติด ทำให้โรงเรียน
ริเริ่มโครงการข้าวซ้อมมือขึ้น เพื่อตั้งให้เด็กนักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับทางโรงเรียน
เพื่อป้องกันปัญหาพิษภัย

ปัญหาด้านบริหารจัดการ พบว่า โรงเรียนมีปัญหาการจัดครู
เข้าสอนไม่ครบทุกระดับชั้นในบางช่วง เนื่องจากอาจารย์เสนา ทำทอง มีภารกิจต้องออกไปติดสิน
กินตามหมู่บ้าน ทำให้มีชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งอาจารย์เสนาวันมีดขาดครูเข้าสอน ผู้บริหาร
แก้ปัญหาโดยจัดครูเข้าสอนแทนอลันกันไป

ปัญหาด้านทรัพยากร โรงเรียนมีปัญหาน้ำสะอาดที่ไร้ภายใน
โรงเรียน เป็นน้ำกร่อยไม่สามารถใช้ในการเกษตรได้ แต่อยู่ระหว่างการดำเนินการขุดน้ำประปา
เข้ามาในโรงเรียน

ปัญหาด้านบุคลากร พบว่า บุคลากรในโรงเรียนวัดสมานกิจ
ทุกคนไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมากนัก

ปัญหาการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียน
วัดสมานกิจยังยึดรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง

ปัญหาด้านพฤติกรรมของนักเรียน ศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน
เมื่อออกไปนอกโรงเรียนแล้ว ไม่ให้ความเคารพครูอาจารย์

3.1.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนวัดสมานกิจกับชุมชนท่ากระทุ่ม

โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์และให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี เมื่อชุมชนมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางศาสนา หรือการแข่งรถล้อสามล้อเสียสละ ต่อต้านใช้เหล้าออก แล้วขอความร่วมมือให้ครูในโรงเรียนช่วยจัดดอกไม้ จัดชบวนแห่ หรือแห่พวงมาลัยให้เดินร่วมขบวนแห่ หรือไปช่วยเสิร์ฟน้ำ ทางโรงเรียนจะให้ความร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี เนื่องจากครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนวัดสมานกิจเป็นคนในชุมชนอยู่แล้วจึงมีความสนิทสนมกับคนในชุมชน ส่วนครูที่ไม่ใช่คนในท้องถิ่นก็ทำการสอนที่โรงเรียนจนจนทำให้มีความรู้รักกันกับคนในชุมชน

สำหรับงานต่าง ๆ ในโรงเรียน ชุมชนท่ากระทุ่มได้ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดีเช่นกัน โดยเข้าร่วมเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียนร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การจัดงานวันเด็ก ทำให้งานสำเร็จล่วงไปดีกว่าดี โดยเฉพาะงานวันเด็กประจำปีพ.ศ. 2543 โรงเรียนมีรายได้จากการขายพวงมาลัยในงานถึง 40,000 บาท สร้างรายได้ให้กับโรงเรียน โดยผู้ปกครองจะเข้ามาชมการแสดง ให้กำลังใจและซื้อพวงมาลัยให้เด็กทุกคนเป็นจำนวนมาก เพราะถือเป็นหน้าเป็นตาของตน

ลักษณะความสัมพันธ์ของผู้ปกครองโดยทั่วไปกับโรงเรียนเป็นไปในลักษณะของการช่วยเหลือด้านเงินทอง และช่วยเหลือในด้านแรงงานเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ชุมชนและเจ้าอาวาสยังแสดงความเป็นห่วงเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ซึ่งมีทั้งผู้เสพและผู้ขาย

เจ้าอาวาสวัดสมานกิจนับได้ว่าเป็นบุคคลที่ให้ความสนใจการศึกษาเป็นอย่างมาก ต้องการให้เยาวชนในชุมชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ การอุปถัมภ์ของวัดเป็นไปในด้านการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กยากจน การให้เงินช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน อุปกรณ์กีฬา คอมพิวเตอร์ ทำกิจกรรมพิเศษ โดยจัดตั้งเป็นกองทุนเปิดบัญชีกับทางธนาคาร ถ้าทางโรงเรียนมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินเพื่อการศึกษา ก็แจ้งให้เจ้าอาวาสทราบ เนื่องจากที่วัดมีมีชื่อเจ้าอาวาสเป็นผู้มีอำนาจในการใช้จ่าย เมื่อทางโรงเรียนสามารถหาเงินได้ จะนำมาใช้คืนให้กับกองทุนเท่าที่สมควรจะได้ โดยเจ้าอาวาสไม่ได้เร่งรัด นอกจากจะให้การสนับสนุนแล้ว ยังพบว่าเจ้าอาวาสมีการติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน เช่น สอบถามจากนักเรียนว่าครอบครัวแต่ละครอบครัวบ้าง ใช้คอมพิวเตอร์เป็นหรือไม่ และเดินไปดูการทำงานของสหกรณ์โรงเรียนว่าขาดเหลือสิ่งใด หรือต้องการอะไรเพิ่มเติมบ้าง เป็นต้น

ปัญหามีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนพหุภาคี แม้ว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี แต่มีผลดีต่อการรวมการโรงเรียนเท่านั้นแต่ยังมีความเห็นขัดแย้งกับวิธีการดำเนินงานของทางโรงเรียน โดยมี

ความเห็นว่าการบริหารศึกษาดูมีความคิดเห็นของตนเอง ไม่ใช่ให้ใครคนใดคนหนึ่งมาครอบงำ การประชุม นอกจากนี้ครูในโรงเรียนบางท่านมีความเห็นว่า โรงเรียนไม่ได้เป็นฝ่ายเข้าไปหาชุมชน ก่อน ความสัมพันธ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังไม่เสมอภาคเท่าเทียมกัน และความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชนยังห่างอยู่

3.1.2.4 ความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนวัดสมานกิจและชุมชนท่ากระทุ่ม

ในเรื่องความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ชุมชน บุคลากรในโรงเรียน และนักเรียนต้องการให้โรงเรียนจัดหลักสูตรท้องถิ่นในด้านการทำข้าวซ้อมมือ มากที่สุด รองลงมาคือ ไร่สวนผสม และ เลี้ยงนกกระทา เนื่องจากต้องการให้นักเรียนมีความรู้ด้านการเกษตร สามารถช่วยพ่อแม่ทำงานซึ่งเป็นอาชีพในครอบครัวได้ และในอนาคตถ้าไม่มีโอกาสได้เรียนเพิ่มเติม จะได้มีความรู้มาประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง

3.1.2.5 ความพร้อมของโรงเรียนวัดสมานกิจและชุมชนท่ากระทุ่ม

ชุมชนท่ากระทุ่มและโรงเรียนวัดสมานกิจมีความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้าวซ้อมมือ ไร่สวนผสม และการเลี้ยงนกกระทา ดังนี้

1) ส่วนบุคลากร คนในชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการเอื้อเฟื้อสถานที่ให้เด็กชั้นกลางที่บ้าน ที่สวน หรือเงินมาล่วงหน้าว่าต้องการที่จะให้เข้าไปให้ความรู้กับเด็กในโรงเรียน นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอปากช่องยินดีให้ความช่วยเหลือในการจัดสรรและประสานงานกับหน่วยงาน เพื่อขอวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญให้เข้ามาดูแลให้ความรู้กับนักเรียนในโรงเรียนวัดสมานกิจ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคนในชุมชนมีความพร้อมในเชิงจิตใจที่จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ศักยภาพของครูในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรท้องถิ่นนั้น แม้ว่าจะไม่มีครูคนใดมีประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น แต่ก็เคยร่วมทำโครงการทำข้าวซ้อมมือของโรงเรียน มีประสบการณ์ในการทำงานเป็นทีม และมีความตั้งใจในการทำงานจนมีผลงานปรากฏเป็นที่รับรู้ของคนในจังหวัด นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถในการประสานสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนทั้งในเรื่องข้าวซ้อมมือและโครงการอาหารเช้า ผู้บริหารมีความตั้งใจที่จะอยู่ในโรงเรียนนี้ต่อไป ยังไม่อยากจะย้ายไปโรงเรียนอื่น ซึ่งเอื้อต่อความต่อเนื่องของโครงการที่ต้องใช้ระยะเวลาติดต่อกัน

2) ด้านสถานที่ ชุมชนท่ากระทุ่มมีสถานที่ซึ่งสามารถจะให้นักเรียนได้ใช้เข้าไปปฏิบัติงานจริงในชุมชนดังนี้

- ทีมของอาจารย์ศักดิ์สิทธิ์ที่อินดีให้นักเรียนได้ใช้ในการเรียนการสอน ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงจำนวน 7 ไร่

- สวนผลไม้ของนายบำรุงซึ่งเป็นเกษตรกรดีเด่น อยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 1 กิโลเมตรเศษ ๆ และยังมีสวนของเกษตรกรในชุมชนที่ประกอบอาชีพทำสวนฝรั่ง ชมพู่ และทำนาอีกหลายคนด้วยกัน

ในเรื่องพื้นที่นี้ ประธานกรรมการโรงเรียนได้มีแนวคิดที่จะเสนอให้กรรมการโรงเรียนทุกคนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรกันพื้นที่การเกษตรคนละ 2 ไร่ เพื่อให้เด็กได้ใช้เป็นแปลงสาธิตและมีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติ นอกจากนี้ครูคนหนึ่งได้กล่าวถึงแหล่งอื่น ๆ ที่อาจขอความช่วยเหลือได้ เช่น ที่นาของเจ้าอาวาส

ในปัจจุบันโรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่โรงเรียนหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการทำข้าวหอมมะลิ เนื่องจากมีอาคารซึ่งดัดแปลงสร้างให้เป็นโรงสีที่ได้ระบบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างขึ้น เป็นที่สำหรับให้เด็กสีข้าวหอมข้าวร้อนแยกข้าวเพื่อใส่ในโครงการข้าวหอมมะลิ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่สำหรับใช้ในการเรียนการสอนตั้งแต่เดิมเคยใช้เลี้ยงไก่

3) ด้านสื่อวัสดุ ความพร้อมในด้านสื่อวัสดุของโรงเรียนวัดสมานถึงเกี่ยวกับการทำข้าวหอมมะลินั้น ปัจจุบันมีครกกระเดื่อง เครื่องร่อนแยกข้าวที่ทำจากนอเตอว์ เครื่องสีข้าวที่ใช้จักรเย็บ ซึ่งอาจารย์ศักดิ์สิทธิ์ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้ในโครงการข้าวหอมมะลิพร้อมอยู่แล้ว สำหรับสื่อวัสดุเกี่ยวกับการทำนาสาธิตนั้น ปัจจุบันโรงเรียนเริ่มโครงการปลูกผักปลอดสารพิษขึ้นในโรงเรียน ทำให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เกี่ยวกับการทำสวนพร้อมอยู่แล้วในโรงเรียน เช่น มีกบี่รดน้ำ เสียม จอบ เป็นต้น

4) ด้านเงินทุน โรงเรียนมีความพร้อมด้านงบประมาณ โดยโรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเจ้าอาวาส องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระทุ่ม ผู้ปกครองนักเรียน และจากเกษตรอำเภอปากท่อ นอกเหนือจากงบอุดหนุนจากรัฐบาล เพื่อนำมาสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้ โครงการข้าวหอมมะลิยังมีเงินทุนหมุนเวียน 2 หมื่นกว่าบาท

3.1.3 ศักยภาพและความต้องการของชุมชนนาโคและโรงเรียนบ้านนาโคบน

3.1.3.1 สภาพและปัญหาของชุมชนนาโค

1) สภาพทั่วไปของชุมชนนาโค

ชุมชนนาโคอยู่ในตำบลนาโค ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่สามแนวตะเข็บชายแดนไทยและเมียนมาร์ ตำบลนาโคประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน มีเนื้อที่ประมาณ 346,031 ไร่

มีประชากรทั้งหมด 4,876 คน เป็นชาย 2,381 คน เป็นหญิง 2,495 คน จำนวนบ้าน 1,229 หลังคาเรือน

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนดั้งเดิมที่เป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงเป็นการทำไร่แบบพอกินพอใช้ โดยปลูกข้าวไร่ตามเนินเขาและปลูกพืชอื่นแซมไปด้วยแบบผสมผสาน ต่อมาได้มีคนเชื้อสายอื่น ๆ เข้ามาจับจองพื้นที่เพื่อทำการเกษตรในเชิงการค้า ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงต้องเปลี่ยนแปลงแนวทางการประกอบอาชีพของตน โดยเปลี่ยนจากการทำไร่ข้าวมาเป็นไร่สวนผลไม้ มันสำปะหลัง และอ้อยประดตามความต้องการของตลาด ปัจจุบันเกษตรกรชาวไร่สันปรดประสบภาวะขาดทุน เนื่องจากอ้อยประดราคาตกต่ำ ผลผลิตที่ขายได้ราคาไม่คุ้มกับการลงทุน ด้วยเหตุนี้เกษตรกรประมาณ 70-80 เปอร์เซ็นต์ จำเป็นต้องอาศัยการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ในสมัยที่อินมีราดาดี ได้มีผู้สนใจซื้อที่ดินจากชาวกะเหรี่ยงทำให้ชาวกะเหรี่ยงที่ขายที่ดินมีฐานะร่ำรวย แต่เนื่องจากมีการจับจองให้สอยอย่างผิดเพี้ยนทำให้ต่อมาชาวกะเหรี่ยงต้องเปลี่ยนสถานภาพจากเดิมเป็นเจ้าของที่ดินมาเป็นลูกจ้าง

ลักษณะสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนนาโคเดิมมีคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงโพสงอาศัยอยู่ก่อนโดยบรรพบุรุษอพยพมาจากทวาย ต่อมาเมื่อย้ายถิ่นเข้ามาทำมาหากิน ทำให้ในปัจจุบันมีคนหลายเชื้อสายอาศัยอยู่ร่วมกัน มีทั้งเชื้อสายไทย จีน กะเหรี่ยง มอญ ลาว และอื่นๆ ทำให้ในระยะหลังคนเชื้อสายกะเหรี่ยงกลายเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แม้ว่าในชุมชนนี้จะมีคนหลายเชื้อสายอยู่ร่วมกัน แต่คนในชุมชนก็ยังเข้ากันได้ดี มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติกันเนื่องมาจากคนส่วนใหญ่มีจะแต่งงานกับคนในชุมชนเดียวกัน

ลักษณะเด่นของชุมชนนาโคประการหนึ่งคือ ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะวันตก จากการเป็นชุมชนของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงมาช้านาน จึงทำให้มีลักษณะเส้นทางด้านศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะวันตกหรือไทยกะเหรี่ยง อันได้แก่ ประเพณีกินข้าวห่อ (อั้งมีถ้อง) การไหว้คำคุณคำไม้ใหญ่ประจำหมู่บ้าน การเวียนเจดีย์ การตีฆ้องเชื่องบวักซ์ การปลูกบ้าน การไล่แมลงด้วยขมิ้นบู่หรือ การทอดผ้ากะเหรี่ยง ฯลฯ

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงในชุมชนนี้ไม่มากนัก แต่เมื่อถึงวันงานเทศกาลสำคัญ ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงที่ไปทำงานหรือไปตั้งถิ่นฐานที่อื่นจะเดินทางกลับมามบ้านเกิดของตน สำหรับคนเชื้อสายอื่น ๆ ก็ให้การส่งเสริมประเพณีดังกล่าวด้วย

ชุมชนนาโคมีทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่สร้างขึ้น และทรัพยากรบุคคล ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีน้ำตก มีบ่อน้ำร้อนซึ่งมีธาตุกำมะถัน สภาพชุมชน

ยังมีไม้ไผ่ที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบไปด้วยพืชสมุนไพรมากกว่า 200 ชนิด สิ่งทีคนในชุมชนบางคน มีความห่วงใยคือ การขาดสมุนไพรจำนวนมากที่อาจจะทำให้สมุนไพรบางชนิดสูญสิ้นไป ทำให้คนในชุมชนบางคนเห็นว่าถ้าหากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปพืชสมุนไพรอาจจะหมดไปจากผืนป่าแห่งนี้ ในด้านทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ชุมชนนาโคมีทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น บ้านกะเหรี่ยงที่ชุมชนสร้างไว้ในบริเวณวัดท่ากระแตหรือ และมีการใช้ของเก่าของหาจากกะเหรี่ยงที่ผู้นำหมู่บ้านยังคงเก็บรักษาไว้มีจำนวนมากหนึ่ง เพื่อเป็นตัวอย่างให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา ซึ่งโรงเรียนสามารถนำนักเรียนไปศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประวัติชุมชนและด้านอื่น ๆ ได้ ในด้านทรัพยากรบุคคล ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงได้พยายามรักษาศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีประจำท้องถิ่นของตนไว้จนถึงปัจจุบัน ทรัพยากรบุคคลส่วนใหญ่จะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอยู่เพียงไม่กี่ท่าน แต่ก็ยังสามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ให้ลูกหลานสืบทอดได้ ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติชุมชนและคนตัวชาวกะเหรี่ยง ได้แก่ นายจำปี นายเดช นายระฆ่า นายสมพงษ์ น.เขตร และนายศร เป็นต้น ทรัพยากรบุคคลในด้านการทอดผ้ากะเหรี่ยง มีคนทอผ้าได้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากการทอดผ้ากะเหรี่ยงต้องอาศัยความชอบและความตั้งใจในการทอผ้าสูง เพราะการทอผ้ากะเหรี่ยงมีความประณีต ใช้เวลาทอผ้าหนึ่งผืนนานมาก อีกทั้งการเขียนรูปก็ต้องใช้เวลานานเช่นกัน ผู้ที่มีความสามารถด้านการทอผ้ากะเหรี่ยงในชุมชนได้แก่ นางอนงค์ นางสะอาด เป็นต้น ทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถด้านสมุนไพรและสามารถนำสมุนไพรต่าง ๆ มารักษาโรคในเบื้องต้นได้แก่ นายทอง น.ท.ใจ นายเออ เป็นต้น

ชุมชนนาโคมีผู้นำที่ชาวบ้านให้การยอมรับ โดยผู้นำผู้นำอย่าง เป็นทางการ คือ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ คือ อดีตกำนัน ซึ่งมีข้อมูลพื้นฐานดังนี้

ผู้นำอย่างเป็นทางการ นายโพธิ์ เป็นกำนันตำบลนาโคที่ดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2537 จนถึงปัจจุบัน กำนันเป็นคนที่เชื้อสายไทย ก้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ตำบลนาโคตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 มีอาชีพหลักทำไร่ทำนา อาชีพรองรับเหมาก่อสร้าง มีฐานะร่ำรวย เป็นบุคคลที่มีความสนใจและให้การช่วยเหลือชุมชนในตำบลโดยตลอด กำนันดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโรงเรียนทุกโรงเรียนในตำบลนาโครวมถึงโรงเรียนบ้านนาโคบนด้วย กำนันให้การสนับสนุนด้านการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ บริจาคเงิน แรงงาน และที่ดินอื่น ๆ ที่โรงเรียนขอความช่วยเหลือ ผู้นำอีกคนหนึ่งคือ นายศร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 เป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง อาศัยอยู่บ้านนาโคบน ตำบลนาโคมาตั้งแต่เกิด สำเร็จการศึกษาลือกลุตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นคนที่ชุมชนทั้งในหมู่บ้านนาโคบนและหมู่บ้านใกล้เคียงให้การยอมรับว่ามีความรู้ความสามารถ สนใจ ดูแลเอาใจใส่สมาชิกในหมู่บ้านอย่างทั่วถึง เป็นบุคคลที่มีความต้องการและพยายามฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี

ผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ คือ นายเดช อติธำภานันต์ตำบลนาโค เป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง อาศัยอยู่บ้านนาโคจน ตำบลมาตั้งแต่เกิด และเป็นบิดาของนายพร ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 นายเดชเป็นผู้ดูแลให้การยอมรับและเชื่อถือมาโดยตลอด เป็นบุคคลที่อาวุโสในโรงเรียนคนหนึ่งและคนในชุมชนมีความเห็นว่า มุสดีธำภานันต์เป็นคนมีวิสัยทัศน์ไกล รักความก้าวหน้า แม้จะจบการศึกษาเพียงประถมศึกษาปีที่ 2 แต่ได้พยายามส่งลูกให้เรียนจนถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและปริญญาตรี

2) ปัญหาของชุมชนนาโค

จากการสัมภาษณ์คนในชุมชนและบุคลากรในโรงเรียนพบว่า ปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของชุมชนนาโค เนื่องจากคนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่สับปะรด มันสำปะหลัง ข้าว ไร่โพธิ์ อัง เป็นต้น และประสบกับปัญหาผลผลิตการเกษตรมีคุณภาพต่ำลง ราคาตกต่ำ ทำให้มีรายได้น้อย รายได้จากการขายผลผลิตจึงต้องประสบภาวะขาดทุน ไม่มีเงินทุนหมุนเวียน ก่อให้เกิดภาระหนี้สินต่อธนาคารกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์ นอกจากนี้คนในชุมชนได้กล่าวถึงปัญหาทางเศรษฐกิจอื่นเนื่องมาจากนิสัยไม่มีความอดทนในการทำงานของคนรุ่นใหม่และการขาดความสนใจในการเรียนของเด็กกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ เช่น นักเรียนที่ไม่เรียนในโครงการ “เกษตรเพื่อชีวิต” จะเรียนแค่เทอม 1 เทอม 2 แล้วก็ออกไปทำงาน ที่สหกรณ์หรือบางคนได้วิเคราะห์ลักษณะนิสัยของคนในชุมชนซึ่งเป็นกะเหรี่ยงด้วยกันเองว่า นิสัยของคนกะเหรี่ยงเชื้อสายไม่เป็นหยอกล้ออยู่ไปวัน ๆ ชาวกะเหรี่ยงบางคนกล่าวถึงสภาพความเป็นไปของชุมชนกะเหรี่ยงว่า ชุมชนกะเหรี่ยงตอนนี้เป็นชุมชนที่ขาดแคลนคนทำงาน คนหนุ่มสาวเข้าเมืองเพื่อหารายได้จึงชีพ ชาวบ้านที่เหลือส่วนใหญ่จึงเป็นคนแก่กับเด็ก

ปัญหารองลงมาคือ การแสวงหาประโยชน์จากที่ดินและที่ทำกิน คนในชุมชนบางคนได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับที่ดินว่ามีผู้ขายที่ดินที่มีคนน้ำร้อน ซึ่งทางการถือว่าเป็นทรัพย์สินคนใดจะเช่ามาเป็นสมบัติไม่ได้แต่คนที่ขาย ๆ นานแล้ว เบื่อจากนายทุนที่มาซื้อที่ดินเพื่อทำรีสอร์ทเห็นประโยชน์ว่า ป่าคนน้ำร้อนจะทำธุรกิจได้ จึงมีปัญหาคนชาวนานอกจากนี้ชาวบ้านยังมีปัญหาเกี่ยวกับการดูแลที่ทำกินที่บางกะเหรี่ยงเสียด้วย โดยทางการต้องการผลักดันหมู่บ้านนี้ออกไป เพราะเป็นโครงการพื้นที่ตัวอย่างเฉลิมพระเกียรติแด่ชาวนานานอยู่แล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจะให้ชาวบ้านออกไปจึงทำให้มีปัญหา

สำหรับปัญหาในด้านวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงที่พบก็คนรุ่นใหม่ไม่ได้สืบสานวัฒนธรรมชาวไทยตะวันตกหรืออย่างจริงจัง เช่น การแต่งกาย จะแต่งกายชุดกะเหรี่ยงเฉพาะช่วงมีเทศกาลมีงานเท่านั้น นอกจากนี้แล้วการทอดผ้ากะเหรี่ยงในปัจจุบันมีคนทำได้ไม่มากนัก เพราะการทอดผ้ากะเหรี่ยงต้องอาศัยเวลาในการทอดผ้าผืนหนึ่งนานมาก ต้องอาศัยฝีมือการทอที่ประณีต คนรุ่นใหม่จึงซื้อเสื้อผ้าทั่วไปใส่เพราะว่าสะดวกและถูกกว่า สำหรับด้าน

ดนตรีพื้นบ้าน คนที่เล่นได้คือคนเฒ่าคนแก่ สำหรับคนรุ่นใหม่เล่นไม่ได้แล้ว เพราะการเล่นดนตรีกะเหรี่ยงนั้นต้องอาศัยความรักความสนใจอย่างจริงจังจึงจะสามารถเล่นได้ ในด้านภาษา เด็กจะไม่ค่อยพูดภาษากะเหรี่ยง จะพูดไทย บางคนพอฟังรู้เรื่อง แต่พูดตอบไม่ได้

นอกจากนี้ยังมีปัญหาสุขภาพ เนื่องจากชุมชนนี้มีพื้นที่เป็นป่าเขา มีอยู่ชุม จึงมีโรคมาลาเรีย ไข้เลือดออก ส่วนมากจะเป็นกับคนที่ไปป่าหลาย ๆ วัน สำหรับนักเรียนบางคนเป็นโรคมาลาเรียเช่นกัน แต่ส่วนมากมีปัญหาสุขภาพ เช่น โรคปากนกกระจกจากขาดสารอาหาร น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์และส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์อันสืบเนื่องมาจากทุพโภชนาการ

ในด้านปัญหาสุขภาพจิต ชุมชนนี้แต่เดิมมีปัญหาสุขภาพจิต แต่ปัจจุบันลดน้อยลง เพราะแต่ละหมู่บ้านจะมีมาตรการเฝ้าระวังควบคุมกันเองจึงมีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ มีสื่อให้ความรู้ มีการเล่นกีฬาเพื่อให้คนในชุมชนใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์ และจากตัวอย่างของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดถูกจับ เมื่อได้รับการประกันตัวกลับมาแล้วถูกข่มขู่เพื่อปิดปากจนตัดสินใจกินยาตาย ทำให้คนในชุมชนเห็นตัวอย่างและไม่ต้องการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด สำหรับในโรงเรียนมีปัญหาสุขภาพจิตน้อย เนื่องจากครูในโรงเรียนดูแลอย่างใกล้ชิด

3.1.3.2 สภาพและปัญหาของโรงเรียนบ้านนาโคบน

1) สภาพทั่วไปของโรงเรียนบ้านนาโคบน

โรงเรียนบ้านนาโคบนตั้งอยู่ที่ตำบลนาโค กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาธิการอำเภอบ้านคา มีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนทั้งหมด 6 หมู่บ้าน ปัจจุบันโรงเรียนบ้านนาโคบนมีผู้บริหาร ผู้ร่วมผู้บริหาร และครูรวมทั้งหมด 17 คน เป็นหญิง 13 คน และชาย 4 คน บุคลากรส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้บริหารโรงเรียนคนปัจจุบันดำรงตำแหน่ง “อาจารย์ใหญ่” ส่วนผู้ช่วยผู้บริหารดำรงตำแหน่ง “ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน” ในโรงเรียนนี้มีครูที่เป็นคนในท้องถิ่นเพียงคนเดียวและมีเชื้อสายไทยกะเหรี่ยง ครูที่เหลืออีก 16 คนซึ่งไม่ใช่คนในท้องถิ่นจึงต้องการย้ายไปสอนในโรงเรียนอื่นที่อยู่ใกล้บ้าน ในเรื่องภาระงานของครูพบว่า ครูส่วนใหญ่จะรับผิดชอบสอนเป็นวอร์ชัน และครูทุกคนนอกจากมีงานสอนแล้ว ยังต้องรับผิดชอบงานพิเศษอย่างน้อยคนละ 1 งาน นอกจากนี้ ครูส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และประสบการณ์ และ/หรือการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

โรงเรียนบ้านนาโคบนเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 3 ขวบ ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 439 คน โดยมีนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 3 ขวบ และอนุบาล 1-2 จำนวน 115 คน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 231 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 93 คน

การบริหารจัดการภายในโรงเรียนบ้านนาโคบได้มีการแบ่งเป็น 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานสัมพันธ์ชุมชน และงานธุรการการเงินและพัสดุ ในแต่ละงาน ผู้บริหารได้แต่งตั้งครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานและครูที่รับผิดชอบโดยพิจารณาจากความสามารถ

ในโรงเรียนบ้านนาโคบมีผู้นำอย่างเป็นทางการ 2 คน คือ อาจารย์ใหญ่ และผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านนาโคบเป็นผู้บริหารที่เน้นด้านวิชาการ เอาใจใส่และจริงจังในการทำงาน ติดตามงาน ชูต่น้อย และยินดีให้คำแนะนำแก่ครูเวลาที่มีปัญหาในเรื่องงาน จึงทำให้ครูในโรงเรียนเกรงใจ นอกจากนี้ยังเป็นผู้นำที่มีลักษณะเป็นแบบประชาธิปไตย คือ มีการร่วมปรึกษากิจการหรือกับครูในโรงเรียน เปิดโอกาสให้ครูในโรงเรียนแสดงความคิดเห็น และเป็นคนยอมรับฟังเหตุผล ไม่ด่วนสรุปตามความคิดเห็นของตนเอง ส่วนผู้นำอย่างเป็นทางการอีกคนหนึ่ง คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนนี้เป็นเวลานานเกือบ 20 ปี และดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารประมาณ 13 ปี เป็นคนที่ครูในโรงเรียนให้การยอมรับและไว้วางใจ เป็นที่ปรึกษาของครูเวลาที่มีปัญหา ทั้งนี้เนื่องจากเป็นคนทำงานอยู่ในโรงเรียนนี้เป็นเวลานาน รวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครูและชุมชน

สำหรับเรื่องการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง มีครูเพียงบางคนที่จัดการเรียนการสอนโดยเน้นทั้งครูและนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ดำเนินถึงตามสนใจของนักเรียน ใช้วิธีสอนแบบสาธิตแล้วให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและบันทึกผลการปฏิบัติเอง รวมทั้งให้นักเรียนได้ฝึกแก้ไขปัญหาเองหรือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและทำรายงานเสนอผลการปฏิบัติแก่ครูและนักเรียนในชั้น สำหรับการวัดและประเมินผล ครูทุกคนใช้วิธีการสังเกต การตรวจผลงาน และการทดสอบกลางภาคและปลายภาค โดยจะให้คะแนนเก็บจากผลการปฏิบัติเพื่อช่วยนักเรียนที่ทำผลการสอบปลายภาคไม่ดี

ในระแวก 3 ปีที่ผ่านมา โรงเรียนบ้านนาโคบไม่ได้พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น ส่วนมากจะจัดการเรียนการสอนในวิชาที่ระบุไว้ในหลักสูตรแม่บท ส่วนการจัดการเรียนการสอนในวิชาสหวิทยาหรือเลือกเสรีอื่น ๆ โรงเรียนจะจัดสอนในวิชาที่ครูสามารถสอนได้เป็นหลัก

ครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและให้เวลาร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เนื่องจากครูส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่บ้านพักครูของโรงเรียน และครูที่เหลือก็ไม่ได้พักไกลจากโรงเรียน จึงมีเวลาพบปะพูดคุยกันหลังเลิกงาน และมีโอกาสรับประทานอาหารเย็นร่วมกันบ่อย ๆ แม้แต่ครูบางคนที่มีครอบครัวแล้วยังมีเวลาสังสรรค์กับเพื่อนครูด้วยกัน จึงทำให้ครูมีความสนิทสนมกันมาก นอกจากนี้ยังไม่มีครูคนใดที่มีข้อข้องกันในลักษณะเครือข่ายหรือเป็นสามีภรรยากัน จึงทำให้ไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกและไม่มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้ง

ในเรื่องความร่วมมือของครูในโรงเรียน พบว่า กิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมกีฬา กีฬาวินเด็ก เป็นต้น ครูในโรงเรียนยินดีให้ความช่วยเหลือกันแม้ว่างานนั้นจะไม่เกี่ยวข้องกับงานที่ตนรับผิดชอบ อย่างไรก็ดี ในเรื่องการดำเนินงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันนั้น บางครั้งครูในโรงเรียนอาจมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งหรือแตกต่างกัน แต่ส่วนมากจะยอมรับกันได้ด้วยเหตุผล และสามารถร่วมมือกันทำงานแล้วเสร็จ

2) ปัญหาของโรงเรียนบ้านนาโคบน

โรงเรียนบ้านนาโคบนประสบปัญหาสำคัญ ๆ 3 เรื่อง ปัญหาที่หนึ่งคือ **ปัญหาด้านบุคลากร** ซึ่งพบว่า โรงเรียนมีปัญหาด้านขาดแคลนครูและบุคลากร จึงมีผลทำให้ครูบางคนสอนในวิชาที่ไม่ตรงกับความรู้ความสามารถหรือสาขาที่เรียนมา นักเรียนในชั้นเรียนมีจำนวนมากเกินไปเนื่องจากต้องแก้ปัญหาการขาดแคลนครูด้วยการรวมนักเรียน 2 ห้องในระดับชั้นเดียวกันให้เป็นห้องเรียนเดียวกัน จึงทำให้ครูดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง อย่างไรก็ตาม ปัญหาในเรื่องบุคลากรนี้ โรงเรียนได้พยายามแก้ไขด้วยการรับนักศึกษาจากสถาบันราชภัฏมาฝึกสอน ครูยังประสบปัญหาเรื่องการงานมากเกินไป กล่าวคือครูต้องรับผิดชอบงานบริหารของโรงเรียนซึ่งงานรับผิดชอบมากกว่า 1 งาน การสอนจึงทำไม่ได้เต็มที่และไม่มีประสิทธิภาพที่ควร นอกจากนี้ โรงเรียนบ้านนาโคบนยังมีปัญหาเรื่องบุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากไม่เคยได้รับการอบรมในเรื่องดังกล่าวมาก่อน

ปัญหาที่สองคือ **ปัญหาด้านนักเรียน** ซึ่งพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านพฤติกรรมเนื่องจากผู้ปกครองมีฐานะยากจน นักเรียนมีปัญหาการขาดเรียนเพราะต้องลงไปหาแม่หรือไม่เช่นนั้นก็ต้องติดตามพ่อแม่ในเวลาที่ต้องออกไปทำไร่ในไร่ไกล ๆ เนื่องจากไม่มีใครดูแลตน นอกจากนี้ นักเรียนไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และนักเรียนมีปัญหาด้านพฤติกรรม กล่าวคือ นักเรียนบางคนมีปัญหาครอบครัวแตกแยก ซึ่งมีผลทำให้นักเรียนขาดความรักความอบอุ่น มีพฤติกรรมก้าวร้าว และชอบทำตัวเด่น

ปัญหาล่าสุดก็คือ **ปัญหาการจัดการเรียนการสอน** ซึ่งพบว่า โรงเรียนบ้านนาโคบนมีปัญหาด้านขาดแคลนสื่อวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ขาดหนังสือและเอกสารต่าง ๆ สำหรับให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นอกจากนี้ ครูส่วนใหญ่ก็เน้นวิธีการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง

3.1.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนบ้านนาโคบนกับชุมชนนาโค

โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมของชุมชนหรือกิจกรรมของโรงเรียน คนในชุมชนให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในด้านแรงงานมากกว่าด้านเงินทุน เนื่องจากส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ส่วนกิจกรรมของชุมชนนั้น โรงเรียนได้ให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เช่น ให้ยืมสถานที่จัดงานประเพณีต่าง ๆ ให้

ครูในโรงเรียนช่วยกิจกรรมของชุมชน และร่วมประชุมกรรมการหมู่บ้านเพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นและนำเรื่องในที่ประชุมแจ้งให้ครูในโรงเรียนทราบเพื่อให้ความร่วมมือตามที่ชุมชนต้องการ อย่างไรก็ดี ในการดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โรงเรียนและชุมชนจะมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันบ้างเหมือนกัน แต่ถ้าฝ่ายใดมีเหตุผลที่ดีกว่า จะยอมรับฟังความคิดเห็นและให้ความร่วมมือในที่สุด

ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนบ้านนาโคบนกับชุมชนนาโคบนว่า ผู้บริหารโรงเรียนคนปัจจุบันมีการพบปะกับคนในชุมชนน้อยเพราะไม่ค่อยมีเวลา ผู้บริหารโรงเรียนไม่ใช่คนในท้องถิ่นและพักอยู่นอกชุมชน จึงทำให้การไปพบปะพูดคุยกับชาวบ้านในดอนเฒ่าหรือดอนกลางคืนไม่สะดวก ส่วนในดอนกลางวันชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องออกไปทำงาน การพบกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและคนในชุมชนจึงมีโอกาสน้อย ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับคนในชุมชนจึงไม่ดีเท่าที่ควร

3.1.3.4 ความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านนาโคบนและชุมชนนาโค

ในเรื่องความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นนั้น คนในชุมชน บุคลากร และนักเรียนในโรงเรียนบ้านนาโคบนส่วนใหญ่มีความต้องการให้นำศิลปวัฒนธรรมชาวไทยฉะบวาศรี เข้ามาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือ การท่องเที่ยวป่าในเชิงอนุรักษ์ การศึกษาพืชสมุนไพร และการสอนอาชีพที่มีรายได้

จุดเด่นของชุมชนชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงที่นี่คือ ความต้องการความมุ่งมั่นเกี่ยวกับการรักษาวัฒนธรรม ที่จะให้เด็กรู้วัฒนธรรม ความเป็นมาว่าเป็นมาอย่างไร เนื่องจากคนในชุมชนสังเกตเห็นการสืบทอดวัฒนธรรมที่เจือจางลงไปในแต่ละรุ่นอายุของคนในชุมชน ส่วนคนเชื้อสายไทยและเชื้อสายอื่นๆ แสดงความเห็นด้วยถ้าหากจะนำศิลปวัฒนธรรมชาวไทยฉะบวาศรีมาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นสอนให้กับนักเรียน เนื่องจากพระหนักดีว่าชุมชนนี้แต่เดิมเป็นท้องถิ่นที่ชาวกะเหรี่ยงเคยอยู่มาก่อน จึงควรให้นักเรียนได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของชุมชน

ข้อที่น่าสังเกตแม้ว่าคนในชุมชนจะมีความต้องการให้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่นำเอาศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยงมาสอน แต่หลาย ๆ คนก็แสดงความวิตกกังวลว่าเด็กจะไม่ยอมรับและตามถึงประโยชน์ที่จะได้รับในการเรียนเรื่องนี้ เช่นเดียวกับที่ครูบางคนคิดว่า การจัดสอนเนื้อหาศิลปวัฒนธรรมชาวไทยฉะบวาศรีจะได้รับความร่วมมืออย่างดีจากชุมชน แต่ทั้งห่วงใยเรื่องภาระของนักเรียนที่ไม่ใช่ชาวกะเหรี่ยง ส่วนครูในโรงเรียนอีก 2 คนไม่สามารถบอกได้ว่าจะให้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องใด แต่เมื่อถามความเห็นว่าเป็นด้วยหรือไม่กับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องศิลปวัฒนธรรมไทยฉะบวาศรี ก็แสดงความเห็นด้วยเนื่องจากศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในชุมชนนี้กำลังจะหาหสาปสูญไป นอกจากนี้ ยังมีครูเ

โรงเรียน 2 คนที่ไม่ต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาที่ตนเองสอน เนื่องจากมีงานที่ต้องรับผิดชอบมากอยู่แล้ว นอกจากนี้ พระซึ่งเป็นผู้นำในชุมชนได้แสดงทัศนคติที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นทางศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยง โดยใช้หลักไตรลักษณ์ทางพุทธศาสนา มาเป็นข้อเตือนสติว่า วัฒนธรรมก็อยู่ภายใต้กฎของอนิจจังที่มีขึ้นมีดับ ตั้งอยู่ได้ และดับไปได้ ซึ่งไม่ใช่เฉพาะกะเหรี่ยง แต่ทั้งประเทศไทย

นอกจากนี้คนในชุมชนส่วนหนึ่งมีความต้องการให้นำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับ การทำของใช้ชาวปกาเกอะญอในเชิงอนุรักษ์ และการศึกษาพืชสมุนไพร เข้ามาสอนนักเรียน เพื่อจะได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้อนุรักษ์ป่าไม้ เนื่องจากในชุมชนมีพื้นที่ป่าเขตริมขึ้นที่อุดมสมบูรณ์ และมีสมุนไพรมากกว่า 200 ชนิด

ครูในโรงเรียนบางคนมีความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาในหลักสูตรท้องถิ่นว่าควรจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอาชีพที่มีรายได้ และเกี่ยวกับท้องถิ่น เช่น การปลูกสับปะรด การถนอมอาหาร โครงการวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้

3.1.3.5 ความพร้อมของโรงเรียนบ้านนาโคบนและชุมชนนาโค

จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน ผู้นำฯ ครูผู้สอน และการสังเกตสภาพภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนบ้านนาโคบนและชุมชนนาโคมีความพร้อมในการนำเนื้อหาเรื่อง ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี (กะเหรี่ยง) มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือ การทำของใช้ชาวปกาเกอะญอ และการศึกษาพืชสมุนไพร ดังนี้

1) ด้านบุคลากร ชุมชนนาโคมีผู้นำที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยง มีคนในชุมชนที่มีความเข้มแข็งและมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะสนับสนุนให้มีการนำเนื้อหาเรื่อง ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี (กะเหรี่ยง) มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้ ในชุมชนนาโคยังมีคนที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยงหลายคน และอยู่ในชุมชนทุกคนยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในทุกๆ ด้านที่ตนมีความรู้ความถนัดอยู่ แต่มีผู้รับงานจ้างว่าตนจะไม่สามารถสอนนักเรียน กลัวว่าจะสอนได้ไม่ดีเนื่องจากตนเองเรียนไม่สูง สอนไม่เป็น และกลัวเด็กจะไม่สนใจ นอกจากนี้ ช่วงเวลาที่สามารรถเชิญผู้เข้ามาสอนในโรงเรียนยังไม่เหมาะสม เนื่องจากผู้เรียนจะว่างเฉพาะตอนเย็น เพราะต้องทำไร่ในเวลากลางวัน โรงเรียนบ้านนาโคบนยังมีครูที่มีความรู้ในเรื่องการรำของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งในปัจจุบันได้สอนและฝึกซ้อมการรำแบบกะเหรี่ยงให้แก่นักเรียนเพื่อให้เห็นในงานต่างๆ อยู่เสมอซึ่งครูท่านนี้ยินดีให้ความร่วมมือถ้าโรงเรียนจะนำเนื้อหาเรื่อง “ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี” มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนบ้านนาโคบนมีครูอีกท่านหนึ่งที่เป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง จึงมีความรู้ในเรื่องศิลปวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงเป็นอย่างดี แต่ครูท่านนี้จะไม่ค่อยมีเวลาที่จะให้ความร่วมมือได้เท่าที่ควร สำหรับบุคลากรในโรงเรียนท่านอื่นๆ

ทุกคนยินดีให้ความร่วมมือในการนำเนื้อหาเรื่อง “ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี” มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

สำหรับความร่วมมือของการนำเนื้อหาเรื่อง การท่องเที่ยวป่าเชิงอนุรักษ์ และการศึกษาพืชสมุนไพร มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ชุมชนมีผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรหลายคน แต่ปัญหาประการหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนก็คือ ผู้รู้เหล่านี้พูดภาษาไทยไม่ได้ และนักเรียนส่วนใหญ่พูดภาษากะเหรี่ยงไม่ได้ ถ้าเชิญผู้รู้เหล่านี้มาต้องใช้ล่ามแปล นอกจากนี้ ในชุมชนนาโคบนยังมีองค์ความรู้ท้องถิ่นที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ เนื่องจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ป่ากาชี ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ ได้จัดทำโครงการ “เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติสมุนไพรไทย” (กรมป่าไม้, 2542) โรงเรียนอาจจะติดต่อขอความร่วมมือจากกรมป่าไม้ได้

2) ด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนบ้านนาโคบนมีพื้นที่ได้อาคารเรียนหลังที่ 4 ซึ่งเป็นพื้นที่โล่ง ๆ สามารถให้นักเรียนได้จำนวนมาก พื้นที่ดังกล่าวสามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการทำกะเหรี่ยง หรือการแสดงศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยงได้ นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีพื้นที่ที่สามารถนำพืชสมุนไพรมาปลูกได้ด้วย

3) ด้านแหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ชุมชนมีตัวบ้านกะเหรี่ยงซึ่งปลูกเป็นบ้านจำลองไว้ ณ วัดเก่ากะเหรี่ยงกลางหมู่บ้านนาโคบนจำนวน 1 หลัง เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์และลักษณะของบ้านกะเหรี่ยงในสมัยโบราณ อย่างไรก็ตาม จุดนี้ยังคงมีปัญหาอันเนื่องมาจกงบประมาณในการดำเนินการหรือการปรับปรุงให้อยู่ในสภาพที่ดีเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ต่อไป ในจุดใกล้ ๆ กับกับศูนย์วัฒนธรรม คนในชุมชนได้สร้างเจดีย์ไว้เพื่อประกอบพิธีเวียนเจดีย์ในวันสงกรานต์ ชุมชนยังมีต้นไม้มโหรีซึ่งปัจจุบันให้ต้นสีดอบรรณเพื่อให้คนกะเหรี่ยงทำพิธีไหว้ต้นไม้มโหรีในช่วงวันสงกรานต์ นอกจากนี้ ชุมชนบ้านนาโคบนยังมีประเพณีกินข้าวห่อ ซึ่งชุมชนนาโคบนกำหนดกินข้าวห่อในวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ดังนั้น นักเรียนสามารถศึกษาประเพณีของชาวกะเหรี่ยงได้จากสภาพความเป็นจริง

สำหรับความร่วมมือของการนำเนื้อหาเรื่อง การท่องเที่ยวป่าเชิงอนุรักษ์ และการศึกษาพืชสมุนไพร มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ชุมชนมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ที่จะให้สำหรับศึกษา และพืชสมุนไพรเกษตรใดสามารถหาได้และนำมาปลูกได้ในชุมชน

4) ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ ในกรณีโรงเรียนจะนำเนื้อหาเรื่องศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรีมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนบ้านนาโคบนมีอุปกรณ์ประกอบการสอนบางอย่าง เช่น เครื่องเล่นเทปและเทปเพลงกะเหรี่ยงสำหรับสอนการรำบ่ นักเรียน ส่วนสื่อและวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ โรงเรียนสามารถจัดหาหรือขอยืมได้จากคนในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนชุมชนมีสื่อวัสดุอุปกรณ์ในด้านเครื่องดนตรีที่พร้อมสำหรับจัดการเรียนการสอนและผู้รู้ในชุมชนสามารถประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ได้ เช่น เทย้อย ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง

เวลาเป่าจะมีเสียงคล้ายจิ้งจอก และนกกิน ยิงพอมืออยู่ และสามารถใช้ แคนอีสวน ซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กันแทนได้ นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ได้เก็บรวบรวมสะสมอุปกรณ์ต่าง ๆ เอาไว้จำนวนหนึ่ง และมีรูปภาพตัวอย่างเครื่องใช้ไว้ให้ศึกษา คนในชุมชนยังมีพวกเครื่องประดับเงินอยู่บ้าง แต่จะนำมาแต่งเฉพาะมีงานประจำปี

สำหรับความพร้อมในด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ของการนำเนื้อหาเรื่อง การท่องเที่ยวป่าเชิงอนุรักษ์ และการศึกษาพืชสมุนไพร มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ชุมชนมีสื่อที่เป็นของจริงคือ ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ที่มีพืชสมุนไพรอยู่มาก

5) ด้านเงินสนับสนุน การนำเนื้อหาเรื่องศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตระเวนทวีน หรือเนื้อหาเรื่อง การท่องเที่ยวป่าเชิงอนุรักษ์ และการศึกษาพืชสมุนไพร มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนมีงบประมาณและเงินนอกงบประมาณไม่มากพอที่จะดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เพราะโรงเรียนอยู่ในเขตพื้นที่ที่คนในชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนจึงไม่สามารถรวบรวมสนับสนุนด้านการเงินจากชุมชนได้มากนัก นอกจากนี้จะขอความช่วยเหลือจากคนในชุมชนบางท่านที่มีฐานะพอช่วยเหลือได้

3.1.4 ศักยภาพและความต้องการของชุมชนบ้านแค้นและโรงเรียนจอมราช

3.1.4.1 สภาพและปัญหาของชุมชนบ้านแค้น

1) สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านแค้น

ชุมชนบ้านแค้นอยู่ในตำบลบ้านแค้นตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอจอมบึงประมาณ 30 กิโลเมตร ตอนล่างของตำบลเป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา ส่วนบริเวณรอบนอกเป็นที่ราบสูงสลับกันเนินเขาเหมาะแก่การปลูกพืชไร่และเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณ เมื่อปี พ.ศ.2520 ได้รับการจัดตั้งเป็นตำบลบ้านแค้น ปัจจุบันแบ่งการปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน ชุมชนบ้านแค้นแต่เดิมเป็นชุมชนของคนเผ่าฮ่าม ผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นมักมีคหกรรมเผ่าฮ่ามชาว ลื้อมาชุมชนขยายตัวใหญ่ขึ้นและได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านเรียกว่าหมู่บ้านบ้านแค้น

คนในชุมชนมีอาชีพหลักทำการเกษตร โดยเน้นการปลูกมันสำปะหลัง ถั่ว พืชไร่อื่นต้น ใต้ถุนถั่ว มะม่วง และปลูกพืชสวนอาชีพรองได้แก่การรับจ้างในภาคเกษตรกรรม คนในชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน รายได้เฉลี่ยประมาณครอบครัวจะ 15,000 บาท/ปี

คนส่วนใหญ่ในชุมชนนี้เป็นคนไทยเชื้อสายจีน พูดภาษาไทย นับถือศาสนาพุทธ ลักษณะครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวที่แยกออกมาอยู่ตามลำพังพ่อแม่ลูก เทศกาลที่สำคัญของชุมชนคือวันตรุษจีน การใช้เวลาว่างของคนในชุมชนคือการพักผ่อนเนื่องจากตอนกลางวันออกไปทำไร่ ตอนเย็นกลับมทานอาหารเย็น พักผ่อนดูโทรทัศน์ ลักษณะ

เด่นของชุมชนคือการทำการเกษตร ทั้งที่เป็นเกษตรพืชไร่ ปศุสัตว์สวนครัว ส่วนการเลี้ยงสัตว์ พอมิบ้าง การทำสวนผลไม้ก็เริ่มจะได้รับความนิยมจากคนในชุมชน เนื่องจากมีคนในชุมชนที่ ประสบความสำเร็จในการปลูกไม้ผลประเภทมะม่วง สามารถส่งผลผลิตส่งต่างประเทศได้ ชุมชนนี้จึงถือได้ว่าเป็นชุมชนเกษตรกรรมโดยแท้จริง

ในด้านทรัพยากรท้องถิ่น ชุมชนบ้านแถมมีแหล่งทรัพยากร ธรรมชาติที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาเกษตร คือ ทรัพยากรดินที่ เหมาะสมแก่การทำการเกษตร คือมีทั้งพื้นที่ที่สภาพของดินเป็นดินร่วนปนทรายเหมาะสมแก่ การปลูกพืชไร่ ได้แก่มันสำปะหลัง อ้อย เป็นต้น แต่แหล่งไร่ไม่ค่อยมี ต้องอาศัยแหล่งน้ำตามธรรมชาติคือจากน้ำฝนและน้ำบาดาล ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นในชุมชนนี้คือ ไร่มันสำปะหลัง ไร่อ้อย สวนผัก สวนมะม่วง สวนทุเรียน ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ยังไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก และ เจ้าของไร่หรือเจ้าของสวนที่ดินที่จะให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน โดยยินดี ไปเป็นวิทยากรที่โรงเรียนหรือส่งนักเรียนมาเรียนที่สวน ชุมชนบ้านแถมมีทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถและประสบความสำเร็จในด้านการเกษตรที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และยินดี ที่จะให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน ทรัพยากรบุคคลของชุมชนบ้านแถม ได้แก่ นายประเสริฐ นริสุทธิ เป็นผู้มีพรสวรรค์ในการทำสวนผลไม้ในลักษณะของสวนผสมที่ไม่ใช้สารเคมี แต่ใช้หลักของความสัมพันธ์ทางธรรมชาติ นาถนันท เพ็ญบุรณ์ นายพันกร ลูกสว่าง และนายสว่าง แจ่มแจ้ง เป็นผู้มีมีความสามารถในการทำสวนมะม่วง สารวัตรกำนัน พงษ์ศักดิ์ พุ่มคัน ผู้ใหญ่บ้านเอง เสือศักดิ์ และนายพล พริ้งพร้อม เป็นผู้มีมีความสามารถในด้าน การทำไร่อ้อย

ชุมชนบ้านแถมมีผู้นำอย่างเป็นทางการคือ กำนัน สารวัตร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประธานสภาองค์การบริหารตำบลบ้านแถม กำนันลิขิต ลูกสว่าง เป็นผู้ที่มีการเกษียณออกพื้นที่ค่อนข้างมาก ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาว่าง สารวัตรกำนันพงษ์ศักดิ์เป็นผู้ที่ได้รับ มอบหมายให้ทำหน้าที่ดูแลแทนในทุกๆ เรื่อง สารวัตรกำนันพงษ์ศักดิ์เป็นผู้ที่ให้การสนับสนุน กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนจอมราชมาโดยตลอด และดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโรงเรียน จอมราช นอกจากนี้ยังได้รับความนิยมและไว้วางใจจากคนในชุมชนให้ดำรงตำแหน่งอื่น ๆ อีก มากมาย ผู้ใหญ่บ้านเองเป็นผู้บ่ที่อายุน้อย แต่มีความรู้ความสามารถมาก จนเป็นที่ยอมรับของ คนในชุมชน ผู้ใหญ่เองเคยได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนของหมู่ 3 และปัจจุบันได้รับกระแสเลือกตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 13 โดยปราศจากคู่แข่ง นอกจากนี้ ผู้ใหญ่เอง ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนจอมราช ทั้งในฐานะที่เป็นตัวแทนของคนในชุมชนและ ผู้ปกครองของนักเรียน และดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการโรงเรียนอีกทั้งตำแหน่ง นายพลเป็น ประธานสภาองค์การบริหารตำบลบ้านแถม เป็นกรรมการหมู่บ้าน และเป็นผู้ที่มีความสามารถ พิเศษด้านการเกษตรโดยเฉพาะในเรื่องอ้อย

ชุมชนบ้านแถมมีผู้นำอย่างไม่เป็นทางการคือ พระครูมส เป็นเจ้าอาวาสวัดบ้านแถม เป็นบุคคลที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ เพราะเป็นพระนักพัฒนาที่ไม่เพียงแต่พัฒนาสภาพแวดล้อมภายในวัดเท่านั้น แต่ยังมีส่วนช่วยพัฒนาความรู้และจิตใจของคนในชุมชน นางสมศรี จิตงาม เป็นคนในชุมชนที่บุคลากรในโรงเรียนยอมรับว่าเป็นบุคคลที่เห็นความสำคัญของการศึกษาและให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษาในทุกๆ เรื่องที่โรงเรียนขอไป และเป็นคนที่คนในชุมชนให้การยอมรับให้เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน สำหรับความสัมพันธ์และความร่วมมือของคนในชุมชนบ้านแถม เป็นลักษณะของการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2) ปัญหาของชุมชนบ้านแถม

ปัญหาที่สำคัญของชุมชนบ้านแถมคือปัญหาความยากจนของคนในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือทำไร่ทำนาเป็นหลัก และไร่อ้อย มีปัญหาเกี่ยวกับราคาผลผลิตตกต่ำ และคนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นเจ้าของไร่เอง แต่จะรับจ้างทำไร่หรือทำการเกษตรอื่น ๆ มากกว่า ทำให้มีรายได้น้อย มีคนบางกลุ่มที่พอจะมีที่ของตัวเองแต่ก็ไม่มีเงินลงทุนทำไร่ ต้องไปกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (อภส.) หรือสหกรณ์ออมทรัพย์ของหมู่บ้าน หรือไปกู้ยืมเงินจากเจ้าแม่ ลานเช่น ปู่ย รบโด เป็นต้น และเมื่อผลผลิตออกมาก็หักหนี้กันไป ปัญหาในด้านสังคมที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนคือ ปัญหาอาชญากรรมติด ยาบ้าเป็นปัญหาที่แพร่กระจายในชุมชนนี้เมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา โดยบุคคลในท้องถิ่นนี้เองที่ไปทำงานที่อื่นเป็นผู้นำเข้ามา และลักพาตัวจากผู้ใช้แรงงานจากภาคอีสาน ซึ่งในแต่ละปีช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิต เจ้าของไร่ที่มีเงินจะจ้างแรงงานจากภาคอีสานมาทำงาน ซึ่งในจำนวนคนเหล่านี้ถ้าจะมีบางคนนำยาเสพติดเข้ามา สำหรับปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชนคือปัญหาที่เกี่วข้องกับดินฟ้าอากาศ เพราะชุมชนบ้านแถมทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝน ไม่มีชลประทาน สันเป็นดินร่วนปนทราย เมื่อมีฝนตกน้ำก็จะซึมลงดินได้อย่างรวดเร็ว ถ้าฝนไม่ตกก็จะมีน้ำขังและน้ำไม่ นอกจากนั้น เกษตรกรยังขาดความรู้ในเรื่องหลักการปฏิบัติตามทฤษฎีที่ถูกต้อง ทำให้ได้ผลผลิตน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

3.1.4.2 สภาพและปัญหาของโรงเรียนจอมราช

1) สภาพทั่วไปของโรงเรียนจอมราช

โรงเรียนจอมราช ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแถม อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี มีระยะทางห่างจากกลุ่มโรงเรียน 3 กิโลเมตร และห่างจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจอมบึง 25 กิโลเมตร โรงเรียนจอมราชเริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2510 โดยสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์พระราชทานเงินจำนวน 50,000 บาท ประชาชนบริจาคสมทบอีกจำนวน 9,615 บาท พร้อมที่ดินจำนวน 15 ไร่ให้แก่โรงเรียน (ปัจจุบันมีที่ดิน 28 ไร่ 68 ตารางวา) กองกัมกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต 7 ดำเนินการก่อสร้าง ต่อมาหน่วย

ทงพลที่ 1 รักษาพระองค์ คณะครูอำเภोजอมบึง และประชาชนชาวบ้านเต็มร่วมดำเนินการด้วย จนแล้วเสร็จเป็นอาคาร 3 ห้องเรียน และสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้โรงเรียนเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2531 ในวันที่ 8 ตุลาคม 2531 กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนได้มอบโรงเรียนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการต่อไป ในวันที่ 1 ตุลาคม 2523 โรงเรียนจอมราชได้โอนไปอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ วันที่ 1 มิถุนายน 2533 เริ่มดำเนินโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามโครงการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ วันที่ 18 พฤษภาคม 2536 เปิดเรียนชั้นอนุบาล 1 จำนวน 1 ห้องเรียน โรงเรียนจอมราชเป็นโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 ปัจจุบันมีอาคารเรียน 4 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 2 หลัง บ้านพักครู 4 หลัง บ้านพักครูเรือนแถว จำนวน 3 หลัง

โรงเรียนจอมราชจัดได้ว่าเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพทั้งทางด้านวิชาการ ด้านกิจการนักเรียน ด้านกีฬา และด้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนจึงจะเห็นได้จากรางวัลต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับ ได้แก่ รางวัลโรงเรียนดีเด่นขนาดใหญ่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี รางวัลห้องสมุดดีเด่นขนาดใหญ่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี รางวัลรองชนะเลิศแห่งภาคพื้นทวีป 11 รางวัลรองชนะเลิศจัดสวนถาด รางวัลโครงการอาหารกลางวันดีเด่น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี รางวัลกิจกรรมแนะแนวดีเด่นระดับจังหวัด รางวัลชนะเลิศละครโรงเรียน 15 ปี สำนักงานการประถมศึกษาอำเภोजอมบึง รางวัลชนะเลิศละครโรงเรียน 14 ปี สำนักงานป้องกันปราบปรามยาเสพติด รางวัลชนะเลิศละครโรงเรียน 15 ปี สำนักงานการประถมศึกษาอำเภोजอมบึง รางวัลรองชนะเลิศละครโรงเรียน 12 ปี กรุงเทพมหานคร และรางวัลที่ 1 โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท (กศ.พช.) ระดับจังหวัด ในปี พ.ศ. 2541 นอกจากนี้ โรงเรียนจอมราชยังมีบุคลากรที่มีความสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน โดยได้รับรางวัลครูผู้มีผลงานดีเด่นด้านการสอนระดับก่อนประถมศึกษา ครูจริยธรรมดีเด่นระดับกลุ่มโรงเรียน ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ดีเด่นระดับอำเภอ ครูภาษาไทยดีเด่น (มุ่งประสบการณ์ทางภาษา) ระดับอำเภอ และ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษดีเด่น

ในปีการศึกษา 2542 โรงเรียนมีบุคลากรทั้งสิ้นจำนวน 27 คน ในจำนวนนี้มีผู้ลาศึกษาต่อ 1 คน ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ลักษณะเด่นของโรงเรียนจอมราช คือครูส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติงานตรงตามสาขาวิชาเอกที่เรียนมา ซึ่งโรงเรียนจอมราชมีครูที่สำเร็จการศึกษาตามสาขาวิชาเอกต่าง ๆ เกือบครบทุกสาขายกเว้นสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ดังนั้นครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาจะสอนวิชาเฉพาะจากมัธยมศึกษา 1-3 ผู้บริหารโรงเรียนสำเร็จการศึกษาวิชาเอกการบริหารการศึกษา ครูส่วนใหญ่ไม่โทษคนในท้องถิ่น มีครูที่เป็นคนในท้องถิ่นเพียง 3 คนเท่านั้น ดังนั้น ครูหลายคนมีความคิดที่จะย้ายโรงเรียน ในระยะ 3 ปีที่ผ่านมาครูส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น มีครูบางคนเท่านั้นที่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับ

การสอนเรื่องท้องถิ่นของเราของจังหวัดราชบุรี ครูผู้สอนทุกคนนอกจากมีหน้าที่การสอนที่ต้องรับผิดชอบแล้ว ยังมีงานที่ได้รับมอบหมายพิเศษอย่างน้อยคนละ 1 งาน

โรงเรียนจอมราชเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3 ทุกระดับชั้นมีจำนวนห้องเรียนระดับชั้นละ 2 ห้อง ยกเว้นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีห้องเรียนระดับชั้นละ 1 ห้อง โรงเรียนจอมราชมีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 590 คน

การบริหารจัดการภายในโรงเรียนจอมราชแบ่งออกเป็น 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ เป็นงานเกี่ยวกับภาระงานแผนงาน และโครงการของการเรียนการสอน การจัดตารางสอน การจัดครู-อาจารย์เข้าสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การอบรมสัมมนาและการวัดประเมินผลการเรียน งานการเงินและงานบุคลากร เป็นงานที่เกี่ยวกับงบประมาณการใช้จ่ายตามระเบียบกระทรวงการคลัง งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์ และงานพิเศษครูกันต์ งานบุคลากร เป็นงานเกี่ยวกับการจัดวางตัวบุคคล งานทะเบียนประวัติ งานนิติศาสตร์ งานประเมินผล การปฏิบัติงาน งานสวัสดิการ และงานพัฒนาบุคลากร งานอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ 7 เป็นงานเกี่ยวกับการจัด การใช้ การพัฒนาและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ในโรงเรียน งานกิจการนักเรียน เป็นงานเกี่ยวกับการจัดการกับนักเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษา เช่น การรับนักเรียน จัดทำทะเบียนต่าง ๆ การจัดบริการให้แก่นักเรียน และการควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียน และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นงานเกี่ยวกับการให้บริการชุมชนด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านข่าวสาร ด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัย ด้านส่งเสริมอาชีพ ด้านวัฒนธรรม และด้านอาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ การเสริมสร้างความเข้าใจกับชุมชน

โรงเรียนจอมราชมีผู้นำอย่างเป็นทางการ 2 คน คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน สำหรับผู้นำอย่างไม่เป็นทางการนั้นไม่ปรากฏชัดเจน ผู้อำนวยการโรงเรียนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาบริหารการศึกษา (ทศ.บ.) มีอาชีพรองทำไร่ และมีอาชีพเสริมหลายทาง มีความสามารถพิเศษในเรื่องของการเกษตร เป็นผู้ที่มีความสามารถเป็นที่ยอมรับของผู้ได้บังคับบัญชา มีเหตุผล และให้ความเอาใจใส่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา แต่มีครูบางคนที่มีความเห็นว่าผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองค่อนข้างสูง มีดราม่าเป็นหลัก เป็นคนใจร้อน ใช้คำพูดที่รุนแรง ผู้นำอย่างเป็นทางการอีกท่านหนึ่งคือผู้ช่วยผู้อำนวยการ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาพลศึกษา มีอาชีพรองทำไร่อ้อย และมีอาชีพเสริมคือเล่นพนันสล็อต เวลาผู้อำนวยการไม่อยู่ผู้ช่วยผู้อำนวยการสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการได้ทุกประการ นอกจากนี้ยังช่วยสอนวิชาพลศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อีกด้วย ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความเคารพและไว้วางใจ มีมนุษยสัมพันธ์ดี แต่มีบางครั้งที่ทำการตัดสินใจโดยไม่ขอความคิดเห็นจากครูท่านอื่น ๆ เลย

ในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนนั้น โรงเรียนจอมราชมี การจัดครูเข้าสอนสองลักษณะคือ ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-4 ให้ครูสอนประจำชั้น แต่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้ครูสอนประจำวิชา เช่น ครูที่สอน วิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จะสอนวิชาสังคมศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และ ส่วนใหญ่จะได้สอนตรงตามสาขาวิชาเอกที่เรียนมา วิธีการจัดการเรียนการสอนของครูนั้นจะเป็น การให้นักเรียนทำกิจกรรม ส่วนการวัดและประเมินผลใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การใช้ การสังเกตจากการปฏิบัติจริง ใช้แฟ้มสะสมงาน ใช้แบบทดสอบ หรือในบางวิชาจะเป็น แบบทดสอบใบเสร็จวิเคราะห์

สำหรับการจัดหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ถ้าพิจารณาตามนิยามของ คำว่าหลักสูตรท้องถิ่นที่หมายถึง "มวลประสบการณ์ที่คนในสถานศึกษาและชุมชนร่วมกันจัดให้ แก่ผู้เรียน ตามสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ " โรงเรียนจอมราชไม่ได้ มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นตามนิยามดังกล่าว เนื่องจากโรงเรียนไม่ได้มีการสำรวจความต้องการ ของชุมชน เพียงแต่สำรวจความสนใจของนักเรียนเพียงอย่างเดียว และเนื้อหาวิชาที่โรงเรียนจัด โดยเชิญคนในชุมชนมาสอนนั้น ก็เป็นเนื้อหาที่ไม่ใช่ลักษณะเด่นของชุมชน แต่เป็นเนื้อหาที่ นักเรียนสนใจและมีคนในชุมชนเป็นส่วนน้อยที่รู้ในเนื้อหานั้น ส่วนวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของชุมชน โรงเรียนกลับไม่ได้ใช้ประโยชน์ของคนในชุมชนเท่าที่ควร ชุมชน ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลว่าโรงเรียนมีครูที่เชี่ยวชาญใน ด้านการเกษตรอยู่แล้ว และโรงเรียนมีสถานที่ที่สามารถให้นักเรียนฝึกปฏิบัติภายในโรงเรียนได้ นอกจากนี้การพานักเรียนไปศึกษานอกโรงเรียนก็ไม่สะดวกเนื่องจากแหล่งความรู้บางที่ก็อยู่ไกล อาจจะมีปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในการพานักเรียนไป หรือเกิดอุบัติเหตุที่เป็นอันตรายกับ นักเรียนได้ และค่าใช้จ่ายในการพานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ก็ไม่มี

สำหรับความสัมพันธ์และความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน นั้นพบว่า ครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ค่อนข้างดี มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ไม่มีการทะเลาะ วิวาทกัน ไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกกัน มีปัญหาที่สามารถแก้ไขกันได้ ด้านความร่วมมือใน การทำกิจกรรมก็ช่วยเหลืองานกันดี และร่วมกันทำกิจกรรมตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนนั้นพบว่า ผู้บริหารกับครูส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่าผู้ดำเนินการโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความเอาใจใส่ต่อลูกน้อง ช่วยเหลือลูกน้องเมื่อมีปัญหาและให้คำแนะนำปัดแข้งปัดศอก แต่ในขณะ เดียวกันมีครูบางคนมีความรู้สึกว่า ผู้ดำเนินการและผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนไม่ค่อยเปิดโอกาส ให้ครูได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นอกจากนี้ครูบางคนยังมีความเห็นว่าผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นคนใจร้อน ใช้คำพูดที่รุนแรงทำให้ครูบางคนรับไม่ได้

2) ปัญหาของโรงเรียนจอมราช

โรงเรียนจอมราชมีปัญหาทั้งหมด 7 ด้าน ด้านที่หนึ่งคือ ปัญหาด้านนักเรียน ซึ่งพบว่า นักเรียนมีปัญหาเรื่องความยากจน การขาดความอบอุ่นจากครอบครัว เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องออกไปทำไร่ทั้งวัน เมื่อกลับจากไร่ก็ต้องการพักผ่อนไม่มีเวลาพูดคุยให้คำปรึกษาแก่ลูก บางครอบครัวเป็นลักษณะของครอบครัวแตกแยก ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ บางคนอยู่กับญาติ บางคนถูกไล่ยอกจากบ้านต้องมาอยู่กับเพื่อน หรือพ่อแม่ให้มาอยู่กับพี่ในโรงเรียน จากปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ค่อนข้างก้าวร้าว ไม่อ่อนน้อม การแก้ปัญหาของนักเรียน ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการพูดคุยกับนักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนไปเยี่ยม นักเรียนที่บ้าน พยายามหาทุนหรือหาอุปกรณ์ในการศึกษา เช่น เสื้อผ้า หนังสือ เป็นต้น เพื่อให้ นักเรียนสามารถมาโรงเรียนได้ ส่งเสริมให้นักเรียนเล่นกีฬา เช่น ฟุตบอล วอลเลย์บอล

ปัญหาที่สองคือ ปัญหาด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งพบว่า ครูมีปัญหาในเรื่องการปรับพฤติกรรมนักเรียนเนื่องจากความแตกต่างของครูในเรื่องของความเข้มงวดกวดขันในเรื่องพฤติกรรมของนักเรียน ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการปรับพฤติกรรมนักเรียน

ปัญหาที่สามคือ ปัญหาด้านการจัดการภายในโรงเรียน ซึ่งพบว่า ครูมีปัญหาในเรื่องเวลาที่สอน เพราะได้รับการจัดให้สอนในตอนบ่ายซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นักเรียนมักจะง่วงนอน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาวัสดุอุปกรณ์ในวิชาคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอสำหรับนักเรียน

ปัญหาที่สี่คือ ปัญหาด้านการเชิญวิทยากรท้องถิ่น ซึ่งพบว่า โรงเรียนไม่ค่อยประสบความสำเร็จในการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาสอนในโรงเรียน เนื่องจากวิทยากรไม่ค่อยมีเวลาให้กับการสอนแล้วภาวะทางเศรษฐกิจของวิทยากรที่ต้องทำมาหากินเลี้ยงครอบครัว นอกจากนี้โรงเรียนยังมีปัญหาในเรื่องของงบประมาณที่จัดสรรให้เป็นค่าตอบแทนวิทยากรมักจะล่าช้า โรงเรียนต้องสำรองจ่ายไปก่อน

ปัญหาที่ห้าคือ ปัญหาด้านความรู้และประสบการณ์ของครู ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า มีครูบางคนเท่านั้นที่เคยได้รับการอบรมเรื่องหลักสูตรท้องถิ่น แต่ครูในโรงเรียนบางส่วนยังขาดประสบการณ์และความรู้ที่ชัดเจนในเรื่องของการจัดหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากไม่เคยได้รับการอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้ครูหลายคนเข้าใจผิดว่า การเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ถือว่าเป็นการจัดหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว

ปัญหาที่หกคือ ปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหาร ซึ่งพบว่า ผู้บริหารกับครูส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่ความสัมพันธ์ระหว่าง

ผู้บริหารกับครูบางคนยังไม่ค่อยดีนัก โดยครูบางคนมีความเห็นว่า ผู้บริหารไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นอกจากนี้ครูบางคนยังมีความเห็นว่าผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นคนใจร้อน ใช้คำพูดที่รุนแรง ทำให้ครูบางคนรับไม่ได้ ความรู้สึกเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการแก้ไข อาจจะก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานขึ้นได้

ปัญหาที่เจ็ดคือ ปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับชุมชน ซึ่งพบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนจะมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับคนในชุมชนที่เป็นผู้ปกครองนักเรียน โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียนที่มีปัญหา แต่คนในชุมชนบางคนไม่ชอบผู้อำนวยการ อาจจะเนื่องมาจากผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นคนพูดตรง ดังนั้นอาจจะสร้างความไม่พอใจให้กับคนในชุมชนบางคนก็เป็นได้

3.1.4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนจอนราชกับชุมชนบ้านแถม

โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการจัดกิจกรรม เมื่อชุมชนจัดกิจกรรม โรงเรียนจะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆ นอกจากนี้แล้วทางโรงเรียนยังให้การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน โดยอนุญาตให้ชุมชนได้มาใช้สนามของโรงเรียนในบางค่าๆ อาทิเช่น การจัดงานเลี้ยง การแข่งขันกีฬาของเยาวชนในหมู่บ้าน และการเลือกตั้ง เป็นต้น บุคลากรในโรงเรียนเข้าไปช่วยงานของชุมชนในลักษณะของการเป็นพิธีกรในงาน ช่วยคิดโพส เป็นกรรมการจัดงาน ช่วยจัดสถานที่ หรือให้นักเรียนไปช่วยบริการน้ำดื่มให้กับแขกที่มา ถ้าโรงเรียนจัดกิจกรรม ชุมชนจะมาร่วมด้วยเช่นกัน โดยการนำสิ่งของต่าง ๆ มามอบให้แก่โรงเรียนและเด็กนักเรียน คนในชุมชนบางคนนำเครื่องไฟฟ้าเครื่องเล็กมาไว้ที่โรงเรียนใช้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ สิ่งจะเห็นได้จากใบงานกีฬาสีของโรงเรียน คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโดยมาช่วยทำอาหารเลี้ยงนักกีฬา หรือบางคนมาเชียร์นักกีฬา และบางคนสนับสนุนรางวัล จะเห็นได้ว่าลักษณะของความร่วมมือและความช่วยเหลือที่ชุมชนให้กับโรงเรียนนั้นค่อนข้างหนักไปทางวัตถุ สิ่งของ และเงินมากกว่าการให้ความคิดเห็น และในขณะเดียวกันมีคนในชุมชนบางคนไม่ชอบผู้บริหารโรงเรียน โดยมีความคิดว่าผู้บริหารไม่สนใจกรรมการการศึกษา และกรรมการหมู่บ้านเท่าที่ควร

3.1.4.4 ความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนจอนราชและชุมชนบ้านแถม

ในเรื่องความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นนั้น คนในชุมชนบ้านแถม บุคลากร และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในโรงเรียนจอนราชมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ต้องการให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเกษตร ได้แก่ การทำเกษตร กล้วยไม้ เกษตรอินทรีย์ การเกษตร การพัฒนาเกษตร และสหกรณ์เกษตร โดยนักเรียนให้เหตุผลว่าทำให้มีความรู้แล้วสามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้ และลดการช่วยพัฒนา

หมู่บ้านให้เจริญยิ่งขึ้น สำหรับบุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชนให้เหตุผลว่าเนื่องจากอาชีพหลักของคนในชุมชนคือการเกษตร ดังนั้น ความรู้ที่ได้รับจะสามารถนำไปประกอบอาชีพได้

3.1.4.5 ความพร้อมของโรงเรียนจอมราชและชุมชนบ้านแค้ม

โรงเรียนจอมราชและชุมชนบ้านแค้มมีความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ดังนี้

1) ศักยภาพบุคลากร ในชุมชนมีคนที่มีความรู้ความสามารถด้านการเกษตรหลายคน และผู้รู้เหล่านี้ก็ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียน นอกจากนี้โรงเรียนจอมราชยังมีอาจารย์ที่จบสาขาเทคโนโลยีทางการเกษตรมาโดยตรง และมีความเชี่ยวชาญทางด้านการเกษตรเป็นอย่างดี

2) ด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนค่อนข้างมีความพร้อมในด้านนี้ เนื่องจากโรงเรียนได้ทำการสอนวิชาเกษตรอยู่แล้ว และยังได้เข้าโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่และเป็นโรงเรียนแกนนำของโครงการเกษตรพอเพียงอีกด้วย

3) ด้านแหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม แหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในการเรียนหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรนั้น มีทั้งในโรงเรียนและชุมชน ในโรงเรียนมีห้องสมุดที่เคยได้รับรางวัลในระดับจังหวัด สำหรับในชุมชนนั้นมีส่วนหอไม้และไร่ของคนในชุมชนซึ่งอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนนักเรียนสามารถเข้าไปศึกษาได้ทุกที่ นอกจากนี้ยังมีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบล สำนักงานเกษตรอำเภอ และสถาบันราชภัฏ

4) ด้านสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ การจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรนั้น โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอสำหรับให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ เนื่องจากทางโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนวิชาเกษตรอยู่แล้ว และถ้าโรงเรียนมีจำนวนอุปกรณ์ทางด้านการเกษตรไม่เพียงพอสามารถไปขอยืมจากคนในชุมชนได้ นอกจากนี้แหล่งศึกษาหาความรู้ นอกชั้นเรียนนับได้ว่าเป็นสื่อของจริง ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก อยู่ในวิสัยที่โรงเรียนจะพานักเรียนไปศึกษาจากของจริงนอกสถานที่ได้

5) ด้านเงินสนับสนุน แหล่งเงินสนับสนุนในการจัดหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนไม่มีงบประมาณที่จะนำมาใช้จ่ายในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยตรง แต่โรงเรียนมีงบประมาณค่าวัสดุอุปกรณ์ และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอมีงบประมาณสำหรับการจัดหาวิทยากรภายนอกของโรงเรียนขยายโอกาส นอกจากนี้โรงเรียนสามารถขอความช่วยเหลือจากมูลนิธิศุภนิมิต (ความร่วมมือระหว่างไทย-สวิตเซอร์แลนด์) โดยทำเป็นโครงการเสนอไปให้มูลนิธิศุภนิมิต ซึ่งมูลนิธิมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการช่วยเหลือทั้งชุมชน โรงเรียนและนักเรียน องค์การบริหารส่วนตำบลก็มีงบประมาณทางด้านการศึกษาและวัฒนธรรม ถ้าโรงเรียน

ต้องการความช่วยเหลือก็ต้องทำโครงการเสนอไป นอกจากนี้ยังมีคนในชุมชนบางท่านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอพร้อมที่จะให้ทุนสนับสนุนและช่วยเหลือโรงเรียน

3.2 เนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

3.2.1 เนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพและความต้องการของโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์และชุมชนต้นโพธิ์ พบว่า เนื้อหาที่โรงเรียนควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นคือ เนื้อหาเรื่อง “เครื่องจักสานต้นโพธิ์” โดยได้พิจารณาปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเนื้อหาดีมาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นคือ

3.2.1.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการนำเนื้อหาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์และชุมชนต้นโพธิ์มีปัจจัยที่เอื้อต่อการนำเนื้อหา “เครื่องจักสานต้นโพธิ์” มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นปัจจัยที่เอื้อคือ *สวาทภาทภูมิใจในเครื่องจักสานต้นโพธิ์* คนในชุมชนต้นโพธิ์มีความภาคภูมิใจในเครื่องจักสานต้นโพธิ์ของตนมาก เพราะมีลักษณะเล็ก ประณีต มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีวิธีการสานที่แตกต่างจากที่อื่น เป็นสิ่งที่ผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตของชาวต้นโพธิ์ สามารถเชื่อมโยงประวัติความเป็นมาของชุมชนต้นโพธิ์และวัฒนธรรมประเพณีที่น่าสนใจในสมัยก่อน และในปัจจุบันเครื่องจักสานของชุมชนต้นโพธิ์เป็นที่นิยมและต้องการมากขึ้น จึงทำให้มีราคาสูง ซึ่งทำให้เยาวชนรุ่นหลังเห็นความสำคัญและคุณค่าของเครื่องจักสาน ผู้ที่มีฝีมือทางจักสานเริ่มมองเห็นคุณค่าในผลงานของตนเองและผลิตผลงานเผยแพร่มากขึ้น รวมทั้งยินดีที่จะถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน ปัจจัยที่สองคือ *ความพร้อมในด้านทรัพยากรท้องถิ่น* โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์และชุมชนต้นโพธิ์มีความพร้อมทั้งด้านทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น โรงเรียนมีอาคารสถานที่ที่พร้อมในการจัดการเรียนการสอนและแสดงผลงานเครื่องจักสาน มีห้องสมุดซึ่งจัดเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาเป็นสื่อเป็นส่วน และชุมชนต้นโพธิ์ยังมีแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกชั้นเรียนในเรื่องเครื่องจักสานและศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียน มีสี่ฤดูและรูปแบบต่าง ๆ พร้อมและหาไม่ยาก นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีหนังสือเสริมประสบการณ์เกี่ยวกับเครื่องจักสานของชุมชน ซึ่งจัดทำโดยครูในโรงเรียน และสามารถให้นักเรียนศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองหรือใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ ปัจจัยที่สามคือ *ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับชุมชน* ครูในโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชนต้นโพธิ์ ซึ่งทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังนั้น การที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากนัก และปัจจัยสุดท้ายคือ *ความตั้งใจของโรงเรียนและชุมชน* คนในชุมชนต้นโพธิ์รวมทั้งบุคลากรและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนชุมชนวัด

ใหญ่ต้นโพธิ์ส่วนใหญ่มีความต้องการที่สอดคล้องกันที่จะให้โรงเรียนนำเนื้อหา “เครื่องจักสานต้นโพธิ์” มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมากที่สุด เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนต้นโพธิ์ รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการจักสานเพื่อพัฒนาเป็นอาชีพได้ในอนาคต ซึ่งปัจจัยในด้านความต้องการของโรงเรียนและชุมชนดังกล่าวจะเอื้อต่อการนำเนื้อหาเรื่อง “เครื่องจักสานต้นโพธิ์” มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นได้

3.2.1.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเนื้อหาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์และชุมชนต้นโพธิ์มีปัจจัยที่กระทบการที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเนื้อหา “เครื่องจักสานต้นโพธิ์” มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งควรต้องมีการเตรียมการเพื่อแก้ไขและป้องกันอุปสรรค ปัจจัยที่หนึ่งคือ ความขัดแย้งของครูภายในโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์ ครูในโรงเรียนมักขัดแย้งกันและแตกแยกกันเป็นกลุ่ม ๆ มีปัญหากระทบกระทั่งในเรื่องส่วนตัวเสมอ จึงอาจมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเนื่องจากครูต้องมีการทำงานเป็นทีมด้วยความเข้าใจและความสามัคคีกัน ปัจจัยที่สองคือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยมาก และมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของครูในโรงเรียนที่จะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่จึงรู้สึกไม่สนิทสนมคุ้นเคยกับผู้บริหารโรงเรียนคนปัจจุบัน เพราะมีโอกาสพบกับผู้บริหารโรงเรียนในงานของชุมชนน้อยมาก ซึ่งในประเด็นนี้จึงอาจมีผลทำให้คนในชุมชนบางคนไม่ให้ความร่วมมือและไม่ให้ความสำคัญในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเท่าที่ควร ปัจจัยที่สามคือ การจัดการเรียนการสอนของครู ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง ซึ่งอาจมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่ลดการใช้กระบวนการกลุ่มและเปลี่ยนวิธีการสอนแบบฝึกเขียนเป็นศูนย์กลาง ปัจจัยที่สี่คือ ความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหารและครูในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เคยเข้ารับการอบรมในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จึงไม่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งอาจมีผลทำให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การบริหารหลักสูตร และการสอนไม่มีคุณภาพดีเท่าที่ควร ปัจจัยที่ห้าคือ ประสบการณ์และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรหรือผู้รู้ในท้องถิ่น วิทยากรหรือผู้รู้ในท้องถิ่นเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาหรือเรื่องที่จะสอน แต่ไม่มีประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่นักเรียน ซึ่งอาจมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ผลและเจตคติของนักเรียนได้ ปัจจัยที่หกคือ การจัดครูเข้าสอน โรงเรียนมีการจัดครูเข้าสอนไม่ตรงตามวุฒิการศึกษา ความถนัด และความสนใจของครู ซึ่งอาจมีผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในหลักสูตรท้องถิ่นที่มีเนื้อหาเรื่อง “เครื่องจักสานต้นโพธิ์” และปัจจัยสุดท้ายคือ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน โรงเรียนมีจุดอ่อนในเรื่องการประชาสัมพันธ์หรือแจ้งข่าวสารการดำเนินงานและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนกับชุมชนหรือผู้ปกครองทั้งในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์หรือการประชุมชี้แจง ซึ่งอาจมีผลต่อความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ

ชุมชนต่อการศึกษา และความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน
อย่างเต็มที่ของคนในชุมชน

3.2.2 เนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนวัดสมานกิจ

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ ความต้องการ ความพร้อมของชุมชน
ท่ากระทุ่มและโรงเรียนวัดสมานกิจพบว่า เนื้อหาที่โรงเรียนควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นคือ
เนื้อหาเรื่องการทำข้าวซ้อมมือ การทำไร่สวนผสม และ การเลี้ยงนกกระทา ซึ่งโรงเรียน
วัดสมานกิจและชุมชนท่ากระทุ่มมีทั้งปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเนื้อหา
ดังกล่าวมาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังต่อไปนี้

3.2.2.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการนำเนื้อหาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการนำเนื้อหาการทำข้าวซ้อมมือ
การทำไร่สวนผสม และการเลี้ยงนกกระทามาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมี 4 ประการ ปัจจัยที่หนึ่ง
คือ **ชุมชนมีผู้รู้ในท้องถิ่น** ในชุมชนท่ากระทุ่มมีผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์
ด้านการเกษตรเกี่ยวกับการทำนาทำสวนอยู่เป็นจำนวนมาก และยินดีให้ความร่วมมือใน
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านการเข้าไปให้ความรู้กับนักเรียน รวมทั้งยินดีที่จะให้นักเรียนได้
มีโอกาสนำเสนอและลงมือปฏิบัติจริงในที่ดินทางการเกษตรของตนเอง ปัจจัยที่สองคือ **โรงเรียน
มีความพร้อมด้านทรัพยากรทางการศึกษา** ซึ่งได้แก่ บุคลากร อาคารสถานที่ สื่อวัสดุ ธารา และ
ยังมีงบประมาณจากการดำเนินงานโครงการการทำข้าวซ้อมมือในโรงเรียน ปัจจัยที่สามคือ
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับที่ดี ชุมชนให้ความร่วมมือสนับสนุน และ
เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเป็นอย่างดี ส่วนโรงเรียนก็ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรม
ของชุมชนเป็นอย่างดีเช่นเดียวกัน ดังนั้นเนื่องจากครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนเป็นคนในท้องถิ่น และ
ปัจจัยสุดท้ายคือ **ความต้องการของโรงเรียนและชุมชน** โรงเรียนและชุมชนมีความเห็นที่
สอดคล้องกันว่าต้องการให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลัก
ของชุมชน เช่น การทำข้าวซ้อมมือ ทำไร่สวนผสม และการเลี้ยงนกกระทา

3.2.2.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเนื้อหาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเนื้อหาการทำข้าวซ้อมมือ การทำ
ไร่สวนผสม และการเลี้ยงนกกระทามาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมี 4 ประการ ปัจจัยแรกคือ
การขาดแคลน เนื่องจากความนิยมในการบริโภคข้าวซ้อมมือในปัจจุบันยังมีน้อย ซึ่งอาจเป็นอุปสรรค
ต่อการผลิตเพื่อจำหน่ายของโรงเรียน ปัจจัยที่สองคือ **ความพร้อมของนักเรียน** นักเรียนยังไม่
อาจดำเนินการตามลำพัง นักเรียนยังไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง ต้องอาศัยครูเป็นผู้กำกับ
อยู่ตลอดเวลาขณะนี้ยังไม่ได้จน โรงเรียนต้องตัดสินใจกำหนดขอบเขตนโยบายที่ชัดเจนว่าจะทำ
อย่างไรในศักยภาพที่มีอยู่ว่าจะผลิตเพื่อจำหน่ายในขอบเขตแค่ไหน ปัจจัยที่สามคือ **ความรู้และ**

ประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของบุคลากรในโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนไม่มีประสบการณ์ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมาก่อน และไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างจริงจัง ปัจจัยที่สี่คือ ประสบการณ์และความสามารถในการถ่ายทอด ความรู้ของวิทยากรท้องถิ่น ผู้รู้บางท่านไม่มีประสบการณ์ในการสอนหรือการถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนมากนัก จึงอาจไม่สามารถอธิบายให้นักเรียนเข้าใจได้ชัดเจน

3.2.3 เนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านนาโคโค่น

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพและความต้องการของโรงเรียน บ้านนาโคโค่นและชุมชนนาโค พบว่า เนื้อหาที่โรงเรียนควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมากที่สุด คือเนื้อหาเรื่อง “ศิลปวัฒนธรรมชาวไทอะนาวศรี” โดยได้พิจารณาปัจจัยที่เมื่อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นเนื้อหาดังกล่าวมาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังต่อไปนี้

3.2.3.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการนำเนื้อหาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

โรงเรียนบ้านนาโคโค่นและชุมชนนาโคมีปัจจัย 3 ประการที่เอื้อต่อการนำเนื้อหาเรื่อง “ศิลปวัฒนธรรมชาวไทอะนาวศรี” มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ปัจจัยที่หนึ่งคือ ความพร้อมในด้านทรัพยากรท้องถิ่น ชุมชนนาโคและโรงเรียนบ้านนาโคโค่นมีความพร้อมในด้านทรัพยากรท้องถิ่น เช่น คนในชุมชนมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะสนับสนุนให้มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยง มีผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยงหลากหลายคนและบุคลากรเหล่านั้น ยินดีให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน ชุมชนยังมีแหล่งที่จะให้นักเรียนศึกษาเพิ่มเติมกระวีศึกษาจากของจริงในชุมชน นอกจากนี้ โรงเรียนบ้านนาโคโค่นมีพื้นที่ที่สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรำวงกะเหรี่ยงหรือการแสดงศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยง มีสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ประกอบการสอน เช่น เทปเพลงกะเหรี่ยง เสื้อธงดนตรีกะเหรี่ยง เป็นต้น ปัจจัยที่สองคือ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน บุคลากรในโรงเรียนบ้านนาโคโค่นและคนในชุมชนนาโคมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการจัดกิจกรรมต่างๆ ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่โรงเรียนจะติดต่อขอความช่วยเหลือและความร่วมมือจากคนในชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน และปัจจัยสุดท้ายคือ ความต้องการของโรงเรียนและชุมชน คนในชุมชนนาโค บุคลากรและนักเรียนในโรงเรียนบ้านนาโคโค่น ส่วนใหญ่มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ต้องการให้โรงเรียนนำเนื้อหาเรื่อง “ศิลปวัฒนธรรมชาวไทอะนาวศรี” มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมากที่สุด ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกันความต้องการของผู้เรียน ครูผู้สอนและคนในชุมชนนั้น จะช่วยให้การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จได้มากขึ้น

3.2.3.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเนื้อหาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

โรงเรียนบ้านนาโคบนและชุมชนนาโคมมีปัจจัยบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเนื้อหา “ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี” มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งควรต้องมีการเตรียมการเพื่อแก้ไขและป้องกันอุปสรรค ปัจจัยที่หนึ่งคือ การจัดสรรเวลาของครูในชุมชน คนในชุมชนไม่ค่อยมีเวลาว่างมากนัก ดังนั้นโรงเรียนจึงควรวางแผนและติดต่อขอความร่วมมือจากคนในชุมชนไว้ล่วงหน้าเพื่อแก้ปัญหานี้ ปัจจัยที่สองคือการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนบ้านนาโคบนยังมีครูบางส่วนที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไม่ชัดเจน ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านนาโคบนควรจะได้มีการพัฒนาครูในเรื่องการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ปัจจัยที่สามคือ ความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของบุคลากรในโรงเรียน ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เคยรับการอบรมในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งอาจส่งผลให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านนาโคบนจึงควรมีการพัฒนาครูในเรื่องนี้ด้วย ปัจจัยที่สี่คือ ประสิทธิภาพและความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรหรือผู้ให้ท้องถิ่น ผู้ให้ท้องถิ่นบางคนอาจไม่มีประสบการณ์ในการสอนหรือการถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเข้าใจและสนใจ จึงอาจมีผลต่อผลสัมฤทธิ์และเจตคติของนักเรียนในการเรียนเรื่องศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรีได้ ดังนั้นครูควรจะประสานงานกับวิทยากรก่อนที่นักเรียนจะเรียน และช่วยอธิบายชี้แจงเพิ่มเติมแก่นักเรียนในกรณีที่เข้าใจไม่ชัดเจน ปัจจัยสุดท้ายคือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนคนปัจจุบันเพิ่งย้ายมาดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนบ้านนาโคบนไม่นาน ไม่ค่อยมีเวลา และไม่สะดวกที่จะพากับชาวบ้านในตอนเย็นหรือตอนกลางคืน เพราะพักอาศัยนอกชุมชน จึงมีโอกาสนพกับชุมชนน้อย ซึ่งประเด็นนี้ควรจะได้รับการแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นประสบผลสำเร็จมากขึ้น

3.2.4 เนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนจอมราช

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพและความต้องการของโรงเรียนจอมราชและชุมชนบ้านแถม พบว่า เนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นคือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น “เกษตรทฤษฎีใหม่” หรือ “เกษตรพอเพียง” หรือ “เทคโนโลยีการเกษตร” หรือ “การพัฒนาการเกษตร” หรือ “สหกรณ์การเกษตร” โดยได้พิจารณาปัจจัยที่เล็กและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเนื้อหาดังกล่าวมาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

3.2.4.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการนำเนื้อหาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

โรงเรียนจอมราชและชุมชนบ้านแถมมีปัจจัย 3 ประการที่เอื้อต่อการนำเนื้อหาเรื่องเกี่ยวกับการเกษตรมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ปัจจัยที่หนึ่งคือ ความพร้อมใน

ด้านทรัพยากรท้องถิ่น โรงเรียนจอมราชและชุมชนบ้านแค้นมีครูในโรงเรียนและคนในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถในด้านการเกษตรหลายคน และบุคลากรเหล่านั้นยินดีให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน โรงเรียนยังมีอาคารสถานที่และพื้นที่ที่พร้อมในการจัดการเรียนการสอนและการฝึกปฏิบัติงานทางด้านการเกษตร มีห้องสมุดที่เคยได้รับรางวัลในระดับจังหวัดมาแล้ว และชุมชนยังมีแหล่งที่จะให้นักเรียนศึกษาเพิ่มเติมหรือศึกษาจากสภาพที่เป็นจริงเนื่องจากมีสวนผลไม้ ไร่ผัก และไร่มันสำปะหลังของคนในชุมชนที่อยู่ไม่ไกลจากโรงเรียน ซึ่งเจ้าของสวนผลไม้และเจ้าของไร่ต่างยินดีที่โรงเรียนจะพานักเรียนไปศึกษาในสถานที่ของตนเอง นอกจากนี้ยังมีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบล สำนักงานเกษตรอำเภอ และสถาบันราชภัฏ ส่วนวิศวะและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตรโรงเรียนมีอยู่แล้ว สำหรับเงินสนับสนุนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะไม่มีงบประมาณในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยตรง แต่มีแหล่งเงินสนับสนุนที่โรงเรียนสามารถจัดหาได้ รวมทั้งยังมีบุคลากรจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจะมั่งในการเชิญวิทยากรมาสอน หรือเงินช่วยเหลือจากคนในชุมชน ปัจจัยที่สองคือ **ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน** บุคลากรในโรงเรียนจอมราชและคนในชุมชนบ้านแค้นมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการจัดกิจกรรมต่างๆ ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่โรงเรียนจะติดต่อขอความช่วยเหลือและความร่วมมือจากคนในชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น ปัจจัยที่สามคือ **ความต้องการของโรงเรียนและชุมชน** บุคลากรและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในโรงเรียนจอมราชและคนในชุมชนบ้านแค้นมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าต้องการให้โรงเรียนนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้แก่ การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เทคโนโลยีการเกษตร การพัฒนาการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนจะได้มีความรู้ที่ถูกต้องทางการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชน และจะได้นำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาอาชีพของชุมชนต่อไป

3.2.4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเนื้อหาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

โรงเรียนจอมราชและชุมชนบ้านแค้นมีปัจจัยบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเนื้อหา “การเกษตร” มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งควรต้องมีการเตรียมการเพื่อแก้ไขและป้องกันอุปสรรค ปัจจัยที่หนึ่งคือ **การจัดสรรเวลาของคนในชุมชน** คนในชุมชนไม่ค่อยมีเวลาร่วมมากนัก ดังนั้น โรงเรียนจึงควรวางแผนและจัดสรรความร่วมมือจากคนในชุมชนไว้ล่วงหน้าเพื่อแก้ปัญหานี้ ปัจจัยที่สองคือ **การจัดการเรียนการสอนของครู** โรงเรียนจอมราชยังมีครูบางส่วนที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไม่ชัดเจน ดังนั้น การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนจอมราชควรจะได้มีการพัฒนาครูในเรื่องการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัจจัยที่สามคือ **ความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของบุคลากรในโรงเรียน** ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เคยรับทราบอบรมในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งอาจส่งผลให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

และการจัดการเรียนการสอนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้น การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนจณนราชรังสฤษฎิ์มีการพัฒนาครูในเรื่องนี้ ปัจจัยที่สำคัญคือ ประสิทธิภาพและความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรหรือผู้รู้ในท้องถิ่น ผู้รู้ในท้องถิ่นบางท่านไม่มีประสบการณ์ในการสอนหรือการถ่ายทอดความรู้มาก่อน ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์และเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนเรื่องเกี่ยวกับการเกษตร ดังนั้น ครูจึงควรประสานงานกับคนในชุมชนก่อนที่นักเรียนจะได้เรียน และหาพลินีมาชี้แจงเพิ่มเติมในกรณีที่นักเรียนยังเข้าใจไม่ชัดเจน ปัจจัยที่ห้า คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและครูในโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูบางคนในโรงเรียนไม่ค่อยดีนัก โดยครูถึงกล่าวเห็นว่าผู้บริหารไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้บริหารเป็นคนใจร้อน ใช้คำพูดที่รุนแรงทำให้ครูบางคนรับไม่ได้ ดังนั้น จึงควรมีการปรับความเข้าใจกันเพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จมากขึ้น ปัจจัยสุดท้ายคือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับชุมชน คนในชุมชนบางคนไม่ชอบผู้บริหาร อาจจะเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นคนพูดตรง ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขทำความเข้าใจกันเพื่อชุมชนจะได้ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

จากการศึกษาเนื้อหาที่ความน่าเชื่อถือจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนและชุมชนทั้ง 4 แห่ง สรุปได้ดังนี้แสดงในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 เนื้อหาที่ความน่าเชื่อถือจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

โรงเรียน	เนื้อหาที่ควรจัดทำ	ระดับชั้น
1. โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์	เครื่องจักสานต้นโพธิ์ - ประวัติความเป็นมาของชุมชน - ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น - ประวัติความเป็นมาของเครื่องจักสาน - วิถีจักสาน	ประถมศึกษา
2. โรงเรียนวัดสมานกิจ	1. การทำข้าวต้มมือ 2. การทำโรตีสานผสม - ปอกข้าว - ฝักริม พนพู่ 3. การเลี้ยงนกกระทา	ประถมศึกษา

ตารางที่ 17 เนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น (ต่อ)

โรงเรียน	เนื้อหาที่ควรจัดทำ	ระดับชั้น
3. โรงเรียนบ้านนาโตน	วัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี - ประวัติความเป็นมาของชุมชน ชาวไทยตะนาวศรี - วัฒนธรรม ประเพณี	มัธยมศึกษา ตอนต้น
4. โรงเรียนจอมวาช	การเกษตร - เกษตรทฤษฎีใหม่ - เกษตรพอเพียง - เทคโนโลยีการเกษตร - สหกรณ์การเกษตร	มัธยมศึกษา ตอนต้น

3.3 แนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับคนในชุมชนและบุคลากรในโรงเรียนทั้ง 4 แห่ง ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

3.3.1 การเปิดโอกาสให้ผู้รู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน คนในชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า โรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนโดยตรง และสามารถจัดการเรื่องนี้ได้ดีกว่าชุมชน ส่วนคนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้รู้ในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรสอน หรือถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียน โดยโรงเรียนควรจัดหาค่าตอบแทนให้ด้วย

3.3.2 การเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับคณะกรรมการโรงเรียน โรงเรียนควรเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับคณะกรรมการโรงเรียนโดยให้มีส่วนในการแสดงความคิดเห็นร่วมทำ และร่วมวางแผนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา คณะกรรมการโรงเรียนจะมีบทบาทในการเข้าไปประชุม เพื่อรับทราบโครงการที่โรงเรียนจัดทำเท่านั้น

3.3.3 การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน บุคลากรในโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นเหล่านั้นด้วย ไม่ใช่มุ่งเน้นขอความช่วยเหลือเฉพาะเรื่องเงินสับสนุนจากคนในชุมชนเท่านั้น

3.3.4 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การใช้บทบาทเชิงรุก และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำที่ดี สามารถดำเนินงานในโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ โปร่งใส จนเป็นที่ไว้วางใจ นับถือและศรัทธาของชุมชนย่อมทำให้ชุมชนร่วมมือหรือช่วยเหลืออย่างเต็มที่ในทุกเรื่อง นอกจากนี้ โรงเรียนควรให้บทบาทเชิงรุก โดยเป็นฝ่ายริเริ่มความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ไม่ใช่รอให้ชุมชนเข้ามาหาโรงเรียนฝ่ายเดียว

3.3.5 การชื่นชมสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชน โรงเรียนและชุมชนควรมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของชุมชนต่อการศึกษาคือความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน ครูหรือผู้บริหารโรงเรียนควรชื่นชมสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชน โดยยกตัวอย่างให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และชี้แจงให้คนในชุมชนเข้าใจอย่างชัดเจนว่าโรงเรียนต้องการอะไร และจะให้คนในชุมชนทำอะไรบ้าง

3.3.6 การกำหนดแผนงานและกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้วิธีการทำงานเป็นทีมหรือ Whole School Approach โรงเรียนควรมีกำหนดแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ที่จะขอความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชนให้ชัดเจน และแจ้งให้คนในชุมชนทราบวันเวลาที่แน่นอน ซึ่งจะให้ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือ หรือเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ เพื่อจะได้มีเวลาเตรียมตัวพอเพียง

3.3.7 การขอความร่วมมือ โรงเรียนควรเชิญคณะกรรมการโรงเรียนมาประชุมชี้แจงและขอความร่วมมือ ซึ่งคณะกรรมการโรงเรียนสามารถไปติดต่อขอความร่วมมือจากคนในชุมชนได้ นอกจากนี้ โรงเรียนยังสามารถขอความร่วมมือจากชุมชนโดยติดต่อผ่านทางผู้ปกครองและผู้นำชุมชน หรือติดต่อกับผู้ในชุมชนโดยตรง

3.3.8 การประชาสัมพันธ์ โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรท้องถิ่นและกิจกรรมของโรงเรียนให้ชุมชนทราบความเคลื่อนไหวของโรงเรียน โดยมอบหมายให้ฝ่ายสัมพันธ์ชุมชนเป็นผู้ประสานงาน และใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น การทำจุลสารแจ้งข่าวสารผ่านนักเรียนไปสู่ผู้ปกครอง และการออกเสียงตามสาย เป็นต้น

3.4 การเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่อยู่ในบริบทที่ต่างกัน

การเปรียบเทียบความแตกต่างเชิงบริบทระหว่างโรงเรียนและชุมชนใน 4 บริบทใหม่กับโรงเรียนและชุมชนในบริบทเดิมซึ่งเป็นการเมืองโดนม 2 บริบท เพื่อพิจารณาทัศนคติของโรงเรียนและชุมชนที่จะศึกษาต่อไปในระยะที่ 2 สรุปได้ดังนี้

3.4.1 การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาของชุมชน มีจุดที่แตกต่างกันในด้านสภาพภูมิประเทศ อาชีพ สังคม วิถีวัฒนธรรม ทรัพยากร ผู้นำ และปัญหาดังนี้

3.4.1.1 ในด้านสภาพภูมิประเทศและอาชีพของคนในชุมชน ทั้ง 6 ชุมชน มีข้อเหมือนและข้อแตกต่างดังนี้

บริบทเดิม	บริบทใหม่
ชุมชนหนองโพและชุมชนดอนกระเบื้อง มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบซึ่งเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพเลี้ยงโคนมและอาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับโคนม	ชุมชนต้นโพธิ์ เป็นที่ราบลุ่มมีลำคลองที่มีน้ำอุดมสมบูรณ์ มีการทำบ่อกุ้ง ชุมชนท่ากระทุ่ม มีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม แต่มีปัญหาน้ำท่วมขังคนในชุมชนมีอาชีพทำนา ทำสวน ปลูกผลไม้ และรับจ้าง ชุมชนนาโค เป็นที่ราบสลับกับเนินเขา คนในชุมชนมีอาชีพทำไร่ และรับจ้าง ชุมชนบ้านแถม เป็นที่ราบลุ่ม ที่ราบสูงสลับกับเนินเขา และมีดินร่วนปนทราย คนในชุมชนมีอาชีพทำไร่ ทำสวนและรับจ้าง

3.4.1.2 ในด้านสังคม วัฒนธรรม และความเข้มแข็งของชุมชน ทั้ง 6 ชุมชน เป็นสังคมเกษตรกรรม แต่ก็มีความแตกต่างและมีระดับความเข้มแข็งแตกต่างกันไป

บริบทเดิม	บริบทใหม่
ชุมชนหนองโพและดอนกระเบื้อง มีจุดเด่นด้านโคนม มีองค์การท้องถิ่นที่เข้มแข็ง มีสหกรณ์โคนม มีศูนย์วิจัยการผสมเทียม โรงพยาบาลสัตว์ และวิทยาลัยเกษตรกรรม ชุมชนมีการจัดงานประจำปี แสงตะวันทอศการโคนม ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เสด็จมาเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้เกษตรกรในท้องถิ่นยังได้รับมอบให้ทำหน้าที่ดูแลพระโคในพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ซึ่งทำให้คนในท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง	ในบริบทใหม่ชุมชนที่มีจุดเด่นทางด้านสังคม การเกษตร คือ ชุมชนบ้านแถม มีเจ้าของสวนเจ้าของไร่ ที่มีความสามารถด้านการเกษตรและยินดีให้ความสนับสนุนการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และกระบวนการโรงเรียนบางท่านยังให้ความช่วยเหลือกิจกรรมทุกอย่างของโรงเรียน ชุมชนท่ากระทุ่มมีผู้รู้ทางด้านข้าวอินทรีย์ การทำสวนผลไม้ โดยผู้รู้เหล่านี้ยินดีให้ความรู้แก่เด็กเรียน รวมทั้งบางท่านยังได้นักเรียนไปใช้พื้นที่ของตนทดลองปลูกข้าวอินทรีย์ไม่ต่าง ๆ สำหรับอีก 2 ชุมชน จีระวัฒน์เป็นสังคมเกษตรที่มีจุดเด่นทางด้านวัฒนธรรมประเพณีคือ ชุมชนต้นโพธิ์มีลักษณะเด่นในด้านศิลปการจักสาน ส่วนชุมชนนาโค เป็นชุมชนที่มีชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงและผู้นำที่พยายามอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวไทยตะนาวศรี ทั้งสองชุมชนนี้มีทุนรุ่นผู้ใหญ่ที่มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและยินดีที่จะถ่ายทอดให้กับชนรุ่นหลัง นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนทั้งสองท้องถิ่นต่างก็ให้ความสำคัญสนับสนุนโรงเรียนมาเป็นเวลานานทั้งสิ้น

ในด้านความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนหนองโพและดอนกระเบื้องจะมีแหล่งวิทยาการค่อนข้างสมบูรณ์และเป็นระบบ และมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าชุมชนอื่น	ในด้านความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนคันโพธิ์มีผู้รู้ และผู้ให้ความสนับสนุนจำนวนมาก และชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าชุมชนอื่นรองลงมาคือชุมชนท่ากระทุ่มและชุมชนบ้านแถม ส่วนชุมชนนาโค ความพร้อมในเชิงเศรษฐกิจอาจจะต่ำที่สุด แต่จุดแข็งคือมีจิตใจต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมอยู่ในระดับสูง
--	---

3.4.1.3 ในด้านปัญหาของชุมชน มีปัญหาที่ควรกล่าวถึงคือ ปัญหาน้ำเพื่อการเกษตร ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพ ปัญหาสุขภาพและยาเสพติด ทั้ง ๓ ชุมชนมีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตหลักในลักษณะที่แตกต่างกันไปคือ

บริบทเดิม	บริบทใหม่
ปัญหาน้ำเพื่อการเกษตร: ชุมชนหนองโพและดอนกระเบื้องมีปัญหาหาน้ำเสียจากโรงงานทำให้การปลูกพืชอาหารสัตว์ล้มเหลว ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพ: ชุมชนดอนกระเบื้องและชุมชนหนองโพมีปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม การหาอาหารสัตว์ สัตว์เป็นโรค ฯลฯ ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย: ไม่เป็นปัญหาเด่นชัดในชุมชนหนองโพและชุมชนดอนกระเบื้อง	ปัญหาน้ำเพื่อการเกษตร: ชุมชนท่ากระทุ่มมีปัญหาเรื่องน้ำกร่อย ทำให้ขาดแคลนน้ำในการเกษตร ชุมชนบ้านแถมมีดิ้นรนหาน้ำทำให้อีกเกิดน้ำไว้ใช้ในการเกษตรไม่ได้ ส่วนอีกสองชุมชนคือชุมชนคันโพธิ์และชุมชนนาโค มีปัญหาในเรื่องน้ำเพื่อการเกษตรอยู่บ้างแต่ไม่เป็นปัญหาร้ายแรง ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพ: ชุมชนนาโคและบ้านแถมมีปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตการเกษตรมีราคาตกต่ำทำให้เป็นหนี้และตกงาน นอกจากนี้ชุมชนนาโคยังมีปัญหาถูกไล่ที่ที่ดินลี้ภัย ชุมชนคันโพธิ์ทำปอตุ้งกี๋กรรมและถาวรเกษตร แต่ปัญหาไม่รุนแรงนักเนื่องจากมีแม่น้ำราชบุรีไหลผ่าน และปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ แต่ก็มีปัญหาการรุกคืบที่ดินสาธารณะ ชุมชนท่ากระทุ่มมีปัญหาการขังที่ล้นทำกิน โดยพื้นที่ 40 % เป็นนาเช่า และมีปัญหาการขาดแคลนน้ำเนื่องจากน้ำกร่อย ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย: ทั้ง ๔ ชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับ ยาเสพติด แต่ชุมชนนาโคมีปัญหาเรื่องนี้หนักกว่าชุมชนอื่น อย่างไรก็ตามชุมชนนาโคมีปัญหาโรคมาลาเรีย ใช้เลืออออกซูลอน และปัญหาทุพโภชนาการที่ชุมชนอื่นไม่เป็นปัญหา

3.4.2 การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาของโรงเรียน

สภาพของโรงเรียนทั้ง 6 แห่ง มีความแตกต่างกันในด้านขนาด และระดับชั้นที่เปิดสอนโดยมีความเหมือนและแตกต่างกันคือ

บริบทเดิม	บริบทใหม่
ขนาดและระดับชั้นที่เปิดสอน: โรงเรียนขนาดใหญ่ มี 1 โรงเรียน คือโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ สอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6	ขนาดและระดับชั้นที่เปิดสอน: โรงเรียนขนาดใหญ่ มี 2 โรงเรียน คือโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่คันโพธิ์ เปิดสอนระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจอมราช สอนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนขนาดกลาง 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดคลองกระเบื้อง สอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6	โรงเรียนขนาดกลาง 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านนาโคก สอนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขนาดเล็ก 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดสมานกิจ สอนระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6

ข้อมูลเกี่ยวกับครูในตำแหน่งผู้อำนวยการเดิม วิธีสอน ภาระงานด้านการจัดหลักสูตรท้องถิ่น ความสัมพันธ์ของครู และการจัดครูเข้าสอน ของครูใน 6 บริบทพบว่า มีข้อที่คล้ายคลึงและที่แตกต่างดังนี้

บริบทเดิม	บริบทใหม่
ภูมิสำเนาเดิมของครู โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ และวัดคลองกระเบื้อง ครูส่วนใหญ่เป็นครูในท้องถิ่น	ภูมิสำเนาเดิมของครู โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่คันโพธิ์และโรงเรียนวัดสมานกิจ ครูส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น ส่วนโรงเรียนบ้านนาโคก และโรงเรียนจอมราช ครูส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในท้องถิ่น
วิธีสอนของครู ทั้ง 3 โรงเรียน ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง	วิธีสอนของครู โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่คันโพธิ์ โรงเรียนบ้านนาโคก และ โรงเรียนวัดสมานกิจ ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง ส่วนโรงเรียนจอมราช ครูส่วนใหญ่เน้นการสอนที่ให้นักเรียนทำกิจกรรม
ประสบการณ์การจัดหลักสูตรท้องถิ่น ทั้ง 2 โรงเรียน ครูที่สอนชั้น ป. 5-6 เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น แต่ไม่เคยจัดหลักสูตรท้องถิ่น	ประสบการณ์การจัดหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนบ้านนาโคก และโรงเรียนจอมราช ครูส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนไม่เคยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ส่วนโรงเรียนวัดสมานกิจ มีครู 1 คนที่ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องข้าวซ้อมมือโดยสอนแบบบูรณาการในรายวิชาต่างๆ โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่คันโพธิ์มีครู 2 คนที่ผ่าน

	การอบรมหลักสูตรท้องถิ่นและโรงเรียนเครือข่ายพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ประเมินเนื้อหาและกิจกรรม
ความสัมพันธ์ของครู ทั้ง 2 โรงเรียน ความสัมพันธ์ของครูดี	ความสัมพันธ์ของครู โรงเรียนวัดสมานกิจและโรงเรียนบ้านนาโคบน มีความสัมพันธ์ระหว่างครูดี โรงเรียนจอมราช ความสัมพันธ์ระหว่างครูค่อนข้างดี ส่วนโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ ต้นโพธิ์ครูมีปัญหาขัดแย้งกันมานาน
การจัดครูเข้าสอน โรงเรียนชุมชน วัดหนองโพ ครูส่วนใหญ่ได้สอนตรงตาม วุฒิ ส่วนโรงเรียนวัดคลองกระเบื้อง ครูส่วนใหญ่ไม่ได้สอนตรงตามวุฒิที่เรียน มา	การจัดครูเข้าสอน โรงเรียนวัดสมานกิจ และ โรงเรียน จอมราช ได้สอนตรงตามวุฒิที่เรียนมา โรงเรียนบ้านนาโคบน ครูส่วนใหญ่ไม่ได้สอนตรงตามวุฒิที่เรียนมา ส่วนโรงเรียน ชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์ครู บางส่วนได้สอนตรงตามวุฒิที่เรียนมา

ในส่วนสภาพปัญหาของนักเรียน ใน 6 ชุมชนพบว่า มีปัญหาคล้ายคลึงกันคือ ความยากจน ครอบครัวแตกแยก และปัญหาสุขภาพ โดยในแต่ละบริบทมีปัญหาโดยสรุปดังนี้

บริบทเดิม	บริบทใหม่
โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ นักเรียนไม่ปรากฏปัญหาเด่นชัด ความสามารถโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง	โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์ มีปัญหานักเรียนยากจน ครอบครัว แตกแยก สุขภาพไม่ดี มีนักเรียนที่มีสภาพบกพร่องทางร่างกายและ สติปัญญา
โรงเรียนวัดคลองกระเบื้อง มีปัญหานักเรียนยากจน	โรงเรียนวัดสมานกิจ มีปัญหานักเรียนยากจน ครอบครัวแตกแยก ปัญหาทุพโภชนาการ ดิษย์เก่าและปัจจุบันไม่ให้ความเคารพครูเมื่ออยู่ นอกโรงเรียน
ความสามารถของนักเรียน โดยเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ	โรงเรียนบ้านนาโคบน มีปัญหานักเรียนขาดเรียนปัญหาทุพโภชนาการ ครอบครัวแตกแยกมีผลทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าว โรงเรียนจอมราช มีปัญหานักเรียนยากจน ครอบครัวแตกแยก

3.4.3 การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในด้าน
ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้บริหารและชุมชน ใน 6 บริบท พบว่า
มีประเด็นสำคัญดังนี้

บริบทเดิม	บริบทใหม่
ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม ชุมชนวัดหนองโพและชุมชน คลองกระเบื้อง โรงเรียนและชุมชนมี	ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม: โรงเรียนและชุมชนทั้ง 4 แห่ง มีความสัมพันธ์ที่ดีและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี ประเด็นที่แตกต่างคือ ชุมชนต้นโพธิ์ ชุมชนจะให้

ความสัมพันธ์ที่ดีและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี สหกรณ์โคนมหนองโพได้จัดสรรทุนการศึกษาให้นักเรียนด้วย	ความสนับสนุนทั้งทางด้านกำลังทรัพย์และกำลังกาย ชุมชนทั่วๆไป ให้ความสนับสนุนโรงเรียนโดยให้ทุนการศึกษาและจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้กับโรงเรียน ชุมชนนาโค คบในชุมชนให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในด้านแรงงานมากกว่าด้านเงินทอง ชุมชนบ้านเดิม ความช่วยเหลือที่ชุมชนให้กับโรงเรียนนั้นค่อนข้างหนักไปทางวัสดุ สิ่งของ และเงินมากกว่าการให้ความคิดเห็น
ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับคนในชุมชน: ครูในโรงเรียนวัดหนองโพ และโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนเนื่องจากครูส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับคนในชุมชน: ครูในโรงเรียนวัดใหญ่ ตันโพธิ์และโรงเรียนวัดสมานกิจ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนเนื่องจากครูส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น ส่วนครูในโรงเรียนบ้านนาโคบนและโรงเรียนจอมราช มีความสัมพันธ์ระหว่างครูกับคนในชุมชนไม่แน่นแฟ้นมากนัก เนื่องจากครูในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในท้องถิ่น
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับชุมชน: ผู้บริหารโรงเรียนวัดหนองโพ และโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชนเนื่องจากเป็นคนในท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับชุมชน: ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ ตันโพธิ์มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยมาก ส่วนผู้บริหารโรงเรียนบ้านนาโคบนมีการพบปะกับคนในชุมชนน้อย เนื่องจากไม่ใช่คนในท้องถิ่น พึ่งอาศัยมารับตำแหน่งและพักอยู่กับอกชุมชน ความสัมพันธ์ของผู้บริหารโรงเรียนวัดสมานกิจกับชุมชนยังห่างอยู่ เนื่องจากผู้บริหารมอบหมายให้ครูที่เป็นคนท้องถิ่นเป็นผู้ติดต่อ ส่วนผู้บริหารโรงเรียนจอมราชมีความสัมพันธ์ดีกับคนในชุมชน โดยเฉพาะกับผู้ปกครองนักเรียนที่มีปัญหา และเนื่องจากผู้บริหาร เป็นคนพูดตรง ดังนั้นจึงมีความไม่พอใจให้กับคนในชุมชนบางคน

3.4.4 การเปรียบเทียบความถี่ของการหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนและชุมชนใน ๒ บริบท บริบทเดิมมีความต้องการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนเหมือนกับทั้ง 2 แห่ง ในขณะที่บริบทใหม่มีความต้องการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการเกษตร 3 บริบท และศิลปวัฒนธรรม 2 บริบท โดยเป็นศิลปวัฒนธรรมไทย 1 บริบท และศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยง 1 บริบท ดังนี้

บริบทเดิม	บริบทใหม่
โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพและโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง การเลี้ยงโคนม	โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ ตันโพธิ์ เครื่องจักสานตมโพธิ์ การเลี้ยงกุ้งและการเลี้ยงเป็ด โรงเรียนวัดสมานกิจ ทำวชิร้อมมือ โรนีสานผสมและการเลี้ยงนกกระทา

	โรงเรียนบ้านนาโศบน ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี การท่องเที่ยวป่าในเชิงอนุรักษ์ การศึกษาพืชสมุนไพรและการสอนอาชีพที่มีรายได้ โรงเรียนจอมราช เกษตรทฤษฎีใหม่ เทคโนโลยีการเกษตร การพัฒนาการเกษตร สหกรณ์การเกษตร
--	---

3.4.5 การเปรียบเทียบความพร้อมของโรงเรียนและชุมชน ในด้านบุคลากร อาคารสถานที่ แหล่งศึกษาเพิ่มเติม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณฯ ใน 6 บริบท พบว่ามีข้อคล้ายคลึงและข้อแตกต่างดังนี้

บริบทเดิม	บริบทใหม่
บุคลากร ชุมชนวิสาหกิจพอเพียงและวิสาหกิจชุมชน คนในชุมชนมีความรู้ความสามารถด้านการเลี้ยงไก่ชนหลายคน และผู้เขียนได้ให้คำแนะนำร่วมกันโรงเรียนในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน	บุคลากร ชุมชนต้นโพธิ์ มีผู้รู้หลายคนในเรื่องความเป็นมาของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม ความเป็นมาของเครื่องจักสาน และวิถีชีวิตชุมชน ชุมชนท่ากระทุ่ม มีผู้รู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวสาลีชนิดเจ้าหน้าทีเกษตรอำเภอซึ่งให้คำแนะนำ และครูในโรงเรียนเคยทำโครงการข้าวสาลีชนิด ชุมชนนาโค มีผู้รู้ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี (กะเหรี่ยง) และมีครูที่รู้ในเรื่องการรำทอชาวกะเหรี่ยง ชุมชนบ้านเดิม มีผู้รู้ด้านการเกษตรที่ขึ้นดีถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน โรงเรียนมีอาจารย์ที่จบสาขาเทคโนโลยีทางการเกษตรมาโดยตรง โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่และเป็นโรงเรียนแกนนำโครงการกษัตริย์พอเพียง
อาคารสถานที่ ทั้ง 2 โรงเรียนมีห้องเรียนและสถานที่พร้อม	อาคารสถานที่ ทุกโรงเรียนมีห้องเรียนและสถานที่ที่ใช้สอนหลักฐาที่ตรงกันตามที่แต่ละแห่งได้ดำเนินการได้
แหล่งศึกษาเพิ่มเติม ทั้ง 2 โรงเรียนมีฟาร์มโคชนของคนในชุมชนที่ยินดีให้นักเรียนไปศึกษาเพิ่มเติมได้ ไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก มีสหกรณ์โคชนหนองโพจำกัดฯ ศูนย์วิจัยการผสมเทียมราชบุรี โรงพยาบาลสัตว์หนองโพวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี	แหล่งศึกษาเพิ่มเติม ชุมชนต้นโพธิ์ มีวัฒนธรรมและประเพณีเก่าแก่มากมาย ชุมชนท่ากระทุ่ม รอบ ๆ โรงเรียนมีที่นาของคนในชุมชนที่นักเรียนไปศึกษาเพิ่มเติมได้ ชุมชนนาโค มีศูนย์พัฒนารวมกะเหรี่ยง ซึ่งนักเรียนสามารถศึกษาประเพณีทอชาวกะเหรี่ยงได้จากสภาพความเป็นจริง ชุมชนจอมราชมีส่วนผลไม้และไร่ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียน นอกจากนี้ ยังมีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบล สำนักงานเกษตรอำเภอ และสถานีวิทยุ

สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพและโรงเรียนวัดคลองกระเบื้องมีเอกสารและวัสดุที่ประกอบประกอบการเรียนการสอน ซึ่งขอได้จากกรมปศุสัตว์ ด้านมเมียมขอขืมได้จากวิทยาลัยเกษตรฯ	สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่คันโพธิ์ ชุมชนมีไม้ไผ่อยู่มาก โรงเรียนมีอุปกรณ์จักสานหลายชุด และมีหนังสือเสริมประสบการณ์เรื่องเครื่องจักสานของชุมชน โรงเรียนวัดสนามกิจโรงเรียนมีครกกระเดื่อง เครื่องร่อนแยกข้าวที่ทำจากนอเคอร์ ผักบัวรดน้ำ เสียม จอบ ภาา โรงเรียนบ้านนาโคกนโรงเรียนมีเครื่องเล่นเพปและเพปเพลงกะเหรี่ยง คนในชุมชนมีเครื่องดนตรี โรงเรียนจอมราชโรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอเนื่องจากมีการจัดการเรียนการสอนวิชาเกษตรอยู่แล้ว
งบสนับสนุน โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพและโรงเรียนวัดคลองกระเบื้องได้รับการสนับสนุนจากสหกรณ์โคกหนองโพ และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองกระเบื้อง ในเรื่องการถ่ายเอกสารโดยไม่คิดเงินค่าใช้จ้าง เพียงแต่นำกระดาษไปเอง นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองกระเบื้องยังเปิดโอกาสให้นักเรียนโรงเรียนวัดคลองกระเบื้องไปฝึกหัดออกเขียนตามสายเกี่ยวกับเรื่องการเมืองโคกน	งบสนับสนุน โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่คันโพธิ์มีเงินบริจาคจากชุมชน พี่นย์เก่า และมูลนิธิ โรงเรียนวัดสนามกิจ ได้รับเงินสนับสนุนจากเจ้าอาวาส องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระทุ่ม มุ่ปกครองนักเรียน และจากนายพรดำนภ โรงเรียนบ้านนาโคกนโรงเรียนมีงบประมาณและเงินนอกงบประมาณไม่มากพอที่จะดำเนินการได้อย่างเต็มที่ โรงเรียนจอมราช ได้รับงบประมาณในการเชิญวิทยากรภายนอกจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และขอความช่วยเหลือจากองค์กรเอกชน หน่วยงานในท้องถิ่น และคนในชุมชน

3.4.6 การเปรียบเทียบเนื้อหาที่ควรนำมาจัดหลักสูตรท้องถิ่นในระดับต่างๆ มีข้อเหมือนและข้อแตกต่างในแต่ละวิชา โดยบริบทเดิมเป็นการเลี้ยงโคกนและเป็นระดับประถมศึกษาที่ ๕ แห่ง ในขณะที่บริบทใหม่มีทั้งด้านศิลปวัฒนธรรมและการเกษตร และจัดในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาดังนี้

บริบทเดิม	บริบทใหม่
ระดับประถมศึกษา ๕ โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ การเลี้ยงโคกน โรงเรียนวัดคลองกระเบื้อง การเลี้ยงโคกน	ระดับประถมศึกษา ๕ โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่คันโพธิ์ เครื่องจักสานคันโพธิ์ การเลี้ยงกุ้งและการเลี้ยงเป็ด โรงเรียนวัดสนามกิจ ข้าวซ้อมมือ ไถนาสวนผสมและการเลี้ยงนกกระทา

	ระดับมัธยมศึกษา 2 โรงเรียน โรงเรียนบ้านนาโคบน ศิลปวัฒนธรรมชาวไทชะนาวศรี การท่องเที่ยวบ้านเชียงอนุรักษ์ การศึกษาพืชสมุนไพรและการสอนอาชีพที่มีรายได้ โรงเรียนจอมราช เกษตรทฤษฎีใหม่ เทคโนโลยีการเกษตร การพัฒนาการเกษตร สหกรณ์การเกษตร
--	--

3.4.7 การเปรียบเทียบแนวทางในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในแต่ละแห่ง ได้เสนอแนวทางที่คล้ายคลึงกัน คือ เน้นการชี้แจงทำความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์ และการขอความร่วมมือโดยผ่านผู้นำชุมชน แต่ก็มีความแตกต่างให้เห็นแนวทางที่ต่างออกไปบ้าง ดังนี้

บริษัทเดิม	บริษัทใหม่
โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพธิ์และ โรงเรียนวัดคอนถาเบ็ญจ	โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์
1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่น	1. เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
2. ประชาสัมพันธ์	2. เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับคณะกรรมการโรงเรียน
3. ติดต่อผ่านผู้นำชุมชน	3. ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน
4. ขอความร่วมมือ	4. ผู้บริหารโรงเรียนมีลักษณะของความเป็นผู้นำและสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน
	5. สร้างความเข้าใจกับคนในชุมชน
	โรงเรียนวัดสมานกิจ
	1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
	2. ได้รับความเห็นชอบ
	3. ปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียน
	4. ดำเนินงานเป็นขั้น
	โรงเรียนบ้านนาโคบน และโรงเรียนจอมราช
	1. กำหนดแผนงานและ กิจกรรมต่าง ๆ
	2. ชี้แจงทำความเข้าใจ
	2.1 ประชาสัมพันธ์
	2.2 ติดต่อผ่านผู้นำชุมชน
	3. ขอความร่วมมือ

3.4.8 การคัดเลือกโรงเรียนและชุมชนเพื่อศึกษาต่อในระยะที่ 2 ผลจากการเปรียบเทียบความแตกต่างเชิงบริบท ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ใน 7 ประเด็นดังกล่าวแล้วข้างต้น คณะผู้วิจัยใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนและชุมชนที่จะนำกระบวนการ

พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมไปทดลองใช้ โดยมีเงื่อนไขว่าโรงเรียนทั้งสองโรงเรียนต้องเป็นในระดับการศึกษา เมื่อหาที่จะนำมาจัดหลักสูตรท้องถิ่นต้องแตกต่างกัน และมีบริบทของชุมชนที่มีความเข้มแข็งแตกต่างกันในบางประเด็น ผลปรากฏว่าโรงเรียนวัดสมานกิจและชุมชนท่ากระทุ่ม กับโรงเรียนบ้านนาโคบนและชุมชนนาโค ได้รับการคัดเลือกให้นำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมไปทดลองใช้เพื่อศึกษาต่อในระยาะที่ 2 ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนสองโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกับคนในระดับการศึกษา โดยโรงเรียนวัดสมานกิจ เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ในขณะที่โรงเรียนบ้านนาโคบนนั้น เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาโอกาสโดยเปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. โรงเรียนทั้งสองโรงเรียนมีศักยภาพและความต้องการเนื้อหาที่จะนำมาจัดหลักสูตรท้องถิ่นแตกต่างกัน โดยโรงเรียนวัดสมานกิจต้องการทำหลักสูตรท้องถิ่นในเนื้อหาที่เกี่ยวกับข้าวซ้อมมือซึ่งเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับทางด้านเกษตรกรรม เนื่องจากโรงเรียนเคยจัดทำโครงการข้าวซ้อมมือมาก่อนจึงมีโรงสีและอุปกรณ์การเกษตรที่จะให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงอยู่ภายในโรงเรียน และในชุมชนมีผู้รู้เกี่ยวกับการทำข้าวซ้อมมือหลายคน โดยผู้รู้เหล่านี้ยินดีมาให้ความรู้แก่นักเรียน รวมทั้งบางท่านยินดีให้นักเรียนไปใช้พื้นที่ของตนทดลองปลูกข้าว สำหรับโรงเรียนบ้านนาโคบนต้องการทำหลักสูตรท้องถิ่นในเนื้อหาที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมชาวไทพวนนคร เพราะผู้นำชุมชนและคนในชุมชนมีความต้องการอย่างแรงกล้า ที่จะอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมเก่าแก่ไว้สืบทอดให้กับลูกหลาน มีทุนรูนาวาสและทุนผู้ใหญ่ที่เห็นความสำคัญ มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น และยินดีที่จะถ่ายทอดให้กับชนรุ่นหลัง ชุมชนมีเครื่องดนตรีของชาวกระเหรี่ยง ประกอบกับโรงเรียนมีเทพเพลงกะเหรี่ยงและครูที่มีความรู้ในเรื่องการรำของชาวกระเหรี่ยง

3. โรงเรียนสองโรงเรียนมีบริบทของชุมชนที่มีความเข้มแข็งต่างกันบางประเด็น โดยโรงเรียนวัดสมานกิจตั้งอยู่ในชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า และผู้นำชุมชนทั้งท่านผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ต่างก็ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดี แต่มีปัญหาคือเรื่องศาสนาเสียสถิติ สำหรับโรงเรียนบ้านนาโคบนตั้งอยู่ในชุมชนที่ถาวรรวมตัวของผู้นำและชาวบ้านค่อนข้างเข้มแข็ง ดังจะเห็นได้จากการจัดประเพณีกินข้าวหลอ แต่ความพร้อมในเชิงเศรษฐกิจค่อนข้างด้อยกว่า แต่จุดแข็งคือผู้นำชุมชนมีจิตใจที่ต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมซึ่งมีอยู่ในระดับสูง

สำหรับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกอีก 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์ และโรงเรียนจอมราชันย์ มีเหตุผลดังนี้

1. โรงเรียนทั้งสองโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ในขณะที่ โรงเรียนส่วนใหญ่ ในประเทศไทยเป็นโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ดังนั้นผลที่ได้จากการนำกระบวนการพัฒนา

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเดินทางโดยเครื่องบินไปททของใช้ในโรงเรียนดังกล่าว จะไม่สามารถที่จะใช้เป็นแนวทางให้กับโรงเรียนส่วนใหญ่ของประเทศไทยได้

2. โรงเรียนจอมราชเป็นโรงเรียนที่ได้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่และเป็นโรงเรียนแกนนำโครงการเกษตรพอเพียงอยู่แล้ว

3. โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์เคยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะทำเหมืองเสริมประสิทธิภาพ โดยอาจปรับเนื้อหาและกิจกรรมมาก่อน ครูพอที่จะมีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ในขณะที่โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก 2 โรงเรียน ครูส่วนใหญ่ไม่เคยรับการอบรมในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและโรงเรียนไม่เคยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมาก่อน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาศึกษาภาพ ความต้องการเนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และแนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของชุมชนและโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกในจังหวัดวราวุฒิ คณะผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพของชุมชนและโรงเรียน

จากการศึกษาศักยภาพของชุมชนและโรงเรียนทั้ง 4 แห่ง พบว่า ชุมชนและโรงเรียนทั้ง 4 แห่ง มีศักยภาพเพียงพอที่จะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ในเนื้อหาดังกล่าวแล้วข้างต้น เนื่องจาก

1.1 การะผู้นำของชุมชนและโรงเรียน ชุมชนและโรงเรียนมีผู้นำอย่างเป็นทางการและ/หรือผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ ที่พร้อมจะสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ดังจะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและ/หรือไม่เป็นทางการ เป็นผู้ที่มีความสนใจ และให้การสนับสนุนด้านการศึกษา เป็นผู้ที่มีความสามารถ และได้รับการยอมรับกับมือจากคนในชุมชนเป็นศูนย์กลางจิตใจของคนในชุมชน มีความรู้สึกถึงในเรือของท้องถิ่น มีความรักและความผูกพันต่อท้องถิ่นและพยายามทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับชุมชน สำหรับผู้นำในโรงเรียนอย่างเป็นทางการเป็นผู้ที่มีพวามเป็นประชาธิปไตย ชอบรับฟังเหตุผลและเสียงส่วนใหญ่ ยินดีให้การสนับสนุนครูในโรงเรียนให้มีความก้าวหน้า มีความสามารถเพียงพอที่ยอมรับของผู้ได้บังคับบัญชา ให้ความใส่ใจต่อผู้ได้บังคับบัญชา เป็นที่ยอมรับนับถือของครูในโรงเรียน ส่วนผู้นำโรงเรียนอย่างไม่เป็นทางการเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์กับครูในโรงเรียนดี และมีความสามารถในการประสานสัมพันธ์ให้เกิดความร่วมมือของครูในการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งผู้นำในโรงเรียนอย่างไม่เป็นทางการนั้นต่างก็ยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ดังนั้นการที่ชุมชนและโรงเรียนมีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชนและในโรงเรียน และพร้อมที่จะสนับสนุนการจัดทำหลักสูตร

จึงมีความเป็นไปได้สูงที่จะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพราะผู้นำชุมชนและโรงเรียนสามารถที่จะชี้แจงให้คนในชุมชน และครูในโรงเรียนมองเห็นความสำคัญของการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นได้

1.2 ความพร้อมในเรื่องทรัพยากรของท้องถิ่น ชุมชนและโรงเรียนมีความพร้อมในเรื่องทรัพยากรของท้องถิ่น ทั้งทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ในชุมชนและโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่คันโพธิ์ มีผู้รู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น และประวัติความเป็นมาของเครื่องจักสานคันโพธิ์ ในชุมชนและโรงเรียนบ้านนาโคกบม มีผู้รู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วัฒนธรรมและประเพณีของชาวไทยตะนาวศรี ในชุมชนและโรงเรียนวัดสมานกิจ มีผู้รู้เกี่ยวกับการทำข้าวซ้อมมือ และการทำไว้นาสานผืน ในชุมชนและโรงเรียนจอมราช มีผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการเกษตรหลายคน และผู้รู้เหล่านั้นยินดีที่จะถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเรือสุกหลานต่อไป นอกจากนี้ชุมชนและโรงเรียนยังมีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ แหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมที่ไม่ไกลจากโรงเรียน สื่อวัสดุและอุปกรณ์ และแหล่งเงินสนับสนุน ถึงแม้ว่าบางโรงเรียนอาจจะขาดความพร้อมในเรื่องแหล่งเงินสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น แต่ไม่ได้เป็นอุปสรรคจนทำให้ไม่สามารถจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นได้ เพียงแต่ว่าผู้บริหารโรงเรียนควรจะต้องศึกษาหาแนวทางในการจัดหาแหล่งทุนสนับสนุนให้มากขึ้น

1.3 ความสุพร้อมในเชิงจิตใจของคนในชุมชนและบุคลากรในโรงเรียน นอกจากความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวที่เป็นรูปธรรมแล้ว ชุมชนและโรงเรียนยังมีความพร้อมในด้านนามธรรม คือ ความพร้อมในเชิงจิตใจที่จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เช่น ความภาคภูมิใจของตน ในชุมชนและโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่คันโพธิ์ตลอดศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเรื่องเครื่องจักสานหรือความภาคภูมิใจอย่างแรงกล้าในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกะเที๋ยงของคนในชุมชนนาโคก นอกจากนี้ บุคลากรในโรงเรียนยังมีความตื่นตัวเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษแห่งชาติ, 2542: 15) ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 27 วรรค 2 ว่า

ให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร, ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

1.4 ความสัมพันธ์ที่ดีของคนภายในชุมชน และบุคลากรภายในโรงเรียน ปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลกระทบต่อศักยภาพของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น คือ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ถ้าคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันดีก็จะส่งผลให้ชุมชนมีการร่วมแรงร่วมใจและสนับสนุนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จได้มากขึ้น จากผลการวิจัยพบว่า คนในชุมชนทั้ง 4 ชุมชนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ และร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี

นอกจากนั้น การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้น ความสัมพันธ์และความร่วมมือในการทำงานของบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง จากผลการวิจัยพบว่า บุคลากรภายในโรงเรียน 3 โรงเรียน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีเพียงโรงเรียนเดียวที่ครูส่วนใหญ่มีความขัดแย้งและแตกกันเป็นกลุ่มๆ แต่เวลาที่โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ครูส่วนใหญ่มักให้ความร่วมมือในการทำงาน เนื่องจากครูส่วนใหญ่ภายในโรงเรียนดังกล่าวคิดว่าเป็นหน้าที่ที่ครูต้องทำและมองเป็นประโยชน์ส่วนรวม ถ้าได้รับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครูภายในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันดี มีเพียงโรงเรียนเดียวที่ครูบางคนมีความรู้สึกในทางลบต่อผู้บริหาร ดังนั้น คณะผู้วิจัยคาดว่า โรงเรียนดังกล่าวจะไม่มีปัญหาในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

1.5 ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชน ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น คือ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชน ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนก็จะประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น ผลจากการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชนนั้นควรจะได้รับการปรับปรุง เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียน 2 โรงเรียน เป็นคนนอกชุมชน จึงมอบหมายให้ครูในโรงเรียนที่เป็นคนในชุมชนเป็นผู้ประสานงานกับชุมชน อีกโรงเรียนหนึ่งผู้บริหารที่จะเกษียณวัยตำแหน่งและเป็นคนนอกชุมชน การประสานสัมพันธ์จึงทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร ส่วนโรงเรียนสุดท้ายผู้บริหารโรงเรียนจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชนเฉพาะผู้ปกครองของนักเรียนที่มีปัญหาเท่านั้น ส่วนคนอื่น ๆ ในชุมชนจะไม่ค่อยได้มีความสัมพันธ์เท่าที่ควร ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระยะต่อไปนั้น ประเด็นเหล่านี้ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง

1.6 ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนและโรงเรียน ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นถ้าชุมชนและโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนก็จะประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น ผลจากการวิจัยพบว่า ชุมชนและโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันดี ให้ความช่วยเหลือและร่วมมือซึ่งกันและกันในการจัดกิจกรรมของชุมชนและกิจกรรมของโรงเรียน ดังนั้น การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือของคนในชุมชนทั้ง 4 แห่งนี้ จึงอยู่ในวิสัยที่จะจัดทำได้ อนึ่ง ถึงแม้ว่าผู้บริหารจะมีการประสานสัมพันธ์กับชุมชนไม่ได้เท่าที่ควร แต่ถ้าครูมีความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นอย่างดีก็จะทำให้ชุมชนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

2. เนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

การพิจารณาว่าโรงเรียนควรจะนำเนื้อหาใดมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้น นอกจากจะพิจารณาจากศักยภาพของชุมชนและโรงเรียนแล้ว คณะผู้วิจัยได้พิจารณาถึงความต้องการของคนในชุมชน

บุคลากรในโรงเรียน และนักเรียนด้วย ซึ่งความต้องการของคนดังกล่าวในเนื้อหาที่นำเสนอไว้ในตารางที่ 10 คณะผู้วิจัยเห็นว่ามาจากเหตุผลใหญ่ ๆ 2 ประการที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

2.1 ความต้องการคงความเป็นเอกลักษณ์

การที่คนในชุมชนและโรงเรียนชุมชนต้นโพธิ์มีความต้องการให้น้ำเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องจักสานต้นโพธิ์มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ในทำนองเดียวกับคนในชุมชนและโรงเรียนบ้านนาโคบอน ที่มีความต้องการให้น้ำเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม และประเพณีชาวไทยตะนาวศรีมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้น สะท้อนให้เห็นว่า คนในชุมชนและโรงเรียนต้องการคงความเป็นเอกลักษณ์ และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชุมชนไม่ให้สูญหายไป

2.2 ความต้องการคงความพอรู้รอดและ/หรือแก้ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน

การที่คนในชุมชนและโรงเรียนวัดสมานกิจต้องการนำเนื้อหาเกี่ยวกับการทำข้าวซ้อมมือ ไร่สวนหมัสม และการเลี้ยงนกกระต่ายมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเป็นกุศโลบายในการดึงนักเรียนให้ใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนให้มากที่สุด จะได้หลีกเลี่ยงจากยาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของคนในชุมชน ในขณะที่คนในชุมชนและโรงเรียนจสมราชมีความต้องการให้น้ำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนเกษตร ซึ่งประสบปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตตกต่ำ ดังนั้น จึงต้องการให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีความรู้เกี่ยวกับการเกษตรอย่างถูกต้อง ทันสมัย เพื่อจะได้นำความรู้ไปแก้ปัญหาของชุมชน และยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความต้องการของคนในชุมชนและโรงเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งเป็นผลจากความต้องการคงความพอรู้รอด และแก้ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน

3. แนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน

ผลจากการวิจัยพบว่า คนในชุมชนทั้ง 4 แห่ง มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนในลักษณะของการให้ความช่วยเหลือในเรื่องแรงงาน วัสดุสิ่งของ และเงินสนับสนุน แต่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนที่จะดำเนินการต่อไปนั้น จะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินการใช้หลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งจุดเน้นในลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 14) ที่กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 24 วรรค 6 ว่า “จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ” ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนที่จะ

ดำเนินการต่อไปในระยะที่ 2 ของโครงการวิจัยนั้น คนในชุมชนควรจะมีบทบาทให้มากขึ้นในทุกขั้นตอนของการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

ผลของการวิจัยในครั้งนี้ครูในโรงเรียนและคนในชุมชนได้กล่าวถึงแนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งสรุปได้ว่า โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับคณะกรรมการโรงเรียน โดยให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมทำ และร่วมวางแผนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ชลนวิบูลย์ให้ความคิดเห็นของคนในชุมชน ที่แจ้งทำความเข้าใจกับคนในชุมชน และขอความร่วมมือจากคนในชุมชน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540: 19) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน สรุปได้ว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ครบทุกขั้นตอน คือ นับตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการคิด การกำหนดปัญหาหรือความต้องการ การวางแผนและจัดทำโครงการ/กิจกรรม การปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรม การติดตามและประเมินผลโครงการ/กิจกรรม เพื่อให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้น และขั้นตอนสุดท้าย คือ การปรับปรุงโครงการ/กิจกรรมที่อาจจะต้องทำต่อไป

จากการที่คนในชุมชนและครูในโรงเรียนเสนอให้มีการเปิดโอกาสให้ผู้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมทำ และร่วมวางแผนกิจกรรมต่างๆ กับโรงเรียน อาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวทางการรวมกลุ่มบุคคลที่มีความสามารถและมีศักยภาพในท้องถิ่นให้มาทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนต่อไปได้ในอนาคตอันเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งควรเป็นแบบไปประสงค์ (Participation as an End) มากกว่าการมีส่วนร่วมแบบมรดก (Participation as a Means) แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับประพนธ์ ปิยวิทย์ (2534: 17) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมแบบไปประสงค์นั้นเน้นให้คนในชุมชนทำกิจกรรมร่วมกัน ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีความภาคภูมิใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนทำให้เกิดการพึ่งตนเองได้ในที่สุด เป็นการรวมกลุ่มบุคคลที่มีความสามารถและมีศักยภาพในกระบวนการแก้ปัญหา และร่วมทำกิจกรรมซึ่งมีความสำคัญยิ่งกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการกระทำนั้น แม้โครงการจะสิ้นสุดลงแล้วก็ตาม แต่การมีส่วนร่วมก็จะยังคงอยู่ตลอดไป ทำให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์อย่างถาวรและยั่งยืน แต่การมีส่วนร่วมแบบมรดกนั้น เน้นการนำทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่วางไว้ก่อนแล้ว

4. การเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่อยู่ในบริบทที่ต่างกัน

จากการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นต่าง ๆ ระหว่างโรงเรียนและชุมชนในบริบทใหม่ ซึ่งได้แก่โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่คันโพธิ์และชุมชนคันโพธิ์ โรงเรียนวัดสมานกิจและชุมชนท่ากระทุ่ม โรงเรียนบ้านนาโคบและชุมชนนาโค โรงเรียนจอมราชและชุมชนบ้านแต้ว กับโรงเรียนและ

ชุมชนในบริบทที่มีการเลี้ยงโคนมซึ่งได้แก่ โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพและชุมชนหนองโพ โรงเรียน วัดคลองกระเบื้องและชุมชนดอนกระเบื้องมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

4.1 ศักยภาพของชุมชน ในชุมชนที่มีบริบทการเลี้ยงโคนม 2 แห่งและชุมชนในบริบทใหม่ 4 แห่ง ถึงแม้ว่าจะมีความคล้ายกันในลักษณะที่ชุมชนดังกล่าวทั้งหมดเป็นสังคมเกษตรกรรม คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ยินดีให้การสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน มีผู้รู้ในชุมชนที่ยินดีให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน และมีแหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทั้งที่อยู่ในชุมชนและนอกชุมชนซึ่งไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก แต่ก็มีความแตกต่างกันในลักษณะจุดเด่นทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน

สำหรับลักษณะจุดเด่นทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนนั้น จะพบว่า ชุมชนหนองโพและชุมชนดอนกระเบื้องมีจุดเด่นในเรื่องการเลี้ยงโคนม ชุมชนบ้านแค้นมีจุดเด่นในเรื่องการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ชุมชนท่ากระทุ่มมีจุดเด่นในเรื่องการทำข้าวซ้อมมือและไร่นาสวนผสม ชุมชนคันโพธิ์มีจุดเด่นเรื่องการเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงเป็ด และมีจุดเด่นทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีเกี่ยวกับถือบวชการจักสานซึ่งสืบเนื่องมาจากประเพณีพื้นอาสารของชุมชน รวมทั้งประเพณีการละเล่นเก่าแก่ที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ชุมชนนาโคมีจุดเด่นในเรื่องทำไร่ทำโพตมีนสำปะหลัง และลิ้นปะลวด และมีจุดเด่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวไทยตระนาวศรี (กะเหรี่ยง) ที่ยังสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ให้ชนรุ่นหลัง

ส่วนในด้านฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชน จากผลงานวิจัยที่พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนหนองโพอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกับชุมชนคันโพธิ์ และฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนดอนกระเบื้องอยู่ในระดับค่อนข้างยากจนเช่นเดียวกับชุมชนท่ากระทุ่มและชุมชนบ้านแค้น ส่วนฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนนาโคอยู่ในระดับยากจน แต่ถ้าจะเปรียบเทียบฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่มีบริบทการเลี้ยงโคนมกับคนในชุมชนที่เป็นบริบทใหม่ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับเดียวกันแล้ว จะเห็นว่าคนในชุมชนหนองโพและชุมชนดอนกระเบื้องจะมีฐานะความเป็นอยู่ในระดับที่ดีกว่า เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพการเลี้ยงโคนม ชุมชนทั้งสองแห่งมีสหกรณ์โคนมหนองโพที่รับซื้อน้ำนม จึงทำให้คนในชุมชนมีตลาดรองรับซื้อสินค้าและรับเงินค่าน้ำนมทุก ๆ 2 สัปดาห์ ในขณะที่คนในชุมชนคันโพธิ์ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างลากกุ้งตามบ่อเลี้ยงกุ้งทำนกระแสมและรับจ้างในโรงงาน ซึ่งจะได้รับค่าจ้างที่แน่นอนเป็นรายวัน คนในชุมชนท่ากระทุ่มและชุมชนบ้านแค้นส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน และรับจ้าง จึงไม่ได้เงินจากการขายผลผลิตผลพวกข้าว ผลไม้ ฯลฯ ได้เร็วเหมือนผลผลิตของบ้านนา

สำหรับด้านความเข้มแข็งของชุมชน คณะผู้วิจัยเห็นว่าชุมชนหนองโพและชุมชนดอนกระเบื้องมีความเข้มแข็งกว่าชุมชนในบริบทใหม่ทั้ง 4 แห่ง ดังจะเห็นได้จาก 1) การมีองค์กรท้องถิ่นที่เข้มแข็งคือ สหกรณ์โคนมหนองโพ ซึ่งเป็นแหล่งวิทยากรที่ดี มีความเป็น

ฝึกฝนและเป็นองค์กรที่ทำให้สมาชิกซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในชุมชนหนองโพและชุมชน
คลองกระเบื้องมีรายได้ดีและมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เนื่องจากเป็นองค์กรที่อยู่ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ 2) การมีแหล่งวิทยาคารท้องถิ่นอื่นๆ ที่เข้มแข็ง เต็มใจให้ความช่วยเหลือ
และอยู่ไม่ไกลจากชุมชน เช่น ศูนย์วิจัยการผสมเทียมราชบุรี โรงพยาบาลสัตว์หนองโพ วิทยาลัย
เกษตรและเทคโนโลยีราชบุรี เป็นต้น 3) การมีผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
ที่ดี กล่าวคือ ถิ่นถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล มีความกระตือรือร้น ยินดีให้
ความร่วมมือช่วยเหลือโรงเรียน ส่วนผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ประธานและผู้จัดการ
สหกรณ์โคนมหนองโพฯ ยินดีให้ความร่วมมือช่วยเหลือโรงเรียนเช่นกัน และมีวิสัยทัศน์ที่ดี
พยายามแก้ไขปัญหาคอขวดและหาทางที่จะให้สมาชิกและคนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งคืนผลกำไร
ให้กับสมาชิกซึ่งเป็นคนในชุมชนทุกปี และ 4) การที่คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีว่าคนใน
ชุมชนของบริบทใหม่ทั้ง 4 ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับเดียวกัน

จากการที่ชุมชนหนองโพและชุมชนคลองกระเบื้องเป็นชุมชนที่เข้มแข็งดังเหตุผลที่
กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ชุมชนทั้งสองแห่งมีศักยภาพที่จะให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการจัดการ
ศึกษาของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นด้านเงินสนับสนุน ทุนการศึกษา แหล่งวิทยาคาร วัสดุอุปกรณ์
ต่างๆ ฯลฯ ได้ดีกว่าชุมชนในบริบทใหม่ทั้ง 4 แห่ง ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ
โรงเรียน 4 โรงเรียนชุมชนที่เป็นบริบทใหม่นี้อาจพบอุปสรรคมากกว่าในการดำเนินการต่อไป
ในระลอกที่ 2 ของโครงการวิจัยจึงควรมีการกระตุ้นและชี้แจงทำความเข้าใจกับองค์การบริหาร
ส่วนตำบลและคนในชุมชนที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน
เพื่อให้เห็นความจำเป็นและความสำคัญของการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น พร้อมทั้งให้ความร่วมมือและ
สนับสนุนมากขึ้น โดยอาจมีไต่ถามในรูปของเงินสนับสนุนอย่างชัดเจนเพราะอาจเป็นข้อจำกัดของ
ชุมชนนั้นๆ แต่อาจให้ความร่วมมือในรูปแบบอื่น ๆ เช่น เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน
เป็นแหล่งวิทยาคารให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลให้การพัฒนา
หลักสูตรท้องถิ่นในบริบทใหม่ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ความเข้มแข็ง
ของชุมชนอันเนื่องจากการมีผู้นำอย่างเป็นทางการที่เข้มแข็งนั้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้
เนื่องจากการโยกย้ายและสิ้นเปลี่ยนตำแหน่งของผู้นำดังกล่าว

4.2 ศักยภาพของโรงเรียน สำหรับโรงเรียนที่อยู่ในบริบทใหม่ 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนชุมชนวัด
ใหญ่ต้นโพธิ์ โรงเรียนวัดสมานกิจ โรงเรียนบ้านนาโคกน โรงเรียนจอมราช และโรงเรียนในบริบท
ที่มีการเลี้ยงโคนมอีก 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพและโรงเรียนวัดคลองกระเบื้อง พบว่า
โรงเรียนทั้ง 6 โรงเรียนมีความเหมือนและความแตกต่างกันในเรื่องศักยภาพของโรงเรียนดังนี้

โรงเรียนในบริบทใหม่ทั้ง 4 โรงเรียนมีครูที่เป็นคนท้องถิ่นเช่นเดียวกับโรงเรียนในบริบทที่มี
การเลี้ยงโคนม ยกเว้นโรงเรียนบ้านนาโคกนและโรงเรียนจอมราชที่ครูส่วนใหญ่ไม่ใช่คนท้องถิ่น
จึงต้องการย้ายไปสอนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้บ้านตน ส่วนด้านวิธีการสอนพบว่า ครูส่วนใหญ่ของ

โรงเรียนในบริบทใหม่ 3 ใน 4 โรงเรียนจะใช้วิธีการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางเช่นเดียวกับโรงเรียนในบริบทที่มีการเลือกโคเนมทั้งสองโรงเรียน สำหรับความรู้หรือประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนพบว่า ครูส่วนใหญ่ทั้ง 6 โรงเรียนมีความรู้หรือประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมาก่อนมากนักยกเว้นโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์ที่มีครูซึ่งเคยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะทำหนังสือเสริมประกอบการเรียน ในลักษณะการปรับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน โดยได้เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียนในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ และโรงเรียนวัดสมานกิจที่มีครูเพียงคนเดียวที่ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องถั่วทองมือในลักษณะการปรับรายละเอียดเนื้อหา และนำมาบูรณาการในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่า การดำเนินการต่อไปในระบอบที่ 2 ของโครงการวิจัยจึงควรจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมมือร่วมใจกันมากขึ้น สามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพได้

สำหรับการจัดครูเข้าสอน พบว่า โรงเรียนในบริบทใหม่ทั้ง 4 โรงเรียนทั้งที่จัดครูเข้าสอนตรงและไม่ตรงตามวุฒิการศึกษาเช่นเดียวกับโรงเรียนสองโรงเรียนในบริบทที่มีการเลือกโคเนมซึ่งในประเด็นนี้ การดำเนินการต่อไปในระบอบที่ 2 โรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการจัดครูเข้าสอนโดยคำนึงถึงความถนัดและความสนใจของครูผู้สอนเพื่อทำให้การสอนของครูในหลักสูตรท้องถิ่นมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียนพบว่า ในโรงเรียนทั้ง 6 โรงเรียนครูเกือบทุกโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกันทำงาน ยกเว้นโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์ที่ครูในโรงเรียนมีปัญหาขัดแย้งกันมานานแล้ว โดยมีทั้งปัญหาส่วนตัวที่มีระบบเครือข่ายเข้ามาเกี่ยวข้องและปัญหาเกี่ยวกับการทำงานในโรงเรียน ซึ่งในประเด็นนี้อาจทำให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์มีปัญหาและอุปสรรคมากกว่าโรงเรียนอื่นๆ คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรดำเนินการต่อไปในระบอบที่ 2 ของโครงการวิจัยควรมีการทำความเข้าใจกับครูในโรงเรียนเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและความร่วมมือของครูในโรงเรียนที่ต้องช่วยกันจัดทำ ประกอบกับการทำความเข้าใจและขอแรงสนับสนุนส่งเสริมจากผู้บริหารโรงเรียน เพื่อจะได้แก้ไขปัญหานี้ได้ในระดับหนึ่ง

ส่วนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครูกับคนในชุมชน พบว่า ครูในโรงเรียนทั้งสองโรงเรียนที่มีบริบทการเลือกโคเนมจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชนเนื่องจากครูส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นเช่นเดียวกับครูในโรงเรียนที่เป็นบริบทใหม่ 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์และโรงเรียน

วัดสมานกิจ ส่วนในโรงเรียนบ้านนาโคบนและโรงเรียนจอมราชพนา ครูมีความสัมพันธ์ไม่ค่อยแน่นแฟ้นกับคนในชุมชนเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่ใช่คนท้องถิ่น ดังนั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินวิจัยในระยะที่ 2 ต่อไปนี้ ครูในโรงเรียนบ้านนาโคบนและโรงเรียนจอมราชพนาสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนให้มากขึ้น และคณะผู้วิจัยจะต้องเตรียมจัดเวทีให้ครูและคนในชุมชนได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันให้มากขึ้นด้วย

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับคนในชุมชน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในบริบทการเลี้ยงโคนมมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชนเนื่องจากเป็นคนในท้องถิ่น แต่ผู้บริหารโรงเรียนในบริบทใหม่ทั้ง 4 โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อย ซึ่งส่วนมากเป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารโรงเรียนไม่ใช่คนในท้องถิ่นและไม่ได้พักอยู่ในชุมชน ดังจะเห็นได้จากผู้บริหารโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์ไม่ใช่คนในท้องถิ่นจึงไม่ค่อยไปร่วมงานของชุมชน มักชอบให้เป็นหน้าที่ของครูในโรงเรียนที่จะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนวัดสมานกิจไม่ใช่คนในท้องถิ่นเช่นกันและไม่ได้พักอยู่ในชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนบ้านนาโคบนซึ่งย้ายมารับตำแหน่งไม่ใช่คนท้องถิ่นและพักอยู่นอกชุมชนจึงมีการพบปะกับคนในชุมชนน้อย สำหรับผู้บริหารโรงเรียนจอมราชพนา จะมีความสัมพันธ์ที่เฉพาะกับผู้ปกครองนักเรียนที่มีปัญหา เป็นคนพูดตรง จึงสร้างความไม่พอใจให้กับคนในชุมชนบางคน

ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับคนในชุมชน คณะผู้วิจัยเห็นว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมประสบความสำเร็จอย่างมาก ดังที่ปรากฏผลในงานวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม: กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี” (บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ, 2543) เพราะปัจจัยนี้จะทำให้ชุมชนยินดีและให้การสนับสนุนของโรงเรียนอย่างเต็มที่และเต็มใจในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนนั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่าหากผู้บริหารโรงเรียนมิใช่เป็นคนท้องถิ่น แต่ได้พักอาศัยอยู่ในชุมชนก็อาจช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับคนในชุมชนดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากได้ใกล้ชิดกับคนในชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีภาวะผู้นำที่ดีจนเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์ดี และรู้จักใช้จิตวิทยาในการสื่อสารพูดคุยทำความเข้าใจกับคนในชุมชน ซึ่งจะช่วยทำให้ผู้บริหารโรงเรียนกับคนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม หากความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับคนในชุมชนไม่สามารถทำให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ได้ คณะผู้วิจัยเห็นว่า คณะครูในโรงเรียนก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และช่วยเหลือโรงเรียนได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากครูส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นและเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างดีอยู่แล้ว นอกจากนี้คณะผู้วิจัยเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชนนั้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นหรือลดน้อยลง เนื่องจากการโยกย้ายตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียน

4.3 เนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น จากการศึกษาข้อค้นพบเกี่ยวกับเนื้อหาที่นำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนที่อยู่ในบริบทใหม่ และโรงเรียนที่อยู่ในบริบทของการเลี้ยงโคนม คณะผู้วิจัยเห็นว่าการเลือกเนื้อหาดังกล่าวมาจากเหตุผลใหญ่ ๆ 2 ประการคือ

4.3.1 ศักยภาพของชุมชนและโรงเรียน โรงเรียนทั้ง 8 โรงเรียนมีศักยภาพเพียงพอที่จะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในเนื้อหาที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นด้านภาวะผู้นำของชุมชนและโรงเรียน ความพร้อมในด้านทรัพยากรของท้องถิ่น ความพร้อมในเชิงจิตใจของคนในชุมชนและบุคลากรในโรงเรียน ความสัมพันธ์ที่ดีของคนภายในชุมชน ความสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรภายในโรงเรียน และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4.3.2 ความต้องการของคนในชุมชนและบุคลากรในโรงเรียน โรงเรียนทั้ง 8 โรงเรียนเลือกเนื้อหาที่นำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมาจากความต้องการของคนในชุมชนและ/หรือบุคลากรในโรงเรียน แต่หากพิจารณาถึงความต้องการของโรงเรียนและชุมชนที่อยู่ในบริบทใหม่กับโรงเรียนและชุมชนที่อยู่ในบริบทของการเลี้ยงโคนมแล้ว คณะผู้วิจัยเห็นว่ามีความต้องการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ โรงเรียนและชุมชนในบริบทใหม่ทั้ง 4 แห่งเลือกเนื้อหาที่จะนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากมีความต้องการคงความเป็นเอกลักษณ์และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนไม่ให้สูญหาย และความต้องการคงความสมบูรณ์และแก้ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน ดังที่ได้อภิปรายแล้วในข้อ 2 แต่สำหรับชุมชนในบริบทที่มีการเลี้ยงโคนมนั้น คนในชุมชนหันตัวที่โรงเรียนจัดสอนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมแก่นักเรียน เนื่องจากมีความต้องการเสริมหรือพัฒนางานอาชีพในท้องถิ่นและปลูกฝังเจตคติที่ดีต่ออาชีพการเลี้ยงโคนมแก่ชนรุ่นหลัง ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยที่พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม นักวิชาการ/วิทยากรท้องถิ่น ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้นำชุมชน และผู้แทนองค์กรท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นว่าการสอนวิชาการเลี้ยงโคนมมีผลดีกับชุมชน เนื่องจากนักเรียนที่เรียนวิชานี้แล้วอาจจะประกอบอาชีพโคนมมากขึ้นในอนาคตแทนที่จะมุ่งหางานอื่นทำในเมือง และส่วนใหญ่ต้องการให้นักเรียนมีความรู้และสนใจอาชีพการเลี้ยงโคนมซึ่งเป็นอาชีพท้องถิ่นมากขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพการเลี้ยงโคนม

4.4 แนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จากการศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชนที่อยู่ในบริบทใหม่ทั้ง 4 แห่งเกี่ยวกับแนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนพบว่า โรงเรียนและชุมชนที่มีบริบทของการเลี้ยงโคนมได้ปฏิบัติสอดคล้องกับแนวทางบางอย่างที่ได้นำเสนอโดยบุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชนที่อยู่ในบริบทใหม่ทั้ง 4 แห่ง แนวทางดังกล่าวได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การชี้แจงทำความเข้าใจกับคนในชุมชน การประชาสัมพันธ์ และการขอความร่วมมือโดยติดต่อผ่านผู้นำชุมชน

อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางอื่น ๆ ที่บุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชนที่อยู่
อยู่ในบริบทใหม่ได้นำเสนอออกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีแนวทางที่ควรนำมากิจพิจารณา
และปฏิบัติในการดำเนินงานระยะที่ 2 ของโครงการวิจัย เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมใน
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ แนวทางดังกล่าวได้แก่
การเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับคณะกรรมการโรงเรียน การยอมรับฟังความคิดเห็นของ
คนในชุมชน การผู้นำที่ดีและการสร้างศรัทธาต่อชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน การให้บทบาท
เชิงรุกโดยโรงเรียนเป็นฝ่ายริเริ่มความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนก่อนและไม่รอให้ชุมชนเข้ามาหา
โรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว ควรมีการกำหนดแผนงานและกิจกรรมต่าง ๆ ให้ชัดเจนและแจ้งให้คนใน
ชุมชนทราบวันเวลาที่ต้องการความช่วยเหลือล่วงหน้าเพื่อการเตรียมตัวให้พร้อม

4.5 การคัดเลือกโรงเรียนและชุมชน ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นต่างๆ ระหว่าง
โรงเรียนและชุมชนในบริบทที่ไม่ใช่การเลี้ยงโคนมพบว่า โรงเรียนวัดสมานกิจและชุมชนท่ากระทุ่ม
กับโรงเรียนบ้านนาโคบนและชุมชนนาโค ได้รับการคัดเลือกให้นำมากระบวนกรพัฒนหลักสูตร
ท้องถิ่นไปทดลองใช้ในระยะที่ 2 เพื่อตอบคำถามว่าในบริบทของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง
ต่างกันนั้น การสร้างหลักสูตรระบบบริหารจัดการโรงเรียนที่ดีที่จะทำให้กระบวนการพัฒนหลักสูตร
ท้องถิ่นเรื่อง การเลี้ยงโคนมสามารถนำไปใช้ได้กับตัวระดับการศึกษาและตัวเนื้อหาเนื้อหาจะต้องทำ
อย่างไร และต่างกันหรือไม่ในบริบทของชุมชนที่แตกต่างกัน ควรมีการปรับปรุงในจุดใดบ้าง
อย่างไร และการปรับนั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยเงื่อนไขอะไรบ้าง การที่โรงเรียนและชุมชนทั้งสองแห่ง
ได้รับการคัดเลือก เนื่องจากโรงเรียนและชุมชนทั้งสองแห่งนั้นมีศักยภาพที่จะจัดหลักสูตรท้องถิ่น
ให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและชุมชนได้ และมีลักษณะสอดคล้องกับเงื่อนไขที่
ต้องการศึกษาต่อในระยะที่ 3 คือ โรงเรียนสองโรงเรียน จัดการเรียนการสอนกันคนละระดับ
การศึกษาโดยโรงเรียนวัดสมานกิจจัดการศึกษาสูงสุดถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในขณะที่โรงเรียน
บ้านนาโคบนเป็นโรงเรียนขยายโอกาส จัดการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื้อหาที่
โรงเรียนและชุมชนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า สมควรมานำหลักสูตรท้องถิ่นที่แตกต่างกัน
โดยโรงเรียนวัดสมานกิจและชุมชนท่ากระทุ่มเห็นควาเ็นว่า เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
ข้าวซ้อมมือ มาจัดหลักสูตรท้องถิ่น ในขณะที่โรงเรียนบ้านนาโคบนและชุมชนนาโคเห็นการให้
นำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตระนาวศรีมาจัดหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้
บริบทของโรงเรียนและชุมชนทั้งสองแห่ง มีความเข้มแข็งต่างกันในบางประเด็น เช่น ในประเด็น
ของเศรษฐกิจของคนในชุมชน ชุมชนท่ากระทุ่มจะมีเศรษฐกิจที่เหนือกว่า ในขณะที่คนในชุมชน
นาโคส่วนใหญ่มีฐานะยากจนมากกว่า แต่จุดเด่นประการหนึ่งของชุมชนนาโคก็คือ คนในชุมชนมี
ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตระนาวศรี สำหรับชุมชน
ท่ากระทุ่มนั้นจะมีปัญหาเรื่องยาเสพติดค่อนข้างมาก แต่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่ตระหนักถึง
ปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างดีและพร้อมที่จะดำเนินการป้องกันและแก้ไข ความแตกต่างอีกประการ
หนึ่งคือ ครูในโรงเรียนวัดสมานกิจส่วนใหญ่เป็นคณในท้องถิ่น ในขณะที่ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียน

บ้านนาโคบนไม้ไผ่คนในท้องถิ่น นอกจากนั้นโรงเรียนทั้งสองโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของประเทศ คือ โรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ดังนั้นผลการวิจัยที่จะเกิดขึ้นในระยะที่ 2 นั้น จะทำให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนและเป็นแนวทางให้กับโรงเรียนส่วนใหญ่ในประเทศไทย ได้นำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การเลี้ยงโคนมไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 29 ที่กำหนดไว้ว่า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 15-16)

ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

เนื่องจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงโคนมนี้มีจุดเน้นในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยโรงเรียนและท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของชุมชนต่อการศึกษา ความสำคัญของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน ครูหรือผู้บริหารโรงเรียนที่แจ้งทำความเข้าใจกับคนในชุมชน โดยอธิบายให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และชี้แจงให้คนในชุมชนเข้าใจอย่างชัดเจนว่าโรงเรียนต้องการอะไรและจะให้คนในชุมชนทำอะไรบ้าง นอกจากนั้นในขั้นต้นของการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้นั้น ยังเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยเน้นการพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียนให้มีทักษะการแสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ มีความรับผิดชอบ ความดีศรีเริ่มสร้างสรรค์ การกล้าแสดงออก และมีนิสัยรักการทำงาน นอกจากนั้นยังเน้นการสอนแบบบูรณาการ มีการใช้การประเมินเพิ่มผลงาน และการกำหนดเกณฑ์การประเมิน (บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ, 2543: 5) ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว สอดคล้องกับข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 30 ที่กำหนดไว้ว่า "ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 16) และมาตรา 26 ที่กำหนดไว้ว่า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 14)

ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบความรู้ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาศึกษาภาพ ความต้องการ เนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และแนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของชุมชนและโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกในจังหวัดราชบุรี คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงโคชน ไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนดังต่อไปนี้

1.1 โรงเรียนวัดสนามกิจ ควรจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ การทำข้าวซ้อมมือ การทำไร่สวนผสม การเลี้ยงนกกระทา

1.2 โรงเรียนบ้านนาโคก ควรจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ วัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวไทยตะนาวศรี ประเพณีวัฒนธรรมของชาวไทยตะนาวศรี

2. โรงเรียนควรจะเน้นกระบวนการทำงานเป็นทีม และให้บุคลากรทั้งหมดในโรงเรียนมีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Whole School Approach) ไม่ใช่ครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้นที่จะเป็นผู้รับผิดชอบ โดยโรงเรียนควรจะที่แจ้งให้ครูทั้งโรงเรียนให้มีความเข้าใจร่วมกันอย่างชัดเจนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้วิธีการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3. โรงเรียนควรจะกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่า โรงเรียนจะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในขอบเขตแค่ไหน จะจัดทำเพื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนโดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน หรือเพื่อต้องการจัดทำเป็นธุรกิจเพื่อหารายได้โดยมีเป้าหมายว่าส่งขายในท้องตลาด เนื่องจากเป้าหมายในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นจะเป็นตัวกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน

4. โรงเรียนควรจะจัดการสอนให้เอื้อต่อการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ในบางสัปดาห์โรงเรียนอาจจะต้องพานักเรียนออกไปศึกษาในชุมชน เพื่อศึกษาจากสภาพความเป็นจริง ซึ่งการพานักเรียนไปศึกษา

นอกสถานที่นั้นต้องใช้เวลาดิตต่อกันประมาณ 2-3 ชั่วโมง ดังนั้น ในการจัดตารางสอนโรงเรียน จะต้องคำนึงถึงประเด็นนี้ด้วย

5. โรงเรียนควรจะมีการประสานงานกับวิทยากร หรือผู้รู้ในชุมชนล่วงหน้ากับคนที่จะมี การเรียนการสอน เพื่อชี้แจงให้วิทยากรเข้าใจอย่างชัดเจนในจุดมุ่งหมายของการสอน และ ช่วยชี้แจงเพิ่มเติมในกรณีที่มีนักเรียนยังไม่เข้าใจไม่ชัดเจน เนื่องจากผู้รู้ในชุมชนบางท่านไม่มี ประสบการณ์ในการสอนหรือการถ่ายทอดความรู้มาก่อน

6. โรงเรียนควรจะต้องจัดครูเข้าสอนในวิชาที่นำมาจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น โดยคำนึงถึง ความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความสมัครใจของครูผู้สอน

7. โรงเรียนควรมีการประสานสัมพันธ์การจัดหลักสูตรท้องถิ่นให้คนในชุมชนหรือ ผู้ปกครองทราบโดยใช่วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและขอความร่วมมือจากคนใน ชุมชน

8. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชน โดยเฉพาะกรรมการโรงเรียน วิทยากร หรือ ผู้รู้ในชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมวางแผนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการจัด การเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มดำเนินการ

9. โรงเรียนควรได้รับบทบาทเชิงรุก โดยบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้ริเริ่มในการประสาน สัมพันธ์กับคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนควรประสานสัมพันธ์กับคนในชุมชนให้ มากขึ้น เนื่องจากบางโรงเรียนผู้บริหารยังค่อนข้างห่างเหินโดยปล่อยให้เป็นที่รองครูที่เป็น คนในท้องถิ่น

10. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี และคณะผู้วิจัย ควรจะได้มีการพัฒนาครู และศึกษานิเทศก์ โดยจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การจัดกาเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น การสอนแบบบูรณาการ การสอนแบบร่วมมือ การวัด และการประเมินผลที่ใช้วิธีการอย่างหลากหลาย เช่น การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) การกำหนดเกณฑ์การประเมิน (Rubric Assessment) เป็นต้น

11. ศึกษาวิเคราะห์ควมมีเทศและคิดตามผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการจัด การเรียนการสอนให้แก่บุคลากรในโรงเรียนเดือนละ 2 ครั้ง ตามข้อตกลงร่วมกันในการประชุม ระหว่างคณะผู้วิจัย ผู้อำนวยการการประถมศึกษาแห่งชาติ ศึกษาพิเศษจังหวัด และศึกษานิเทศก์ อำเภอ ไนวันที่ 6 มิถุนายน 2543 ณ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

12. ผู้นำท้องถิ่นควรมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชนเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ของชุมชนต่อการศึกษา และความสำคัญของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน

13. คนในชุมชนควรให้ความร่วมมือและสนับสนุนในทุกด้าน โดยไม่เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนเป็นภาระหน้าที่ของโรงเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว

14. คณะครูจึงจะต้องเตรียมการที่จะจัดเวทีให้กับผู้บริหารโรงเรียน ครู และคนในชุมชน ได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันให้มากขึ้น

15. โรงเรียนและคณะผู้วิจัยควรจะได้มีการกระตุ้นและชี้แจงให้องค์การบริหารส่วนตำบล และคนในชุมชนที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้นองเห็นความสำคัญของการจัดหลักสูตรท้องถิ่นพร้อมทั้งให้ความร่วมมือและการสนับสนุนให้มากขึ้น

16. โรงเรียนควรมีการกำหนดแผนงานและกิจกรรมต่าง ๆ ให้ชัดเจน เพื่อที่จะได้แจ้งให้คนในชุมชนทราบล่วงหน้าจะได้จัดสรรเวลามาให้ความร่วมมือได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. 2542. โครงการภายใต้มาตรการเพิ่มการใช้จำยภาครัฐเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจงบประมาณปี พ.ศ. 2542 – 2543 (เอกสารแผ่นพับ).
- กรมวิชาการ. 2534. สภาพความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีวระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
2535. รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะการจัดทำรายวิชาที่เหมาะสมกับท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
2536. คู่มือการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การค้ำของคุรุสภา.
2539. คู่มือปัญหาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว.
2540. คู่มือการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- กิตติพงศ์ สิริสูตร. 2537. การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จอมราช, โรงเรียน. 2542ก. แผนปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2542. ราชบุรี : โรงเรียนจอมราช.

จอมราช, โรงเรียน. 2542๕. สรรพคุณโรงเรียน (SCHOOL CHARTER) ฉบับที่ 1 ปีการศึกษา 2542-2544. ราชบุรี : โรงเรียนจอมราช.

จิราภรณ์ ศรีสมุทร. 2530. ปัญหาและความต้องการในการจัดเนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มการอ่านและพื้นฐานอาชีพ แขนงงานเลือก จังหวัดอำนาจเจริญ, กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยพัฒนศึกษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539. การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.

_____. 2543. "กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน". ประมวลบทความนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชูชาติ พ่วงสมจิตร. 2540. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ. 2535. ระบบวิธีทางวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพาณิชย์.

บุญเรือง ขจรศิลป์ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ และอวิช เสียงอื้อชา. 2540. รายงานการวิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหา และความต้องการของชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ผู้สอน และนักเรียน/นักศึกษาในอำเภอโพธารามเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่เอื้อต่อการพัฒนา การเล็งเห็น. (เอกสารอัดสำเนา)

_____. 2543. รายงานการวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อ การพัฒนาการเล็งเห็น : กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี. ร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. (เอกสารอัดสำเนา)

ประพนธ์ ปิยะรัตน์. 2534. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต.
นครปฐม : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา.

ประเวศ วะสี. 2537. ยุทธศาสตร์ทางปัญญาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.

พันธุ์ทิพย์ วามสุข. 2540. การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร : พี.เอ.ดีฟวิง
จำกัด.

เพ็ญจันทร์ ธรรมิการส. 2536. สภาพและปัญหาของการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนร่วมพัฒนา
การใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาณี วงษ์เอก. 2533. "วิธีการศึกษามบบการจัดสถานกลุ่ม" หน้า 398-414. ใน บุญจา
ชอติสำเนียง นลิตศักดิ์ บุญมา ศิริวิทย์ และ วาทีณี บุญชะลิกษ์ (บรรณาธิการ)
การศึกษามบคุณภาพ : เทคนิคการวิจัยภาคสนาม. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากร
และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

นงทิศา ชนะสิทธิ์. 2539. การศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ
โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัตนวิมล จุฬาภ. 2539. การศึกษาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการงาน
และพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
ศรีสะเกษ. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2530. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.

- รุ่งฟ้า จิรัญวงศ์. 2535. การศึกษาความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลิ้น สาขยศ และคังคณา สาขยศ. 2536. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทศึกษาพรจำกัด.
- ลิตดาวัลย์ โพธิ์สุวรรณ. 2540. สภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้ที่อยู่ในสถานศึกษา และชุมชนในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการเลือกโครงของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วราภรณ์ บางเอียง. 2534. สภาพและปัญหาการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร ไชยศิลป์. 2536. การสำรวจการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2527. พัฒนาหลักสูตรและการสอน : มีติใหม่. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิรุณ ปันหวณิช. 2543. "อนาคตของหลักสูตรท้องถิ่นจะไปทางไหน?" สานปฏิรูป 3 (27) : 16-23.

- ศิริชัย อนันตผล. 2534. สภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ป๋วยยวโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัจด์ สุทรานันท์. 2532. พื้นฐานและหลักการพัฒนหลักสูตร. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม .
- สวัสดิ์ จงกล. 2528. "แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระงานและพื้นฐานอาชีพ". เอกสารการสนทนากลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ หน้าที่ 1 และ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) กรุงเทพมหานคร: อรรถพลการพิมพ์.
- สุนทร มุณินทร์ชัย. 2518. "การปรับหลักสูตรให้เข้ากับท้องถิ่น", น. 3. เอกสารบรรยายในการสัมมนานักพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. 2-16 ธันวาคม 2518. (เอกสารอัดสำเนา)
- สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมิทธการ. 2530. การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนาแนวความคิดและวิธีการ. กรุงเทพมหานคร : โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุรางค์ จันทวานิช. 2540. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมิตร คุณานุภร. 2523. หลักสูตรและการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเต้ม. 2542. บรรยายสรุปประจำปี 2542. ราชบุรี : องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเต้ม.

อมรา พงศาพิชญ์. 2537. "ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ" หน้า 11-28 ใน อุทัย คุณยเกษม (บรรณาธิการ) คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักยุทธการพิมพ์.

อรสา ปราชญ์นคร. 2526. หลักสูตรและแบบเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช.

อังกุล สมตะเนย์. 2535. สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Morgan, D. L. 1988. Focus Groups as Qualitative Research. Newbury Park, California : SAGE Publications.

ภาคผนวก

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์คนในชุมชน
2. แบบสัมภาษณ์บุคลากรในโรงเรียน
3. แบบสอบถามนักเรียน

แบบสัมภาษณ์คนในชุมชน

วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

สถานที่.....

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
3. อายุ.....ปี
4. ระดับการศึกษาสูงสุด ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ ปว.ช.
☐ ปว.ส. ☐ อนุปริญญา
☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
5. ท่านมีอาชีพหลักอะไร ท่านทำกี่ปีแล้ว รายได้ต่อเดือนประมาณเท่าไร
6. ท่านมีอาชีพรองอะไร ท่านทำกี่ปีแล้ว รายได้ต่อเดือนประมาณเท่าไร
7. ท่านมีบุตรหลานเรียนอยู่ในโรงเรียนนี้หรือไม่ ถ้ามี กำลังเรียนอยู่ชั้นใด
8. ท่านมีตำแหน่งหรือมีบทบาทหน้าที่ในชุมชน/ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือไม่ อย่างไร
9. ท่านมีบทบาทหน้าที่ในโรงเรียน/ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
10. ท่านมีความสามารถหรือความสนใจพิเศษอะไรบ้าง
11. ท่านเป็นคนในท้องถิ่นหรือไม่ ถ้าใช่ ท่านคิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่นหรือไม่ เพราะเหตุใด ถ้าไม่ใช่
 คนในท้องถิ่น ท่านย้ายมาจากไหน เพราะเหตุใดจึงย้ายมาอยู่ที่นี่
12. ประวัติความเป็นมาของชุมชนเป็นอย่างไร
13. คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพหลักอะไร มีอาชีพรองอะไร ส่วนใหญ่มีฐานะเป็นอย่างไร
 (รวย / ปานกลาง / จน) ชุมชนนี้มีปัญหาทางเศรษฐกิจอะไรบ้าง
14. ลักษณะครอบครัวของท่านในชุมชนนี้เป็นอย่างไร (เป็นครอบครัวเดี่ยว/แต่งงานแล้วแยกกันอยู่กัน
 พ่อแม่, เป็นครอบครัวขยาย/แต่งงานแล้วอยู่รวมกันกับพ่อแม่)
15. คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร (เครือญาติ/ต่างคนต่างอยู่ ฯลฯ)
16. ลักษณะของเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณีเป็นอย่างไร
17. ลักษณะการใช้เวลาว่างของคนในชุมชนเป็นอย่างไร
18. ชุมชนมีปัญหาทางสังคมอะไรบ้าง
19. ชุมชนมีลักษณะเด่นอะไรบ้าง (ศิลปะ ฯลฯ)
20. ผู้รู้/คนที่ชุมชนยอมรับว่าเก่งมีหรือไม่ คือใคร และเป็นที่ยอมรับในเรื่องใด ท่านเหล่านั้นมี
 ส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

21. ทรัพยากรในชุมชนที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนได้มีอะไรบ้าง
(ทรัพยากรธรรมชาติ/บุคคล/มนุษย์สัมพันธ์) และนำมาใช้ประโยชน์อย่างไร
22. การนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร
23. ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการได้แก่ใครบ้าง มีลักษณะภาวะผู้นำอย่างไร เป็นที่ยอมรับของชุมชนหรือไม่ มีบทบาทต่อการจัดการศึกษาหรือไม่ อย่างไร
24. ผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการมีหรือไม่ ได้แก่ใครบ้าง ทำไมจึงเป็นที่ยอมรับของชุมชน มีบทบาทต่อการจัดการศึกษาหรือไม่ อย่างไร
25. คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การแก้ไขหรือป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือไม่ อย่างไร มีปัญหาการให้ส่วนร่วมดังกล่าวยังหรือไม่ อย่างไร
26. คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การแก้ไขหรือป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร มีปัญหาการให้ส่วนร่วมดังกล่าวยังหรือไม่ อย่างไร
27. เมื่อชุมชนมีกิจกรรม โรงเรียนเข้ามามีบทบาทหรือให้ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชนหรือไม่ อย่างไร มีปัญหาหรือไม่ อย่างไร
28. สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นไปตามความต้องการของชุมชนหรือไม่ อย่างไร
29. ท่านต้องการให้โรงเรียนสอนเนื้อหาหรือเรื่องอื่น ๆ เพิ่มเติมจากที่นักเรียนเรียนอยู่แล้วหรือไม่ ถ้ามีโรงเรียนควรจะสอนเพิ่มเติมในเนื้อหาหรือเรื่องอะไร เพื่ออะไร
30. ถ้าโรงเรียนจะสอนเพิ่มเติมในเรื่องที่ท่านหรือชุมชนต้องการแก่นักเรียน ชุมชนของท่านมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวหรือไม่ คือใคร
31. ท่านคิดว่าบุคคลดังกล่าวจะให้ส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
32. ชุมชนของท่านมีแหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนอกชั้นเรียนที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในเรื่องที่ท่านหรือชุมชนต้องการให้สอนเพิ่มเติมแก่นักเรียนหรือไม่ ถ้ามี ได้แก่แหล่งใด ถ้าไม่มี ท่านคิดว่าจะมีวิธีการดำเนินการอย่างไรเพื่อให้นักเรียนมีแหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม
33. ท่านคิดว่าคนในชุมชนของท่านคนใดที่สามารถให้การสนับสนุนในการนำเรื่องที่ท่านหรือชุมชนต้องการให้สอนเพิ่มเติมแก่นักเรียนได้ และให้การสนับสนุนอย่างไร
34. ท่านคิดว่าท่านสามารถสนับสนุนในการนำเรื่องที่ท่านหรือชุมชนต้องการให้สอนเพิ่มเติมแก่นักเรียนหรือไม่ ในด้านใด วิธีใด
35. ท่านคิดว่าชุมชนสามารถเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอย่างไร
36. ถ้าโรงเรียนต้องการความร่วมมือจากชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน ท่านคิดว่าโรงเรียนควรทำอย่างไร

แบบสัมภาษณ์บุคลากรในโรงเรียน

วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

สถานที่.....

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. ตำแหน่ง.....
3. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
4. อายุ.....ปี อาชีพ.....ปี
5. วุฒิการศึกษาสูงสุด ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ ป.ว.ส.
☐ ป.ว.ส. ☐ อนุปริญญา
☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
6. ท่านมีอาชีพหรือหรือไม่ ถ้ามี ท่านทำอาชีพอะไร ท่านทำกี่ปีแล้ว รายได้ต่อเดือนประมาณเท่าไร
7. ท่านเป็นคนในท้องถิ่นหรือไม่ ถ้าใช่ ท่านคิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่นหรือไม่ เพราะเหตุใด ถ้าไม่ใช่ คนในท้องถิ่น ท่านย้ายมาจากไหน เพราะเหตุใดจึงย้ายมาอยู่ที่นี่
8. ท่านพักอยู่ที่ใด (บ้านพักครูในโรงเรียน ฯลฯ)
9. ประวัติความเป็นมาของชุมชนเป็นอย่างไร
10. คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพหลักอะไร มีอาชีพรองอะไร ส่วนใหญ่มีฐานะเป็นอย่างไร (รวย / ปานกลาง / จน) ชุมชนมีปัญหาทางเศรษฐกิจอะไรบ้าง
11. ลักษณะครอบครัวของคนในชุมชนนี้เป็นอย่างไร (เป็นครอบครัวเดี่ยว/แต่งงานแล้วแยกกันอยู่กับพ่อแม่, เป็นครอบครัวขยาย/แต่งงานแล้วอยู่รวมกันกับพ่อแม่)
12. คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร (เครือญาติ/ต่างคนต่างอยู่ ฯลฯ)
13. ลักษณะของเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ชนบวชนเมืองประเพณีเป็นอย่างไร
14. ลักษณะการใช้เวลาว่างของคนในชุมชนเป็นอย่างไร
15. ชุมชนมีปัญหาทางสังคมอะไรบ้าง
16. ชุมชนมีลักษณะเด่นอะไรบ้าง (ศิลปะ ฯลฯ)
17. ผู้รู้/คนในชุมชนยอมรับว่าเก่งมีหรือไม่ คือใคร และเป็นที่ยอมรับในเรื่องใด ท่านเหล่านั้นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร
18. ทรัพยากรในชุมชนที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนได้มีอะไรบ้าง (ทรัพยากรธรรมชาติ/บุคคล/มนุษย์สร้างขึ้น) และนำมาใช้ประโยชน์อย่างไร

19. การนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร
20. ผู้นำชุมชนยัง่าเป็นทางการได้แก่ใครบ้าง มีลักษณะภาวะผู้นำอย่างไร เป็นที่ยอมรับของชุมชนหรือไม่ มีบทบาทต่อการจัดการศึกษาหรือไม่ อย่างไร
21. ผู้นำชุมชนยัง่าไม่เป็นทางการมีหรือไม่ ได้แก่ใครบ้าง ทำไมจึงเป็นที่ยอมรับของชุมชน
22. มีบทบาทต่อการจัดการศึกษาหรือไม่ อย่างไร
23. คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การแก้ไขหรือป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือไม่ อย่างไร มีปัญหาการให้ความร่วมมือดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร
24. คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การแก้ไขหรือป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร มีปัญหาการให้ความร่วมมือดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร
25. เมื่อชุมชนมีกิจกรรม โรงเรียนเข้ามามีบทบาทหรือให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของชุมชนหรือไม่ อย่างไร มีปัญหาหรือไม่ อย่างไร
26. ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนเป็นอย่างไร
27. โรงเรียนมีจุดเด่น-จุดด้อยอะไรในสายตาของคนในชุมชน
28. โรงเรียนมีการแบ่งงานบริหารออกเป็นงาน อะไรบ้าง แบ่งความรับผิดชอบอย่างไร มีวิธีการบริหารจัดการภายในโรงเรียนอย่างไร (ถามเฉพาะผู้บริหาร)
29. โรงเรียนประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร ท่านมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร (ถามเฉพาะผู้บริหาร)
30. ท่านคิดว่าบุคลากรในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
31. บุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
32. โรงเรียนประสบปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรหรือไม่ อย่างไร และมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
33. ในปัจจุบัน ท่านมีวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างไร (ถามเฉพาะครู)
34. ท่านประสบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร (ถามเฉพาะครู)
35. โรงเรียนประสบปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียนหรือไม่ อย่างไร และมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
36. ท่านคิดว่าผู้บริหารโรงเรียนมีลักษณะภาวะผู้นำหรือไม่ อย่างไร (ถามเฉพาะครู)
37. ในโรงเรียนมีบุคลากรที่มีลักษณะของผู้นำอย่างไรไม่เป็นทางการหรือไม่ คือใคร ทำไมจึงเป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้นำอย่างไรไม่เป็นทางการในโรงเรียน
38. ในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่ ถ้าเคย ท่านได้รับความรู้จากที่ใด
39. โรงเรียนเคยมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่ ถ้าเคย ตามคำถามต่อไปนี้

ไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับข้อกำหนดใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 29 ที่กำหนดไว้ว่า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 15-16)

ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

เนื่องจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงโคนม นั้น มีจุดเน้นในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยโรงเรียนและท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของชุมชนต่อการศึกษา ความสำคัญ ของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน ครูหรือผู้บริหารโรงเรียนที่แจ้งทำความเข้าใจกับคนในชุมชน โดยอธิบายให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และการ ดำเนินงานของโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและชี้แจงให้คนในชุมชนเข้าใจอย่างชัดเจนว่า โรงเรียนต้องการอะไร และจะให้คนในชุมชนทำอะไรบ้าง นอกจากนี้ในขั้นตอนของการนำ หลักสูตรท้องถิ่นไปใช้นั้น ยังเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้น การพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียนให้มีทักษะการแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ มีความรับผิดชอบ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกล้าแสดงออก และมีนิสัยรักการทำงาน นอกจากนี้ยังเน้นการสอน แบบบูรณาการ มีการใช้การประเมินแฟ้มผลงาน และการกำหนดเกณฑ์การประเมิน (บุญเรือง ธรรมศิลป์ และคณะ, 2543: 5) ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับข้อกำหนดใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 30 ที่กำหนดไว้ว่า "ให้สถานศึกษาพัฒนา กระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา" (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2542: 16) และมาตรา 26 ที่กำหนดไว้ว่า "ให้สถานศึกษาจัดการประเมิน ผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของ แต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 14)

- 39.1 จัดทำในเรื่องใด วิชา/กลุ่มวิชาใด ระดับชั้นใด
- 39.2 หลักสูตรท้องถิ่นที่ทำเป็นลักษณะใด อย่างไร
- 39.3 ท่านคิดว่าหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดทำขึ้นเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร
- 39.4 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร (ร่วมคิด วางแผน ปฏิบัติ และประเมินผล)
- 39.5 หลักสูตรท้องถิ่นที่จัดทำขึ้นประสบความสำเร็จหรือไม่ เพราะเหตุใด มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร
40. ท่านต้องการให้มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนหรือไม่ ถ้าต้องการ ตามคำถามต่อไปนี้
 - 40.1 ต้องการให้ทำหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องอะไร วิชาใด มีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไรบ้าง ควรสอนในระดับชั้นใด
 - 40.2 ทำไมจึงต้องการให้สอนเรื่องดังกล่าว (วัตถุประสงค์)
 - 40.3 ควรสอนอย่างไร ใครเป็นผู้สอน ทำเมื่อใด ใช้เวลาเท่าไร (กิจกรรมการเรียนการสอน)
 - 40.4 ทราบได้อย่างไรว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่สอน ใครเป็นผู้บอก ใช้วิธีอะไรในการตรวจสอบความรู้ของนักเรียนในเรื่องนั้น ๆ (การวัดและประเมินผล)
41. โรงเรียนมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในเรื่อง/เนื้อหาที่คณะกรรมการจะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร
42. ท่านจะให้ความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่อง/เนื้อหาที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร
43. โรงเรียนมีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และแหล่งศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนตามที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร หากไม่มี ท่านคิดว่าจะมีวิธีการแก้ปัญหาด้านนี้อย่างไร
44. โรงเรียนมีงบประมาณและเงินรายได้อื่น ๆ ในการสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนตามที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร ถ้าไม่มีหรือมีไม่เพียงพอ ท่านคิดว่าจะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
45. โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์ในการสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนตามที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร ถ้าไม่มีหรือมีไม่เพียงพอ ท่านคิดว่าจะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
46. ท่านคิดว่าชุมชนสามารถเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนได้อย่างไร
47. ถ้าโรงเรียนต้องการความร่วมมือจากชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน ท่านคิดว่าโรงเรียนควรทำอย่างไร

แบบสอบถามนักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. ระดับชั้นที่กำลังศึกษา _____
3. มีพี่น้องจำนวน _____ คน นักเรียนเป็นคนที่ _____
4. ปัจจุบันอาศัยอยู่กับ ☐ บิดา ☐ มารดา
☐ บิดาและมารดา ☐ญาติ
☐ อื่น ๆ (ระบุ) _____
5. บิดา ประกอบอาชีพ _____
6. มารดา ประกอบอาชีพ _____
7. ปัจจุบันบิดากับมารดา ☐ อยู่ด้วยกัน ☐ หย่า
☐ บิดาเสียชีวิต ☐ มารดาเสียชีวิต
☐ อื่น ๆ _____

ตอนที่ 2 เรื่องราวในห้องเรียนที่นักเรียนสนใจและต้องการเรียน

1. นักเรียนคิดว่าเรื่องราวในห้องเรียนของนักเรียนที่น่าสนใจเรียนได้แก่เรื่องอะไร

1.1 _____

1.2 _____

1.3 _____

2. ถ้านักเรียนสามารถเลือกเรื่องราวในห้องเรียนที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนมากที่สุดได้เพียง 1 เรื่อง นักเรียนจะเลือกเรื่องอะไร

